

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MACAR HİKÂYESLERİ ANTOLOJİSİ

VARLIK YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

MACAR HİKÂYESLERİ ANTOLOJİSİ

Hazırlayan:
MUZAFFER REŞİT

VARLIK YAYINEVİ
Ankara Caddesi, İstanbul

BÜYÜK ESERLER KİTAPLIĞI : 182

**Varlık Yayınları, sayı : 1549
İstanbul'da Ekin Basımevi'nde basılmıştır.
Mart, 1970**

Istvan Tömörkeny

(1866 - 1917)

Szeged yakınlarında Alman soyundan bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Eczacılık tahsil etti önce. Hoşlanmadı mesleğinden, orduya girdi. Macar halkını orada tanıdı. Onu yazarlığa götüren de bu halkın çilesini yakından görüp izlemesi oldu. Terhisten sonra doğduğu şehirde yerleşerek kütüphane, sonra da müze yöneticisi oldu. İlk hikâye kitabı 1893'te yayınlandı. En önemli eserleri şunlar: **Kavaklar Altında, Jan Förgeteg, Basit İnsanlar, Memlekete Uygun İnsanlar.** Ömrünü hikâyelerinin kahramanı olan basit insanlar arasında geçirdi. Macar edebiyatının klâsiklerindendir.

AKŞAM KARANLIĞI

Valdövö'ler yemekten kalkmak üzereydiler. Mevsim kıştı. Kışın köylerde, biri sabahın sekizinde, öteki akşam karanlığında olmak üzere yalnız iki övün yemek yenir. O akşam yemek pek lezzetli olduğu için sahanla renkli çiçeklerle süslenmiş tahta kaşıklardan başka bir şey kalmamıştı sofrada.

Valdövö'ler üç kişiydiler: İhtiyar Pal, karısı ve büyük oğulları Sandor. Civarda aynı adı taşıyan kimse yoktu.

Ana, sahanı götürmeye çıktı, iki adam odada yalnız kaldılar.

Artık ergin bir adam olan oğul, masada sürahinin yanında kimsenin dokunmamış olduğu şarap testisini babasına uzattı.

İhtiyar içti ve oğluna verdi.

— Al oğul.

Akşam karanlığı basıyor. İki adam, hiç konuşmadan, pencerenin yanındaki rafta asılı çubuklarını alarak dolduruyorlar.

Sandor, cebinden bir kibrit çıkardı, masaya sürüp çubuğunu yaktı.

İhtiyar da öyle yaptı, ama iki nefes çekince durdu:

— Vay anam!

Birdenbire benzi atmıştı. Çubuğunu bıraktı. Sandor ne olduğunu sorar gibi ona döndü. İhtiyar tek kelime söylemedi. Yalnız gözleri kederlenmişti.

Bir an sonra konuştu:

— Tütünden bir şey anlamıyorum gayri, korkarım saatim yaklaştı oğul.

— Ağzını hayra aç, baba!

İhtiyar kesip atan bir tavırla direndi:

— Öyle, öyle. Biliyorum ben.

Bu Pal Valdövö ne de olsa eski topraktı. On iki yıl askerlik sonucunda tunçlaşmış, erkek sesli ihtiyarlardan biri.

O sıralarda birçokları, süreleri dolunca aylık bol olduğundan uzatırlardı hizmetlerini. Ama o, bunlardan değildi, hatta pek alay ederdi böyleleriyle.

Oysa komutanı ondan da rica etmişti: “Kal, Valdövö, demişti; altı yüz forint az para değil.”

Ama Pal dinlemek bile istememişti. Altı yüz forint kumarda yada başka yerlerde pek çabuk harcanıverirdi. Sonra geriye bitmek tükenmek bilmez hizmet, tüfek patlatmak, üstelik cephe kalırdı.

Ordu o zamanlar hep savaş havası içindeydi. Pal da birçok savaşlara girmiş çıkmıştı. İtalyanlar ona hâlâ hatırasını taşıdığı birkaç kurşun bile göndermişlerdi. Bunları bir yana bırakırsanız hiçbir zaman hastalık nedir bilmemişti.

Yaraları yüzünden -halkın deyimiyle- vücudunda ağrılar dolaşırdı. Ama başka bir derdi yoktu ve ölüm hiç aklından geçmezdi.

Ölüm düşüncesinin böyle birdenbire aklına gelişinin sebebi artık tütünden lezzet duymamasıydı.

— Bak hele, Sandor, çok şey gördüm geçirdim ama, tütünün ağzıma acılık vermesi iltir geliyor başıma.

— Sakın hasta olmayasın?

— Değilim ya, olacağım galiba.

Sandor sesini çıkarmadı. İhtiyarla başedilmez.

Köylüler arasında böyle söz dinlemez, yoktan para yaparak etrafındakileri bir hapishane bekçisi gibi yöneten tipler vardır.

Sert davranmayı bilir, hem de pek iyi bilirler ama,

daima ölçüyle, düşünceyle iş görürler. Karılarından yeni bir atkı parasını yada çocuklarından eğlence yerine gitmek için gereken beş on kuruşu esirgedikleri zaman, birkaç gün için evin üzerine çökecek haksızlık havasından ilk önce üzülecek gene kendileridir. Ama böyle davranmanın para biriktirmek için şart olduğunu düşünerek teselli bulurlar. Pek iyi görürler ki insanları süs-püs sevdasına düşen çiftlikler yavaş yavaş sönerler; doğru yolda yürüdüklerini gördükçe de ilkelerinde daha da inatçı olurlar. Bu eski savaşıardan artakalanlar işte böyle insanlardır.

Sandor ağzını açmadığı için, ihtiyar tekrarladı:

— Demek istiyorum ki, ölüp gidersem mirasım ki-me kalacak?

— Baba, nerden çıkardın bu lâfı allasen?

— Ya ölürsem?

— O zaman malın anamla bana kalır.

Acayip bir ürperme doladı ihtiyarın vücudunda. Atıldı:

— Bırak çubuğunu, görüyorsun ki dumanını bile götüremiyorum. Ya işte kötülük de...

Söyleyeceği şeylerin bu işle ilgili olduğunu anlatan bir işaret yaptı:

— Asıl kötülük de burada ya! Anan benim kadar yaşlı. Onun da bir ayağı çukurda. Söyle bakalım, ne edeceksin kadınsız?

Oğlan ses çıkarmadı. Sessizlik acayip bir şekilde ağırlaşıverdi. Bahçede yıkanan tabakların gürültüsü işitiliyor, arasıra toprak sobada asma dallarının korları çöküyordu.

Ana orada bulunsa elbette daha iyi olurdu. Ama değil işte. Sessizliği ilk bozan Sandor oldu:

— Sekiz yıl önce askerden döndüğüm zaman...

— Viyana'dan dönüşün bu güz dokuz yılını doldu-

racak. Hatta ananla birlikte seni karşılamaya çıkmıştık.

— Hadi dokuz olsun. Döner dönmez evlenmek lâfı edildi. Ben olmaz demedim. Emerencia Ver'i almak istiyordum. Kim bırakmadı?

Sözlerinin ardından gelen ağır sessizlik içinde genç adam soruyu bir daha tekrarladı?

— Ha, kim bırakmadı?

İhtiyar oturduğu sırada blüzülmüş, oğluna bakıyor. Otuz yıl önceki haliyle kendini aynada seyrediyor sanki.

— Evet ben, bırakmayan benim. Senin gibi bir delikanlı böyle kapıları çalmaz. O gün dediğimi bugün de diyorum: Sen bir çiftlik ağasının oğlusun, sana lâıyk olan bir kadın getir eve. Dengini bul.

Açık pencereden Sandor, çobanın ineklerini yalağa götürüşünü seyrediyor. Hayvanların ayakları donmuş toprak üstünde ses çıkıyor. Hepsi de yaman hayvanlar. Mirasçı, tek başına bunların ne büyük bir servet olduğunu hesaplıyor.

Ve gözlerini pencereden ayırmadan söyleniyor:

— Ben de ondan başkasını aramadım.

— Öyle öyle, biliyorum, dedi ihtiyar. Davramışın o zaman için doğruydu. Henüz gençtin. Gençler delişmen olur biraz. Ama şimdi, öleceğimi söyledikten sonra, sana ciddi ciddi soruyorum: n'ideceksin kadınsız?

Sandor, gelip masaya, babasının karşısına oturdu. Söylemek istiyor ama adları bulamıyor. Yardımcı diye şarap testisine sarılıyor. Cesaret lâzım şimdi, şaka değil.

— Pekâlâ! Öyleyse ben de evlenmeye karar verdim. İstedığın gün onu eve getiririm.

İhtiyar Pal dehşetle süzüyor oğlunu.

— Kimi?

— Kimi olacak?.. Emerencia'yi.

— Emerencia mı?

— Evet, Emerencia.

İhtiyarın elleri ağır masanın kenarını sıkarken tir tir titriyor. Ne soğuk bu oda. Vay canına! Dünya adamakıllı tersine dönmüş demek. Herkes çıldırmış gayri.

Bu oğul da, Sandor da adamakıllı deli...

Dışarda gece koyulaşıyor. İhtiyar boğuk bir sesle atıldı:

— Kim alır onu bugün?

— Ben.

— Lekeli bir kızdır o.

— Benim için değil.

— Piçi olan bir kız.

— Piçi yoktur onun.

— Var diyorum sana. Etekleri dibinden ayrılmayan o sümüklü nedir? Ha? Piçin biri! Hasat zamanı domuzlarına bağlarını talan ettiren o değil miydi? Ama ona bir kırbaç aşketmişim, hey... bir görmeliydin! Yüzünden kan fışkırdı.

Bu sefer de oğul içini kavuran adsız bir kudurganlıkla titremeye başladı. Bu öyle bir andı ki, artık ne baba, ne oğul kalmıştır. Sadece karşı karşıya iki adam. Öyle anlardan biri ki masanın üstünde bıçak olsa ikisinden biri kavrardı. Ama masa üstünde bıçak yoktu. Tahta kaşıklarla yemişlerdi yemeği.

— Ya, demek onu kırbaçladın, öyle mi? Çok iyi, hiç durma kırbaçla gene! Hem de istediğin kadar. Yüzünden kan fışkırısıya! Bunu yapabilirsin, hakkındır. Çünkü o, biricik oğlunun biricik oğludur! Onun yüzünden fışkıran kanın kendi kanın olduğunu nasıl tanımadın?

Bağrıışmalara koşan ana, korka korka kapıyı açtı, oğlunun sözlerini dinlemek için eşikte durdu. Onu gör-

meden oğul ateş püskürmeye devam etti:

— Ya, hiç durma, kırbaçla onu, öldür istersen; elinden geleni ardına koma, torununun zavallı vücuduna doyuncaya kadar işkence et!

İhtiyar Valdövö, şaşkın, tıpkı bir karabasan içindeymiş gibi, isyan eden oğluna bakıyor... Karanlık odada şimşekler çakıyor... Neler oluyor burada, Tanrım! İnsan yaşadıkça neler görüyor!

Bir torun? Kendi torunu? Ama nasıl? Sandor... Emer...

İhtiyar bitkin bir halde başını eğdi.

— Oğlum... Ah, oğlum! diye mırıldandı.

Sandor'un öfkesi de yatışıyor yavaş yavaş. Biraz yumuşuyor sesi.

— Baba, en iyisi çocukla anasını uzağa götüreyim. Böylece onu dövemezsin artık.

— Dövmek mi? Kimi dövmek?

— Küçük Pal'i.

— Ne, Pal mi? Demek adı Pal!

— Dedesi gibi. Onları uzağa götüreceğim. O kadar uzağa ki, kırbacın oraya yetişemesin.

İhtiyar ana, eşikte yalvarıyor:

— Sandor, Sandor!..

Kibirli, dediği dedik ihtiyar başını kaldırdı:

— Nereye gidecekmişsin bakalım? Kimin yanına? Gitmek için nerden bulacaksın parayı?

Hakaret etkisiz kalıyor. Acı acı cevap veriyor oğul:

— Beni ta çocukluğumdan beri uşakların en zavallısı gibi çalıştırdın. Elimden bir şey gelmediğini de söyleyemezsin ya! Ama küçüğe dokunayım deme sakın baba. Kimse el sürmesin ona, yoksa...

Tek söz eklemiyor ve gitmeye davranıyor. Bu buzlu gecede gidişin bir daha dönmeyesiye olmayacağını kim söyleyebilir.

Ama eşikte duran ana, onu durduruyor:

— Sandor, oğlum; beni bırakıp gitme. Gidersen ölüyorum ben.

Kutsal Kitap, meleklerin ağladığını ve seslerinin çok güzel olduğunu yazar. Ne derece doğrudur, bilinmez, çünkü ölümlülerin pek azı işitmiştir o sesi. Ama yer-yüzünde bir ses vardır ki herhalde meleklerin sesine benzese gerek: analarınki!

Oğulun içi titriyor, başı önünde, duruveriyor sahidenden.

İhtiyar Valdövö tahta sırasından kalkmadan:

— Oğlum, diye mırıldanıyor.

Sandor yüreği burkulmuş, içini çekiyor:

— Anam... anam...

Ana çekinerek yalvarıyor:

— Babana bir şey demiyecen mi?

Yavuz delikanlı, yüreği burkulmuş, ne yapacağını bilemiyerek, yaşlı kadının önünde küçülüyor, küçülüyor. Şimdi ortalık adamakıllı karanlıktır. Yalnız dışardaki kar, soluk ışığını gönderiyor pencereden.

İhtiyar Valdövö çubuğunu raftan tekrar almak için elini uzatıyor.

— Sandor!

— Ne var, baba!

— Getir bana torunumu.

(Çeviren: Yaşar NABİ)

Zsigmond Moricz (1879 - 1942)

Tiszacsécse adlı bir köyde doğdu bir 23 haziran günü. Babası pek mütevazı bir toprak işçisi ve zenaatkardı. Çok kalabalıktı ailesi ve yoksulluk baba evinin başlıca özelliğiydi. Kendi gayretiyle orta öğrenimini bitirdikten sonra din-bilim üzerinde yaptı yüksek öğrenimini. Memur oldu.

Ünlü Nyugat dergisinde ilk yazısı “Yedi Metelik” 1908’de çıktı. Ölmüş çocuğunun başı ucunda, büyük bir acı içinde yazdığı bu hikâye, çok geniş bir ilgi yarattı. Bundan sonra bir yığın hikâye, roman, makale, oyun yazdı. 1930’da Nyugat’ın yöneticilerinden biri oldu. Eserleri: Mutlu Adam, Kelebek, Baylar Eğleniyorlar, Aile, Haydut, Bağlanmış Aslan, Ölüm Kadar İyilikten Şaşma, Meşale.

YEDİ METELİK

Yoksulların da kahkahayla gülmesine izin vermekle tanrılar çok iyi yapmışlar.

Harap evlerden yalnız hıçkırıklar değil, yürekten kahkahalar da duyulur. Ve bu, o kadar gerçektir ki, yoksullar bazen ağlamayı hakettikleri hallerde bile gülerler.

Ben bu kişileri iyi tanırım. Babamın da bağlı bulunduğu bu Soo'lar kuşağı, yoksulluğun çetin basamaklarını teker teker tırmanmıştır. O sırada babam, bir makine atölyesinde işçiydi. O çağlarla hiç övünmez, kimse'nin övündüğü yoktur zaten. Bununla beraber, bir gerçektir.

Ve şurası da bir gerçektir ki, gelecekteki yaşamımda, çocukluğumun şu birkaç yılında güldüğüm kadar gülmeyeceğim... Gülmeyi, sonunda gözlerinden yaşlar incek ve boğulasıya bir öksürüğe tutulacak kadar iyi bilen kırmızı yüzlü, neşeli anam olmadıkça nasıl gülebilirim ki!

Ve hiç kuşkusuz anam da, ikimizin bir öğleden sonrayı yedi metelik aramakla geçirdiğimiz o günkü kadar hiç gülmemişti. Aradık ve bulduk! Üçünü dikiş makinesinin çekmecesinde, birini dolapta, arkası daha güçlükle geldi.

İlk üç meteliği bulup çıkartan, annem oldu. Bu küçük çekmecedeki daha fazlasını bulacağını sanıyordu, çünkü ona buna dikiş diker ve kazandığını hep buraya koyardı. Benim için, bu çekmece tükenmez bir define madeniydi, güzel şeylerin, mucizeyle gökten inmiş kudret

helvası gibi masanın üzerine dökülivermesi için buraya elimi daldırmak yeterdi.

Bunun için, annemin çekmecenin kıyısını köşesini araştırıp iğneleri, yüksükleri, makasları, kurdela parçalarını, şeritleri, düğmeleri altüst ettikten sonra, birdenbire hayretle:

— Saklanmışlar! diye bağırması, beni çok şaşırtmıştı.

— Kim saklanmış? diye sordum.

— Küçücük metelikler... diyen annem, kahkahayı bastı.

Çekmeceyi çıkardı.

— Gel, yavrum. Ne etseler bulacağız onları, madem ki saklanıyorlar, o kurnazlar! O hınzır küçücük metelikler!..

Çömeldi ve çekmeceyi büyük bir dikkatle, sanki uçmalarından korkuyormuşçasına, yere koydu; hattâ şapkanın altında yakalanan bir kelebekmiş gibi, birdenbire üstünü de örtüverdi.

Gülmemek mümkün değildi.

— İşte yakalandılar, diyerek güldü ve çekmecenin üzerini açmakta acele etmedi. Yalnız bir tanecik bile olsa, mutlaka buradadır!

Ben de çömeldim, çıkıverecek olan meteliği gözlemeye başladım. Fakat hiç kıpırtı yoktu. Gerçekte, bir şeyin çıkıvermesini de o kadar ummamıştık hani.

Bakışlarımız karşılaştı ve bu çocukça şakaya güldük.

Tersyüz edilmiş çekmeceye dokundum.

Annem fısıldadı:

— Şşşt! Yavaş, yoksa sıvışırlar. Sen meteliklerin ne kadar çevik hayvanlar olduğunu bilmiyorsun henüz... Öyle hızlı koşarlar ki, yuvarlanırlar, hem de nasıl!..

Gülmekten kırılıyorduk. Çünkü paranın ne kadar

hızlı yuvarlandığını deneyimle biliyorduk, ikimiz de.

Tekrar ciddileştığımız zaman, çekmeceyi sarsmak için elimi uzattım.

Annem:

— Hey, dur! diye bağırdı gene.

Korktum ve sanki yanar bir sobaya değdirmişcesine parmaklarımı hemen çekiverdim.

— Dikkat et, küçük savurgan! Onları harcamak için ne kadar da telâş ediyorsun. Burada gizlendikler sürece, bizimdir onlar. Varsınlar biraz daha kalsınlar, çünkü, biliyor musun, çamaşır yıkayacağım, sabun gerek. En aşağı yedi meteliğim olmalı, yoksa bana sabun vermezler. Üç metelik var; burada, bu küçük evde gizlenen dört metelik daha gerek bana. Burada otururlar, fakat rahatsız edilmekten hoşlanmazlar, aksi halde kızar ve savuşurlar, bir daha gelmezler. Bunun için dikkatli ol, çünkü para, gururludur, ona tathılıkla davranmak gerekir... Saygı göstermek gerekir. Vara yoğa kızar, tıpkı soylu küçük bayanlar gibi. Onu yerinden çıkartmak için bildiğin tekerleme yok mu hiç, sümüklüböceği yuvasından çıkarmak için söylenen tekerlemeler gibi?

Bu gevezelik sırasında kaç kez güldük? Bilemiyorum, fakat bu sümüklüböcek çağırısı öylesine gülünçtü ki...

“Çıkınız metelik babalar!

Evinizde yangın var!”

Ve, küçük evi altüst ettim.

Bin türlü ıvır zıvır vardı, fakat para, hiç.

Annem de yüzünü buruşturup, aradı taradı... Çaresiz.

Bütün öteberiyi topladım, tekrar çekmeceye koydum. Bu sırada annem, kafasını patlatırcasına düşünüyordu.

Acaba bir yere para koymuşluğu yok muydu? Fakat hiç hatırlayamıyordu.

Bir fikir zihnimi kurcalamaktaydı.

— Anne, nerede metelik bulunduğunu biliyorum ben.

— Nerede, oğlum, söyle de kar gibi erimeden arayalım onları.

— Aynalı dolapta, çekmecedeydi.

— Oh, zavallı küçüğüm benim, iyi ki bunu daha önce söylemedin, yoksa kaçarlardı elimizden!

Kalktık ve aynalı dolaba yaklaştık, uzun süredir aynası yoktu zaten. Bununla beraber, çekmecesinde, bildiğim o metelik bulundu. Üç gün var ki, bu meteliği aşırıya hazırlanıyor, bir türlü cüret edemiyordum. Bu yürekliliği gösterebilmiş olsaydım, şeker alacaktım.

— İşte dört meteliğimiz oldu bile! Sıkma canını; en güç yanını atlattık demektir. Artık yalnız üç metelik eksikimiz kaldı. Madem ki, bir saat içinde, şu dört meteliği bulduk, o halde akşam kahvaltısına kadar geri kalan üçünü de bulacağız demektir. Hadi, çabuk, belki öteki çekmecelerde de buluruz...

Ah, öteki çekmecelerde olsaydı... Çünkü eski aynalı dolap, içine konacak çok şeyin bulunduğu evlerde hizmet görmüştü. Fakat zavallıcığın, bizim evde pek bulunduğu yoktu... Öylesine veremli, öylesine kurt yemiş, öylesine sarsaktı ki...

Annem, her çekmeceye bir vaiz veriyordu.

— Bu, eskiden zengin bir çekmeceydi. Bunun hiçbir zaman bir şeyi olmadı. Şu her zaman borçlarla doludur... Ve sen, sefil dilenci, senin de hiçbir zaman meteliğin yoktur! Hiçbir zaman da olmayacak, bizim yoksulluğumuzun bekçisisin sen. Oh olsun sana, istediğim

zaman bana metelik veriyor musun ki? Şu, en zengini-dir! diye, gülerek bağırdı ve dibi bulunmayan, en alt-taki çekmeceyi çekti, aldı.

Onu benim boynuma geçirdi ve kahkahalar atarak yere oturduk. Birdenbire:

— Bekle, dedi. Şimdi paramız olacak! Babanın ce-ketinde bulacağım ben.

Duvara çiviler çakılmış ve bu çivilere de ceketler asılmıştı. Mucizenin en büyüğü! Elini bir cebe daldıran annem, hemen bir metelik çıkardı.

Gözlerine inanamıyordu.

— Tamam! diye bağırdı. İşte! Kaç oldu bakayım? Artık sayılamayacak kadar çoğaldılar. Bir, iki, üç, dört, beş... Beş! İki tanecik daha gerek. Nedir ki, iki mete-lık? Hiç! Beşin bulunduğu yerde, iki daha pekâlâ var-dır.

Bütün cepleri dikkatle araştırdı, fakat ne yazık, bo-şuna. En güzel şakaları bile bir metelik daha çıkartma-yı başaramadı.

Heyecan ve çaba, annemin yanaklarına kocaman ko-caman kırmızı güller çizmişti. Çalışması yasaktı, hasta ediyordu bu onu. Gerçi kuşkusuz bu, olağandışı bir ça-lışma sayılırdı. Hiç kimseye para araması yasaklanamaz ki!

Akşam kahvaltısı saati geldi, hatta geçti bile. Ak-şam oluyordu neredeyse. Babama yarın bir gömlek ge-rekecekti, ve yıkamak mümkün değil! Kuyu suyu, ma-kine yağı lekelerini çıkartmaya yetmez.

Birdenbire annem, elini alnına vurdu.

— Oh! ne aptalım ben! Ceplerime bakmadım bile! Madem ki şimdi aklıma geldi, gidip bakacağım!

Dediğini hemen yaptı. Ve işte orada da bir mete-lık buldu. Altıncıyı.

İyice heyecanlanmıştık artık. Bir tek meteliğimiz eksikti...

— Sen de ceplerini göster bana. Belki orada vardır...

Ceplerim... İstedğim kadar gösterebilirdim onları, boştular.

Gece oluyordu ve biz elimizdeki altı meteliğimizle kalmıştık, hiç meteliksizmişizcesine yararsız altı metelikle. Yahudi veresiye vermezdi ve komşular da bizim kadar yoksuldular. Öyle olmasa bile herhalde gidip onlardan bir metelik isteyecek değildik!

Yoksulluğumuza yürekten gülmekten başka yapacak hiçbir şey yoktu.

Annem, gülmekten neredeyse sarhoş olmuştu.

O zaman bir dilenci çıkageldi. Şarkı söyler gibi bir sesle, yakındı, dertlerini saydı döktü.

Annem:

— Yeter, ihtiyar! dedi. Bütün öğleden sonrasını, çeyrek kilo sabun alabilmek için eksikim olan bir meteliği aramakla boşuna geçirdim ben.

Sakin yüzlü bir ihtiyar olan dilenci, anneme şaşkın şaşkın baktı.

— Bir metelik mi? dedi.

— Eh, evet.

— Ben size vereyim.

— Bir bu eksikti! Bir dilenciden sadaka istemek.

— Bırak, kızım, bir şeyden yoksun bırakmaz ki bu beni. Zaten tek eksikim mezarcının kazması. Bununla, işler yoluna girecek.

Meteliği avucuma koydu ve ayaklarını sürüyerek ve tekrar tekrar teşekkürler ederek gitti.

Annem:

— Tanrıya şükürler olsun, dedi. Koş çabuk...

Bir an durdu, sonra kocaman bir kahkaha attı.

— Gördün mü işi? Artık yıkayamam, gece cıdu, lâmbada da bir tek damla gaz kalmamış.

Boğulurcasına gülüyordu. Acılı, kötü bir gülüş. Onu tutmak için ilerledim; başını birkaç kez avuçlarının içinde salladı ve elimin üzerine sıcak bir şey aktı.

Kandı bu, onun sevgili, kutsal kanı, gülmesini o kadar iyi bilen, yoksullar arasında pek az kimsenin bildiği kadar iyi bilen anamın kanı.

(Çeviren: Nihal ÖNOL)

Lajos Nagy

(1883 - 1954)

Apostag adlı küçük bir köyde doğan L. Nagy, bir aile yanında lala olarak yüksek öğrenimini tamamlayabildi. İlk hikâyesi 1909'da çıktı. Sonra bunları başkaları izledi. 500 kadar hikâye yazdı böylece. Birkaç değerli romanı ve toplumsal eserleri de vardır.

Hayatını kalemile kazanmak imkânını bulamadığı için küçük memur oldu, sonra kitapçılık yaptı, ama yoksulluktan kurtulamadı. Otobiyografyasının bölümlerine **Başkaldıran Adam, Sürgün** gibi adlar vermiştir. Bu eseri çağının Macaristan'ını her yönüyle yansıtan bir ansiklopedidir âdeta.

Kurtuluştan sonra Kossuth ödülünü aldı. Başlıca eserleri: **İyi Çocuk, Ders, Bina, Budapeşte Kahvesi, Mağazanın Üç Hanımını, Köyün Maskesi, 1919 Mayısı.**

F A R E L E R

Küçük farelerle büyük insanlar üzerine yazılmış bu öykü, güzelim eski günlere ait. Küçük fareler canayakın, kurnaz hayvanlardır, gri, çevik ve ürkek olurlar, çok hassas, sivri, küçücük bir burunları, oynayıp duran uzun bir kuyrukları vardır, sesleri günahsız, incecik bir ciyaklamadır. İnsana gelince, aman efendim, insanoğlu öyle fareler gibi kolayına nitelenecek gibi değildir ki...

Bir bahar sabahı, üç garip, içkili adam boş bir bulvar kahvesine girdiler. Bir masa arayıp pardesülerini sırtlarından çıkarmağa çalıştıkları sırada, sıska ve soluk yüzlü gençten bir adam olan gardropçu hemen yanlarında bitiverdi, üçünden birinin pardesüsünü işbilir elleriyle çıkardı.

"Çekil başımdan, canın cehenneme," diye homurdandı bu adam gardropçuya.

"Size yardım etmekten başka bir şey yapmıyorum," diyerek kendini beceriklilikle savunmağa kalkan gardropçu, bu suretle önce şu düşmanca havayı bir yumuşatayım, dedi. Sonra, birbirinin üstüne konmuş üç pardesüyü kaldırıp, ürkek, ama yine de biraz cüretli, sadece gelmeyi denedi:

"Pardesüleri gardroba götürebilir miyim?"

"Canın cehenneme.." diye homurdandı yine aynı müşteri; öbür ikisi de gardropçuyu gözleriyle yiyor gibiydiler. Gardropçu alttan almadı:

"İçerde daha iyi korunmuş olurlar.. Başka gelen müşteriler de olacak, belki pardesülerinize göz-kulak olamazsınız.. yitip giderler bakarsınız."

Garson da çoktan gelmişti, müşterilerin bir şey ısmarlamakla meşgul oldukları sırada, gardropçu ona buna bakmaksızın pardesülerini alıp götürdü. Müşterilerin en kaba-saba görüneni, pardesülerin sandalyelerin üzerinde olmadığını görünce, ver yansın etti:

“Nerde o sıska Yahudi bakayım?”

Ama çok geçmeden yine ısmarlanacak şey üzerinde durdu; “Leanyka” değil, ille de “Csopaki” içilsin diye tutturuyordu. Arada, yine bağırmaktan kendini alamadı:

“O sıska Yahudi nerde yahu?”

Oldukça uzun bir süre sonra, gardropçu elinde numaralarla geldi. “Müşterileri”nin öfkesi biraz yatışsın diye, bile bile gecikmiş gibi görünüyordu. Neden sonra geldiğinde, kasıtlı hareketlerle eğilip kalkıyor, sıkılğan gülümsüyordu. İçkili müşteriler, gardropçuyu hiç konusmaksızın tepeden tırnağa süzüyor, komik gülümsemesiyle ürkek ürkek göz kırpmasını nefretle gözden geçiriyorlardı. Üstelik kara, kıvrıkcık saçlarını, biraz kemerli burnunu bile, söz gelişi, incelemeğe girişmişlerdi ve alaycı alaycı sırtıyorlardı.

“Pardesülerimizi satışa çıkarmışsındır diye düşündüm de..”

“Rica ederim,” diye kekeledi gardropçu, “ben öyle şey yapmam.”

“Hay kahrolası, neden yapmazmışsın bakayım? Neden satmayacaktıydın? Bu, sizin hepinizin kanına işlemiştir be! Almak, satmak, almak, satmak... Benim pardesüm olmuş olmamış umurunda mıdır senin? Sen Hazreti Musa’nın sırtındakini bile okutursun be!.. Düzenbaz herifler siz de, kes hadi, o kadar.”

Bir süre sonra müşteriler sigara istedi; sigarayı da gardropçu getirdi kendilerine, çünkü barmen yine onların işiyle meşguldü, garsona gelince, o da, sabahın çok

erken saatleri olduğu için bir köşede uyuklamaktaydı. İki krona karşı gardropçu doksan fenik geri vermişti, parayı verirken masanın üzerine önce üç tane yirmi feniklikle, ardından iki de ufaklık para koydu, bir süre, sanki kendi parasını arıyormuş gibi durduktan sonra, beş tane yirmi feniklik daha koydu.

Sigarayı alan müşteri, gardropçuya altı fenik bahşiş verdi ve gardropçu masadan uzaklaşır uzaklaşmaz ağızğını yumdu gözünü:

“Gördünüz mü, gözünü nasıl kâr hırsı bürümüş Yahudinin? Macar vatandaşı nasıl baş edebilir bununla? Bunların sayıca çok olduğu yerde her Macarın mahvolacağı garanti. Buradaki manevrasının farkına vardınız mı? Önce üç tane altılık çıkardı. Dördüncüyü ufaklık olarak verdi, kendisine on fenik bahşiş verecek kadar budalaysak, ufaklık para da bulunsun istedi. Belki daha az vermek isteriz diye de bozuk para çıkarmayı da ihmal etmedi. Ama bozuklukları hemen çıkarsa ya, ne geçer, belki sabrımız tükenir ve “üstü kalsın” deriz diye bekledi, ceplerini karıştırdı durdu. Bir şey verirken bile böylesine kurnazdır bu Yahudiler işte..”

“Neden bahşiş verdin ona?”

“Vermek gerekiyor da ondan, küstahlığıyla ne yapıyor, zorluyor seni buna.. Bir an önce defolup git-sin diye birkaç kuruş veriyorsun işte.” Böylece, bezirgânlık, küstahlık ve diğer ruhsal niteliklerle günahkârlık konusunda genel bir tartışmaya girilmiş oldu. Bahşişi vermiş olan adam, altı fenik tutarındaki paradan ötürü kendini kazıklanmış gibi hissediyordu çoktan; ve şimdi, sıksa Yahudi üzerine ciddi gözlemlere girişiyor, ne var ki bunu yalnız gardropçular, kıvırcık saçlılar, soluk yüzlü sıksalar açısından değil, genel bir görüşle ve sözü Yahudilere getirmek için, yapıyordu. Ufak çapta bir toplumsal düşünüyü konuşmasına girişmenin ne za-

ramı vardı ki.. Ülkede oturanları üç ana gruba ayırıyordu: Efendiler, köylüler ve Yahudiler. “Efendi” adı üstünde efendiydi işte. Köylü hoş “pasaklı köylü”ydü, ama ne de olsa sırası geldi mi, mert, sağduyulu ve güvenilir Macar halkının yanındaydı. Yahudiye gelince, Yahudi Yahudiydi işte, o kadar. Topu da düzenbaz, hesapçı ve güvenilemezdi. Örneğin şu gardropçu işte, namussuzun biriydi. Hergele.. Allah dediğinden başkasına inanılmazdı herhalde.

Ne aşağılık herifin biriydi bu gardropçu kimbilir. Bu tipte bir adamın çalışmayacağı belliydi. Böylesi çalışmaz, bezirgânlık ederdi. Hoş henüz bu kahvehanede çalışır görünüyordu ama, hangi çıkarıcı küçük işin arındaydı kimbilir. Bugün gardropçu olmasına gardropçu ama, yarın garanti eski paçavralarla dolu bir dükkânı, öbür gün de bir kahvehanesi olacaktır. İşte böyle-sine zararlı bir böcektir bu Yahudi..

Konuşma birdenbire bir kadının çığlığıyla kesildi. İçkili baylar kalkıp, çığlığın geldiği vezneye doğru koş-tular. Bir şey olmamış, mutfaktaki yamak, kahvehane-de fare bulunduğu için, karanlık bir köşeye kurulmuş olan fare kapanını ortaya çıkarmıştı. Kapanın içinde üç küçük fare çırpınıp duruyordu. Çılgık, cesur mutfak yamağının elindeki kapanla yanına gittiği veznedeki ka-dından gelmişti. Mutfak yamağı, elindeki kapanı, sırtarak mutfak masasının üzerine koydu. Sigarasını he-nüz bitirmemiş olan barmen, yanar sigarayı tel örgü-den içeri sokarak farelere eziyet etmeğe başladı. Bay-lar bu oyuna katıla katıla gülüyorlardı. Barmen siga-rasının ucundaki ateşi tellerin arasından içeri sokuyor, küçük fareler altalta üstüste koşuşuyor, sigaranın ateşi-ne dokunup burunlarını yakıyorlardı. Barmen, sigarası-nın ucunu farelerden birinin gözüne dokundurdu. Ne var ki müşteriler, yerlerine dönmüş oldukları için, bu-

nu göremediler. Eğlence yeteri kadar ilginç değildi herhalde. Gardropçu -barmene göre daha aşağı bir işde olmakla birlikte- korkuyla barmene çıkışıp fareleri rahat bırakmasını söyledi. Mutfak yamağının bütün beklediği gardropçunun dehşete düşmesiydi sanki. Kapanı yanına çekti, süt kepçesiyle kazandan sıcak su alıp, delirmiş gibi bir öteye bir beriye koşuşup duran farelerin üzerine döktü. Veznedeki kadın, bu fecî sahneyi görmemek için ellerini yüzüne kapadı. Sinirlenmiş olan gardropçu, bu alçaklığı protesto ediyor, ötekiler -barmen, garson ve biraz önce onlara katılmış olan sütçü- gülüyorlardı. Mutfak yamağı şimdi de demir kaplamalı kapanı almış, sıcak ocağın üzerine koymuştu. Kapan çabucak ısınınca fareler acıdan ikibüklüm oldular; ama mutfak yamağı memnun sırtıyor, kurnaz kurnaz gardropçuya bakıyordu. Garson neden sonra mutfak yamağına çıktı: "Kes artık hadi, yeter!.."

Gardropçu umutsuz bir bakışla bu işkenceye seyirci kaldıktan sonra, ısınmış kapanı ocaktan çekmek üzere mutfaktan içeri dalmak istediye de sütçü, kendisini yakaladı, sıkı sıkı tuttu, sütçü daha kuvvetli olduğu için gardropçu elinden kurtulamıyordu. Bağırmağa başladı:

"Alın şunu ordan.. Alçaklık bu yaptığınız.. Onları suya atın, öldürün, ama zavallılara işkence etmeyin böyle.."

Veznedeki kadın da yakınıyordu:

"Aman Allahım, ne kalpsiz insan bu."

Mutfak yamağı sınırsız bir rahatlıkla cevap verdi:

"Önce biraz ısınsınlar hele."

Gardropçu, artık kararı kararmış gibi, kendisini sınıksı yakalamış olan sütçüye bağırdı:

"Bırak beni.. Bırak diyorum, yoksa yapıştırırım yumruğu."

Ortalık sessizleşti. Bu cüretli tutku sütçüyü şaşırınca, sütçü, gardropçuyu bıraktı. Gürültü patırdı üç müşteriyi yeniden etkilemişti.

"Zayıf Yahudiye dayak mı atılıyor yoksa?" Gardropçu mutfaktan içeri daldı, ne var ki mutfak yamağı göğsünden ittiği gardropçuya maşasını kaldırdı:

"Bırak fareler ısınsın.."

Gardropçu umutsuzluk içindeydi, nerdeyse ağlamağa başlayacaktı. Birden bağırды:

"Bugün iki forint kazandım. Fareleri rahat bırakırsan, parayı sana veririm."

Mutfak yamağı cevap vermeyip, sırtkan ve keyifli bir bakışla fare kapanına ve içinde deliler gibi tepinen küçük hayvanlara bakıyordu. Baylar kahkahayla gülmeğe koyuldular, içlerinden biri kahkahadan ikibüklüm olarak bağırды:

"Ben demedim mi? Yahudi yine iş peşinde işte."

Gardropçu artık kendini tutamayıp haykırarak düşmanın, mutfak yamağının, üzerine atıldı. Bu arada veznedeki kadın da mutfaka koşup bir havluyla yakaladığı fare kapanını suyun içine fırlatmıştı.

Garson kavgacıları ayırdı. Komedi sonuna ermişti. Seyirciler dağıldı, baylar gülüyorlar, altı fenik bahşış vermiş olan -vermek zorunda kalmıştı ya- hemen de ciddi bir havaya bürünen hayal gücünden duyduğu sevinçe kabına sığamıyordu:

"Hay Allah, şu sıska Yahudinin fare kapanında nasıl çırpındığını bir görebilsem ne iyi olurdu."

"Sigaranın ucuyla nasıl oynatılırdı kimbilir," diye ekledi öteki.

"Ya biraz da ısıtılsa nasıl olurdu dersiniz?" diye sürdürdü üçüncü de çingıraklı bir kahkahayla.

(Çeviren: Zeyyat SELİMOĞLU)

Dezső Kosztolányi

(1885 - 1936)

Szabadka'da soylu bir aydın ailenin çocuğu olarak dün-yaya geldi. Orta öğrenimini doğduğu şehirde yaptı, sonra Bu-dapeşte Edebiyat Fakóltesi'ne girdi. Fakat tahsili yarım bı-rakarak gazeteciliğe başladı. Nyugat (Batı) dergisinin önem-li bir yazarı oldu. Yıllarca Macar PEN Club'ü başkanıldı. İnanılmayacak bir kolaylıkla durmadan yazdı. Bununla bir-likte hiç düşürmedi eserinin kalitesini. İlk eserini 1907'de **Dört Duvar Arasında** adıyla yayınladı. Sonra eserler birbi-rini kovaladı: **Tarlakuşu**, **Neron**, **Yaldızlı Uçurtma**, **Absolve Domine**. Hikâye kitapları da yazdı. Deneme ve makaleleri ölümünden sonra 11 cilt halinde yayınlandı. Dünya edebi-yatından birçok çeviri de yapmıştır.

B A N Y O

Güneş, her şeyi yakıp kavuruyordu.

Balaton kıyısındaki küçük sayfiye köyü, tıpkı gece fotoğraf çekilirken yakılan magnezyum ışığıyla aydınlanmış gibi ışık altındaydı. Kireçle badanalanmış evler, mısır ambarları, her şey, kumdan bir çerçeve içinde, bembeyaz görünüyordu. Gökyüzü bile. Ve akasyaların tozlu yaprakları kâğıt gibi bembeyazdı.

Saat iki buçuk sularıydı.

O gün, Bay Suhajda yemeğini erken yemişti. Verandanın basamaklarını indi ve sayfiye evinin avlusunda bulunan küçük bahçeye yöneldi.

Şair karanfillerinin ortasında tığ işi yapan bayan Suhajda, sordu:

— Nereye gidiyorsun?

Elinde kiraz rengi mayosuyla Bay Suhajda esneyerek:

— Gölde banyo yapmaya, dedi.

Kadın yalvardı:

— Hadi, onu da götür, ne olur...

— Olmaz.

— Neden?

Kocası:

— Çünkü hınzır bir çocuk o, cevabını verdi ve bir an sustuktan sonra ekledi: Çünkü işe yaramazın biri o, çalışmıyor hiç.

Kadın omuzlarını kaldırarak itiraz etti:

— Hayır, çalışıyor, bütün sabah çalıştı.

Mutfağın önünde bir sıraya oturmuş, on bir yaşında bir oğlan çocuğu, kulak kabarttı. Dizlerinin üzerinde kapalı bir kitap tutuyordu: Lâtince bir gramer.

Sıksa bir çocuktuk bu, saçları makineyle, kısacık kesilmişti. Kırmızı bir fanilâsı, keten kısa pantolonu ve ayağında sandalları vardı. Annesiyle babasına göz ucuyla bakıyordu.

Babası çenesini kaldırarak ona sert, haşın bir tavırla sordu:

— Pekâlâ, “hamdolsun” nasıl denir, söyle bakalım?

Çocuk, düşünmeden, kekeledi:

— **Lauderentur**; bu sırada sanki okuldaymış gibi ayağa kalkmıştı.

— **Lauderentur** ha. Bay Suhajda, alaylı bir tavırla başını eğdi, **lauderentur**, ha? Hadi oradan sen de, bütünlemede bile kalacaksın.

— Biliyor -annesi onu bağışlatmaya çabalıyordu-, biliyor ama, şasıyor. Senden korkuyor.

Suhajda aldığı kararı kesinleştirmek istercesine, kendi kendine: onu okuldan alacağım, diye tekrarlıyordu, yemin ederim ki alacağım onu. Bir çilingirin, veya bir arabacının yanına çıracak vereceğim... Aklına hiç getirmemiş olmakla beraber, öfkesi içinde neden bu mesleği seçtiğini kendi de pek bilmiyordu.

Anne:

— Buraya gel, Jancsi, dedi. Çalışacaksın değil mi, yavrum?

Bay Suhajda:

— Bu miskin beni öldürecek, diye sözünü kesti, çünkü öfke, ona yatıştırıcı ilâç etkisi yapıyordu; hidetinin damarlarını açmış ve sağlığına olumlu etki yaparak öğle sonrası sıkıntısını geçirmiş olmasından memnun, tekrarladı: Öldürecek beni.

Çocuk, alçak sesle mırıldandı:

— Çalışacağım.

Ufalmış, yokolmuş, alçalmış, gözlerini annesine kaldırarak, himaye aradı.

Babasını görmüyordu bile. Daha çok, hissediyordu onu. Her yerde, her zaman, korkunç bir şekilde.

Bay Suhajda küçümser bir el hareketiyle:

— Çalışma, dedi. Sakın çalışma. Gereksiz bu.

Anne:

— Evet, çalışacak, dedi, çocuğun başını koluyla sararak okşadı. Sen de onu affettin. -Birdenbire, fazla söze lüzum görmeksizin-: Jancsi, dedi, git mayonu al. Baban seni de göle banyoya götürüyor.

Jancsi ne olup gittiğini anlamamıştı, şaşırtıcı ve kesin bir çabuklukla, bu bitmez tükenmez tartışmaya son verdirmiş bulunan, annesinin müdahalesinin ne anlam taşıdığını çözememişti. Bununla beraber, hemen veran-daya koştı. Sonra, küçük, karanlık bir odaya girerek, kiraz rengi mayosunu bütün çekmecelerde aradı. Bu mayo, tıpatıp babasınıninkine benziyordu, yalnız ondan daha küçüktü. İkisini de Bayan Suhajda dikmişti.

Baba, duraksıyor gibiydi.

Karısına bir şey söylemeden, geciken oğlunu bekliyormuş gibi, frenküzümlerinin yanında durdu. Sonra, fikrini değiştirmiş olacak, parmaklıklı kapıdan çıktı ve her zamankinden daha ağır, göle yöneldi.

Yumurcak, uzun süre arandı.

Jancsi beşteydi ve Lâtinceden bitirme sınavını verememişti. Bu yaz, bütünleme sınavına hazırlanıyordu. Bununla beraber, tatilde derslerini pek ciddiye almadığından, babası onu, bir hafta banyodan yoksun bırakarak cezalandırmıştı. Cezasının bitmesine daha iki gün vardı herhalde. Bunun için, fırsattan yararlanmalıydı. Oraya buraya saçılmış giysiler arasında telâşla mayosunu aradı.

Sonunda, ele geçirdi onu. Bir şeye sarmadan, elinde sallayarak avluya çıktı. Yalnız annesi onu bekliyordu. Ayaklarının ucuna basarak alalacele, o sevgili, güzel yüze bir öpücük kondurdu; sonra, babasına yetişmek için koştu.

Annesi ardından, az sonra kendisinin de kumsala ineceğini seslendi.

Bay Suhajda, yayalara ayrılmış yolda, yirmi adım kadar önünde olmalıydı. Koşarken Jancsi'nin sandalları tozlu yola sessizce vuruyordu. Çok geçmeden babasına yetişti, kibritotu çitinin orada. Fakat biraz önce yavaşlamıştı ve yanına, ihtiyatla, geri gönderilmekten korkan bir köpek gibi usulcacık sokuldu.

Baba bir şey söylemedi. Arasına çocuğun yan yan kısa bir göz attığı surati asık ve kaskatıydı. Başını yüksek tutuyor, gözleri boşluğa dalmış, öyle gidiyordu. Onu fark bile etmemiş, onunla ilgilenmiyor gibiydi.

Az önceki güzel haberle canlanan Jancsi, adamakıllı bozulmuştu; üzgün üzgün yürüdü; susamıştı, su içmek istiyordu, tuvalete gitmek istiyordu, geri dönmek geliyordu içinden, ama babası tarafından yeniden azarlanmaktan korkuyordu; bunun için, kendi gelişyle yaratılmış bulunan bu duruma, daha kötüleşir korkusuyla boyun eğmek zorunda kaldı.

Başına gelecekleri, bekliyordu, kaygılı kaygılı.

Köşklenden göle yol, aşağı yukarı dört dakika sürerdi.

Burası, taşlık Zala kıyısında, berbat, elektriksiz, her türlü konfordan yoksun bir sayfiye köyüydü. Üçüncü sınıf bir köy. Küçük memurlar tatillerini burada geçirirlerdi.

Kadınlar, gömlekli erkekler, çıplak ayak, avlularda, dut ağaçlarının altında durmuş, karpuz, haşlanmış mısır yiyorlardı.

Bay Suhajda tanıdıklarını her zamanki nezaketiyle selâmladı, bu da çocuğu, bu mutlu soluklanma anında, ne de olsa, babasının görüldüğü kadar öfkeli olmadığı düşüncesine kapılmaya yöneltti.

Bununla beraber, biraz sonra babasının alnı gene sertleşiverdi.

Ağustosböcekleri güneşte ötüşüyorlardı. Durgun suyun tatlımsı kokusu onlara kadar geliyordu; plâj tesislerinin kurt yemiş yapıları görünmüştü bile ve Bay Suhajda hep susuyordu.

Plâj bakıcısı Bayan İstenes, topuzunu kırmızı bir eşarpı sarmış, onlara kabinlerin kapısını açtı ve girdiler: birincisine baba, genellikle Bayan Suhajda'ya ayrılan ikincisine çocuk.

Kumsalda başka kimse yoktu, yalnız bir genç, delinmiş bir sandalı onarmakla meşguldü. Yerde, paslanmış çivileri düzeltmeye çalışıyordu.

Önce Jancsi soyundu.

Kabinden çıktı, fakat ne yapacağını kestiremedi: o kadar arzuladığı suya girmeye cesaret edemiyordu. Sıkıntıyla, gözlerini ayak parmaklarına dikti. Babası hazırlanıncaya kadar, onları sanki hiç görmemiş gibi öyle durup dikkatle seyretti.

Bay Suhajda, kiraz rengi mayosunu giymiş, azıcık göbekli, fakat adaleli, çocuğun her zaman hayranlık duyduğu, göğsündeki kapkara ormanı göstererek çıktı.

Jancsi babasına, aklından geçenleri gözlerinden okumak için baktı. Fakat bir şey göremedi. Altın çerçeveli gözlüğün camları olanca parıltısıyla ışık saçıyordu.

Babasının suya gireceğini, kızarak gördü.

Ancak Suhajda:

— Gelebilirsin, dedikten sonradır ki, ardından süzül­dü.

Bir adım arkasından gidiyordu. Suyu dalmadı, her zamanki gibi, kurbağaya benzer hareketlerle yüzmeye kalkışmadı. Hemen hemen sendeleyerek onun adımlarını izledi, bir yüreklendirici söz bekleyişi içinde. Suhajda bunun farkına vardı. Haşın, omuzunun üzerinden ona uluorta soruverdi:

— Korkuyor musun?

— Hayır.

— Öyleyse niçin öyle ahmak ahmak duruyorsun?

Kazığın yanındaydılar, burada su çocuğun memelerine, babasının ise belinin azıcık yukarısına geliyordu. İkisi de çömeldiler, burunlarına kadar daldılar, kendilerini, elma yeşili küçük dalgaların, çevrelerinde süt beyazı köpüklendiği suyun ılık okşamalarına bıraktılar.

Bay Suhajda kendini öyle iyi hissetti ki, şakacı, güleç oluverdi:

— Korkaksın sen, dostum.

— Hayır.

Oğlunu yakaladı, kaldırdı, suya fırlattı.

Jancsi havayı yardı. Arkası şap diye ses çıkardı, su açılıp üzerine gizemli bir homurtuyla tekrar kapandı. Ancak birkaç saniye sonra çocuk kendini kurtarıp yüze çıktı. Silkindi, ağzına, burnuna su dolmuştu. Çevresini iyi göremediğinden, yumruklarını gözlerine bastırdı.

— Bir şey olmadı ya?

— Hayır.

— Öyleyse hadi, yeni baştan. Bir, iki ve çocuğu tekrar kucakladı.

Bay Suhajda, “üç” derken, gerildi ve onu hemen hemen demin fırlattığı yere, sandalların bağlandığı kazığın ardına fırlattı, öyle ki, oğlunun, suyun içinde kaybolmadan önce, başı geriye düşmüş, kolları yana açılmış, devriliverdiğini görmedi. Döndü.

Karşıda, Somogi kıyısı uzanıyordu. Göl parıltıyordu, sanki yüz binlerce kelebek, alaca kanatlariyle yüzeyinde uçuşuyormuş gibi.

Deminki gibi birkaç saniye bekledi.

Sonunda kızgın:

— Eee, hadi! dedi.

Sonra, sert ve tehdit dolu bir sesle sordu:

— Neredesin? Numara yapma.

Fakat kimse karşılık vermedi.

Sesini azıcık yükselterek sordu:

— Neredesin? diye ve miyop gözleriyle suyu araştırdı, önüne, arkasına, uzaklara baktı, Jancsi oralarda bir yerde suyun yüzüne çıkmış mı diye, çünkü çocuk suyun altında bile çok iyi yüzmek biliyordu.

Gene de Suhajda'ya öyle geldi ki, bütün bunlar bir önceki dalışa oranla daha uzun sürmüştü. Çok daha uzun hem de.

Müthiş bir korkuya kapıldı.

Sıçradı, oğlunun düşmüş olması gereken yere bir an önce varmak için suyu çabucak aştı.

Bir yandan da bağıırıyordu:

— Jancsi, Jancsi!

Onu kazığın arkasında da bulamadı. O zaman iki koluyla suyu kürek çeker gibi dolanmaya başladı. Elin-den geldiği kadar yukarıdan, ve aşağıdan taradı; dibe bakmaya çalıştı, ama bulanık sudan bir şey görünmüyordu. O zamana kadar kuru kalmış başını suya daldırdı, gözlüğünün camları ardından gözlerini balık gibi kocaman kocaman açtı. Aradı, her türlü aradı, yüzükoyun yatmış, dirseklerinin üzerinde doğrulmuş, çamura çömelmiş, daha, daha aradı, olduğu yerde dönerek, yan yatarak, çamuru karış karış araştırdı.

Fakat hiçbir yerde yoktu çocuk.

Her yanda sudan, suyun korkutucu tekdüzeliğinden başka bir şey yoktu.

Güçlkle, hıçkırarak doğruldu ve derin bir soluk aldı.

Dalgıçlık yaparken, belli belirsiz bir umuda kapılmıştı, bu arada oğlu su yüzüne çıkacak, orada, kazığın önünde veya biraz daha uzakta, gülecek veya belki de giyinmek için kabine koşacak gibi geliyordu. Ama şimdi, biliyordu ki, zaman ona ne kadar uzun gelmiş olursa olsun, dipte ancak birkaç saniye kalmıştır ve çocuk da sudan çıkamamıştır.

Yüzeyde akıl almaz bir sessizlik, bir ilgisizlik hüküm sürüyordu.

Kıyıya doğru:

-- Hey! diye seslendi ve kendi sesini kendi bile tanıyamadı, hiçbir yerde yok.

Kayığa çivi çakmakla meşgul olan genç, elini huni gibi kulağına götürdü.

— Nasıl?

— Hiçbir yerde yok, umutsuzluktan sesi hırıltı gibi çıkıyordu.

— Kim?

— Onu bulamıyorum, diye ciğerlerinin bütün gücüyle haykırdı, imdat!

Genç adam çekici sıraya bıraktı pantolonunu fırlattı (onu ıslatmak istemiyordu) ve göle girdi. Hızla koşuyor, fakat sakın sakın ilerliyorsa benziyordu. Bu arada Bay Suhajda birkaç dahş daha yaptı, suyun içine diz çöktü, başka yönlerde de aramak için ilerlemeye devam etti, sonra, uzaklıktan korkuya kapılarak, nöbet bekler gibi aynı yerde döndü. Başının dönmemesi için kazağına yapıştı.

Genç adam yanına vardığında Suhajda, gözleri ka-

maşmış, soluk soluğa kalmıştı. Sorularına doğru dürüst, anlaşılır cevaplar veremedi.

Bayan İstenes kumsalda çaresizlik içinde ellerini oğuşturuyordu. Çığlıklarına yirmi otuz kişi toplandı; kancalı sırtklar, ağlar getirdiler, hatta facia yerine bir kayık bile yöneldi ki, bu gerçekten gereksizdi, çünkü burada derinliği az olan su, kimseyi örtemezdi.

Çok geçmeden, “birinin boğulmuş olduğu” söylentisi hemen her yana yayıldı. Kesin bir gerçekmişcesine.

İşte o zaman Bayan Suhajda, küçük bahçede, şair karanfillerinin ortasında, işini bıraktı. Kalktı, az önce Jancsi’nin mayosunu aradığı küçük karanlık odaya girdi; sonra kapıyı kapatıp, ona söz verdiği gibi, plâja yöneldi.

Sakin sakın yürüyor, açık şemsiyesi onu yakıcı güneş ışınlarından koruyordu. Kendi kendine banyo alıp almayacağını soruyordu. Fakat kibritotlarının oraya varınca, düşüncelerinin akışı birdenbire kesiliverdi, karıştı; şemsiyesini kapattı, koşmaya başladı ve plâj tesislerinin oraya kadar yol boyunca koştu.

Orada iki jandarma ile, özellikle köylülerden meydana gelmiş, gürültülü bir kalabalık toplanmıştı bile. Çoğu ağhyordu.

Anne ne olup bittiğini hemen anladı. Sendeleyerek ve inleyerek kumsala doğru, ortasında küçük oğlunun cansız yattığı kalabalık çemberine doğru ilerledi. Geçmesini önlediler. Onu bir sandalyeye oturtular. Kendini kaybederken: Yaşıyor mu? diye sordu.

Yaşamıyordu artık. Bir çeyrek kadar aradıktan sonra, onu babasının bulunduğu kazığın arkasında bulmuşlardı ve kıyıya getirdikleri zaman, kalbi artık atmıyor, gözbebekleri ışığa duyarlık göstermiyordu. Doktor onu başaşağı çevirtti, ayaklarını havaya diktirdi, vücudundaki suyu çıkartmak için sarstı, göğsünü yükselttirdi,

sunî solunum yaptırdı, küçük, ölü kollara jimnastik hareketleri yaptırdı, uzun süre, çok uzun süre ve her an stetoskop ile kalbi dinleyerek. Ama kalp bir daha çarpmaya başlamadı. O zaman doktor, âletlerini tekrar çantasına attı ve gitti.

Bu, birdenbire ve sanki geçici bir hevesmiş gibi geliveren ölüm, artık gerçeğin bir parçasıydı. Yeryüzünün en büyük sıradağları kadar ebedî, belirgin ve katı.

Anneyi bir köylünün el arabasıyla evine getirdiler. Bay Suhajda hep kiraz rengi mayosuyla kumsalda oturuyordu. Yüzünden, gözlüğünden, sular, gözyaşları oluk oluk akıyordu.

Aklını oynatmış gibi, içini çekiyordu:

— Vay başıma gelenler!

Yerinden kalkmasına yardım ettiler, giyinmesi için kabinine götürdüler.

Saat üç bile değildi.

(Çeviren: Nihal ÖNOL)

Frigyes Karinthy

(1887 - 1938)

Budapeşte'de doğdu. Genç yaşında gazeteciliğe başladı. Kahve ile gazete arasında mekik dokuyordu. Bütün hayatı büyük eserini yazmak için hazırlanmakla geçti. Bununla birlikte ancak mizahi hikâyeler, taslaklar, krokiler verebildi. Çünkü her zaman para sıkıntısı içindeydi.

Gene de edebiyatın çeşitli türlerinde gerçekten değerli eserler vermeyi başardı. Şiirleri de romanları, oyunları, denemeleri kadar ilgi çekicidir. En büyük bahtsızlığı hastalığı oldu. **Kafamın Çevresinde Yolculuk** adlı eşsiz bir eserde beyin tümörünün hikâyesini yazdı. İsveç'te geçirdiği büyük beyin ameliyatını anlattı. Başlıca eserleri: **İşte Böyle Yazıyorsunuz, Bir Delikanlıyla Buluşma, Barabbas, Şişede Mektup.**

S İ R K

Anlaşılan sirke gitmeye can atıyordum ama, belki bir kemana da aynı şekilde can atmaktaydım. Bana gerçi bir keman verdiler ama, buna karşılık sirke götürmediler, ihtimal, kısa aralıklarla gördüğüm o sirk düğünü görmem de bundan ileri geliyordu. Onu bazen uzaktan, tepelerin ardında görüyor ve elimden tutmuşlar, beni sirke götürüyorlar duygusuna kapılıyordum. Bazen de kendimi birdenbire bilinmedik büyük bir kentin ortasında buluyordum, ama sirk hep aynı sirkti, girişi aynı, iki çıkışlı bekleme yeri aynı sirk. Bir defasında da bir bilet bulabilmıştım, sirke gidebilecektim, ama o zaman düşüm karışıyor ve gene bir türlü giremiyordum.

Sonunda, düşümü gördüm, hem de sonuna kadar. Giriş kapısının yanında, kasanın arkasında duruyordum ve sakallı, topal, oldukça telâşlı bir adam, müdür de yanımdaydı, bir eliyle rengârenk giriş perdesini kaldırıyor ve telâşlı bir sesle bağırıyordu: "Buradan, buradan, giriniz hadi, temsil başlayacak, giriniz, giriniz!" Kalabalık itiş kakış, renk renk, sırmalı, hizmetçisi, askeri, şapkalı kadınları, sinekkaydı tıraşlı erkekleriyle akın ediyor, yüksek sesle gülüyor, konuşuyordu. Müdüre görünmeden geçemiyeceğimi pekâlâ biliyordum. Nitekim gördü beni ve kolumdan tutarak kızgın kızgın sordu: "Hele, hele, biletiniz var mı bakalım? Yoksa, hemen dışarı!" Yüreğim korkuyla sıkıştı ve kekelemeye başladım, biletim yoktu ama, buraya gösteriyi seyretmeye gelmemiştim ki... yoksa kemanımı... ve umutsuz bir

davranışla ona, tabii ki, kolumun altına, sıkıştırmış olduğum kemanımı gösterdim. O, benim ağzıma kadar eğildi ve öfkeyle, kekelememi bitirmemi bekledi; biletim yoktu, ama kendim bir parça bestelemiştim, girmeme izin verirse kemanımla bunu seyircilere çalardım. Bunun üzerine tünel gibi derin boğazını göstererek gürültülü bir kahkaha attı, sonra, kuru bir sesle, bana kelimesi kelimesine şunları söyledi: "Bay Çılgın, kalbiniz.. çarpıyor ki mutlusunuz." Bu sözleri pek akıllıca buldum ve müdür de hayranlığımın, bu istemim dışındaki belirtisiyle gururunun okşandığını hissetti. Omuzumu sıvazlayıp beklememi söyledi, belki bir çaresi bulunurdu, hele duralım bakalım.

Daha sonra gelip gerçekten de beni, onu titreyerek beklediğim o karanlık koridorda buldu ve hatır için gösterilmiş bir nezaketle, keman çalmanın başlıbaşına ve genellikle bir paralelepiped sayıldığını söyledi. Bunun, başarıma ölçüsüz şekilde güvenmediği anlamına geldiğini hemen kavrayıverdi. Elimden geldiğince itiraza başladım, bunun üzerine ciddi bir tavır takındı ve bana bildirdi ki, pekâlâ, ne de olsa denemekten bir zarar çıkmaz, ama önce askerî makamlara haber vermek ve onların beni Haşmetmeap İmparator ve Kırılın maskarası olarak damgalamasını sağlamak gerektir. Bu arada bana sirki, kulisleri, oyuncular, vahşi hayvanları, hepsini gösterecekti, bana iş hakkında ve halkın ne istediği hakkında bir fikir vermek için.

Kalbim, kendimi nihayet sirkın içinde bulmaktan duyduğum heyecan ve sevinçle küt küt atıyordu, ama aynı zamanda da korkuyordum. Kemanımı koltuğuma sıkı sıkı bastırıyor ve melodiyi unutmamak için var gücümü harcıyordum. Beni türlü türlü canlı renklere boyanmış bir sürü perdeden geçirdi. Yukarıda kırmızılar giyinmiş adamlar çalışıyordu. Ben oyuncular ve at ter-

biyecisi kızları da göreceğimi umuyordum, ama boşuna, beni geniş ve sonu gelmez bir merdivene tırmandırdı. Ardından gitmekte güçlük çekiyordum, basamakları öyle hızlı çıkıyordu. Sonra kadife perdeler gerili salonlardan geçtik. Rastgele bir kapıyı açınca cehennemî bir gürültü duydum ve gözüme sayısız insan kafalarının kıpırtısı çarptı. Müdür bana hemen kapatmamı seslendi, bu temsili bekleyen halktı ve buraya bakmaya hakkım yoktu.

Derken küçük bir demir kapıyı açtı, derinliğine uzanan yarım daire şeklinde kocaman bir hole girdik. Bu, bir fıskiye ve bir palmye ormanıya süslü muhteşem holün ortasında güzel yüzlü, dudakları sıkılı, gözleri vahşi bir adam, bir kadını boğmaktaydı. Kadın hırıldıyor, kısık, gırtlaktan gelen bir sesle bağıırıyordu. Korkunç bir görünümdü bu, kadını adamın ellerinden kurtarsınlar diye ulumaya ve lânetler yağdırmaya başladım. Ama müdür kolumu yakaladı: "Budala, dedi bana, bunlar oyun yapan oyuncularımdır, zaten, canlı değildirler, müzedekiler gibi balmumundan yapılmışlardır." Daha yakından bakınca, gerçekten kadının yüzünün hiç de doğal olmadığını ve gözlerinin camdan olduğunu gördüm.

Utandım ve lâfı değiştirdim, ama yüreğim düzensiz bir uyumla çarpmaya devam ediyordu. Müdür beni geniş, karmakarışık bir salona sokmuştu şimdi, burada yüzleri boyalı, alacalı giysiler giymiş kızlarla erkekler, öğrenciler gibi, sıralara oturmuşlardı. O zaman öğrendim ki burası palyaçolar okuluymuş. Beni de bir sıraya oturtular ve müdür sırayla bütün öğrencileri çağırdı. Biri elleri üzerinde yürüyerek ve başını zaman zaman yere vurarak sırasından kalktı. Bu hareketi tekrarlamak zorunda kaldı. Sonra sıra, uzun boylu bir adama geldi, adam bir bıçak çıkartıp bununla göğsünü yardı. Yarasından kan ve ciğer fışkırdı, adam, uzun iniltiler çıkar-

tarak yere yığıldı. Müdür, beğeniyle başını salladı.

— Olur, dedi, beğenilir.

İntihar eden adam, yerine döndü, sırasından bir iğneyle iplik aldı ve ısıklık gibi sesler çıkartıp yüzünü ekşiterek göğsünü tekrar dikti. O zaman göğsünün eskiden dikilmiş sayısız yara iziyle her yönden çizik çizik olduğunu gördüm.

Öteki öğrenciler de sırayla çıkıp numaralarını gösterdiler. İçlerinde karından konuşanlar vardı, bunlar insan ve hayvan seslerini öyle güzel taklit ediyorlardı ki, kulaklarıma inanamıyordum. Biri bir çocuk sesiyle konuştu, öylesine kusursuz konuştu ki, gözlerimden yaşlar fışkırdı, çünkü ses, cançekişen bir çocuğun sesiydi, ama yüzüne baktığımda gözleriyle ağzının hiç kımıldamadığını görünce şaşkınlıktan donakaldım. Bir başkası ağlayan ve lânetler yağdıran bir kadının sesini taklit etti, sonra başka kadın taklitçileri çıktı ve bir kahkahanın boğuk uğultusu sessizlik içinde uzadı ve karanlık, mutsuzluk dolu, alev alev yanan bakışlarla doldu.

Bu sırada müdür bir kitaba bakıp benim adımla seslendi. Sıramdan kalktım, beni şöyle bir süzdü ve çabuk çabuk sordu:

— Ya sen, nedir hünerin senin?

Ona kemanımı gösterdim ve gene bestelemiş olduğum melodi hakkında bir şeyler mırıldandım. Salonda bir kahkaha koptu ve müdür, öfkeyle vurdu masaya.

— Kemanınla canımı sıkıyorsun ama! diye bağırdı, tamamiyle modası geçmiş bir şey bu!

Tarafımdan bestelenmiş olan melodinin pek ilgi çekici olduğunu ve eğer izin verirse onu çalacağımı söylemek istiyordum. Ama o, bir öğrenciyi çağırmıştı bile, götürüp bana çalgıları göstereceğini diye.

Beni başka bir odaya götürdüler. Burada dev gibi makineler ve araçlar vardı, hepsi çalgıydı: körtüklerle

çalınan dev trompetler; her basışta, karınlarından gerçek gök gürültüleri çıkıyordu. Sonra, oda kadar kocaman, çekiçli üçgenler. Dev gibi bir davulun üzerinde, bilgiç filler fır dönüyor ve ayaklarıyla tamtam sesleri çıkarıyorlardı. Bir elektrik makinesiyle çalışan çok tuhaf bir org da vardı, bu makine aynı zamanda otuz piyanoyu ve bin çelik düdüğü çalıyordu. Orkestra şefi, yüksek bir dar köprüde duruyordu; şiddetli bir hareketle iki kolunu açiverince bir tek ses cınladı ve öyle bir kargaşalık oldu ki, dışarıya fırlayacağım diye korktum. Çalgıcıların önünde linotiplerinkine benzer bir klavye uzanıyordu; gözlükleri burunlarında çalışıyorlar ve gözlerini inatla notalara dikeyiyorlardı.

Sersemlemiş ve kulaklarım uğuldayarak müdürün beni beklediği başka bir sınıfa girdim. Ona çalgıları gördüğümü, ama hiçbirini tanımadığımı ve çalmasını bilmediğimi söyledim. Omuz silkti, bundan çok üzüntü duyduğunu, ama, tabiatıyla, yapılacak bir şey olmadığını söyledi. Bu sırada piste açılan perdeli iki kapının önünde duruyorduk. Binbir maske takmış oyuncular, perdenin her dalgalanışında yarıklarından renk renk ışıkların sızdığı kapılardan birinden koşarak çıkıyorlardı. Ben de oradan geçmeğe kalkıştım, ama müdür bana, benim gibi bir acemi için, ne de olsa, işe morgdan başlamanın en iyisi olacağını söyledi.

Öteki kapıdan girdik, bunun ardında karanlık bir dehliz, mahzene iniyordu. Pek uzaklarda gaz lâmbaları ıslık çalarak kırışıyorlardı. Kopkoyu, sisli karanlık içinde iki tarafa dizili bölmeler ve suratları kir-pas içinde, beyaz gömlekli uşakların devamlı olarak gidiş gelişi seçiliyordu. Bütün bunlar beni ürpertti, bakmaya hiç cesaret edemiyordum. Dehlizin sonunda, müdür birisiyle konuşmak için durdu. O zaman kaçamak bir bakış fırlattım ve duvara dayalı upuzun teneke masalar gör-

düm. Bu masaların üzerine çıplak cesetler sıralanmıştı; ihtiyarlar, çocuklar, sonra kavanozda saklanan çeşitli vücut parçaları gördüm. Ağır ve boğucu bir formol kokusu, karanlıklara boğulu ikinci bir dehlizin de daldığı derinliklerden yayılıyordu. Müdür benden, sanki bir hekime, beni muayeneye razı olması için salık verirmişcesine konuşuyordu. Hekim karanlık dehlize bir göz attı.

O zaman beni orada bırakmamaları için yalvarmaya koyuldum; başka çare yoksa, sahneye uygun bir numara öğrenmeyi yeğ buluyordum. Onlar sadece başlarını salladılar ve hekim ancak cambazlığın beni işin içinden sıyrabileceğini söyledi, çünkü halk sabırsızlanmaya başlıyordu.

Bunun üzerine beni yukarıda bir yere, bir çeşit tavanarasına götürdüler, buradaki tavan pencerelerinden, çok derinlerde kalan kenti görebiliyordum. Dar ve upuzun merdivenler duvarlara dayanmıştı ve yerde, her tarafta büyük bir kargaşalık içinde ipler, çubuklar ve ağlar vardı. Merdivenlerin üzerinde pembe mayolu genç cambazlar çalışıyordu. Bana da bir merdiven verip tırmanmamı söylediler. Tepeye ulaşır ulaşmaz merdiveni sokağın üzerine eğdiler. Kaslarım gerili, sımsıkı asıldım ve aşağıya bakınca, sokaklarda karınca kadar insanlarıyla bütün kenti gördüm. O zaman hafif bir çığlık attım ve kendimi kaybettim.

Ama yeniden kendimi orada, uzun çıraklığıma devam eder ve haftalar, aylar boyunca alıştırılmalarımı tekrarlar halde buldum. Merdivene tırmanmaktan ve inmekten başka bir şey yapmıyordum ve yeterince bu işe alışıp da iyi kötü tepede durabilecek hale geldiğim zaman bana bir iskemle uzattılar. İskemleyi dikkatle dengeye getirdim ve sonra üzerine çıktım. Daha sonra bu alıştırmayı iki hatta üç iskemleyle tekrarladılar. Ve bu-

nu pek uzun, sonu gelmez bir zaman süresi izledi...

Sonra, epeyce sonra bir gün, nihayet sahneye çıktım, ama yüzüm daralmış, kırıkmış, boyanmıştı, tıpkı orada ilk gün gördüğüm insanlarınki gibi. Çünkü yıllar ve yıllar var ki oradaydım ve sirkin bütün kıyısını bucağını biliyordum artık. Pembe bir mayo giymiş, yarı aydınlatılmış yan perdelerin arasında ayağımı sürüyerek dolaşıyordum, kan-ter içinde seyisler oradan oraya koşuyor, hahlar taşıyorlardı. Hafif bir uğultu, ardı arkası kesilmeyen bir mırıltı dalgası çevremi sarıyordu ve bunun nedenini arayamayacak kadar yorgunluk duyuyordum. Birdenbire parlak ve sapsarı bir ışık ortalığı kapladı, kadife perdeler gözlerimin önünde açılıverdi. Perdenin öte yanında bir insan başı kalabalığı yığılmıştı, birkaç kısa alkış duyuldu, sonra bekle-yiş ve fısıltı dolu bir sessizlik. Beyaz bir aydınlığa boğulmuş olan geniş sahne halısının üzerinde yalnızdım. O zaman, yumuşak adımlarla pistin ortasına koştum, ışıldaklar beni izliyordu. Sürünge hareketleriyle birkaç kez, her yana, localardan tarafa eğilip selâmlar verdim. Sonra merdiveni yakaladım ve yavaş yavaş, ses çıkarmadan, vücudumu unutacak kadar hafif, dört kat boyuna çıktım. Yukarıda, dikkatle, incecik bir sırığın üzerine tırmandım ve kısa bir an, dengemi bulmak için sallandım. O zaman bir sırığın ucunda bana demir bacaklı küçük bir masa uzattılar. Masayı yakaladım, iki bacağımı merdivenin son basamağına hafifçe dayadım. Sonra masanın üzerine çıktım ve dengemi koruyarak doğruldum. Bundan sonra birbirinin üzerinde üç sandalye geldi, bir beğeni mırıltısı duydum ve bunların üzerine tırmandım. Son sandalye, bacakları havada sallanıyordu; sessizce dönen bacaklardan birinin üzerine, soluğumu tutarak dev bir küplün alt ucunu dayadım. Altımda, bütün bu düzen, öylesine hafif titreşti ki, nabız vu-

ruşumun merdivenin en yüksek basamağına geçtiğini hissettim. Nihayet sıra, sıraya geldi. Onu küpün üst köşesine dik oturtuncaya kadar uzun dakikalar geçti. Sonra, yavaşca sıraya tırmandım, tepesine ulaştım ve durdum, bir süre dinlendim. Yüzümden ağır ağır, yakıcı bir ter akıyordu. Bütün kaslarım gerilip bir yay gibi titreştiler. Düzenin titreşimlerinin ölü noktaya gelmesini bekledim, ölüm sessizliği içinde doğrudum, mayomu açtım ve içinden kemanımı çıkardım... Titrek ellerimle yayı dayadım... ayaklarımdan biri, yordamla derece derece sırttan ayrıldı... öne doğru eğildim... birkaç dakika sallandım... ve aşağıda ağızları bir karış açık bırakan ve yürekleri çarptıran dehşet sessizliğinden yararlanarak, usulcacık, ve titreyerek, eskiden, uzun, çok uzun bir zaman önce bir gün kalbimde çalındığını ve hıçkırığını işitmiş olduğum o melodiye çalmaya başladım.

(Çeviren: Nihal ÖNOL)

Jozsi Jenö Tersanszky

(1888 - 1969)

Geçen yıl ölen Tersanszky, en dikkate değer Macar yazarlarından biridir. Önce resimle uğraştı, ilk dünya savaşı boyunca askerdı, nişan aldı, yaralandı, esir düştü. **“Allaha İsmarladık, Sevgilim”** adlı ilk romanını o sıralarda yazdı. Edebiyat karın doyurmadığı için gazeteci oldu. İşçi, hamal, serseri, sirklerde artist, girip çıkmadığı iş kalmadı. Bununla birlikte sanat hayatında ciddilikten uzaklaşmadı.

Devrimden sonra Kossuth ödülünü ilk alanlardan biri oldu. Ölünceye kadar durmadan yazdı. Bütün eserlerinin yayını tamamlanmak üzere. Başlıcaları: **İki Yeşil Yiğit, Oros- pu ile Bakire, Düşman Komşular, Yabani Roman, Tirollü Meyhaneci, Hikâyeler** v.b.

KÜÇÜK ÇOCUK MATYI

Öğle yemeğinden sonra, Matyi, âdeti üzere daha son lokmasını yutmadan, oynamak için kendini sokakta buluyordu.

Sıcak korkunçtu, sersemleticiydi; ışık insanın gözlerini yakıyordu. Komşunun çocuğu domuzlarıyla gelmişti bile. Bu iki işe yaramaz domuz, çocukların başına iyice belâ oluyordu. Onların yüzünden, gidip rahat rahat yüzmenin olanağı yoktu. Şimdi de deliler gibi tozların içinde yuvarlanıyor, şuraya buraya koşuyorlardı. Bununla beraber, iki yaramaz onların uslu uslu peşinden gidiyordu, hem de fazlasıyla uslu. Sıcaktan gevşemişler, cesaretlerini yitirmişlerdi ve ışık gözlerini acıtıyordu. Karşılarında, uzakta, sarı çakıltaşları serpili dere yatağının üzerinde hava, titreşerek parlıyordu.

Su, sokağın ucundan bir taş atımı ötedeydi. Kıyı çamurları, dize kadar çıkan, soluk ve tozlu yeşil lekeler halinde, işe yaramaz otlarla kaplıydı. Domuzlar orada serinlemekten hoşlanıyorlardı. Tabii ki yaramazlar da, domuzlar çamurlarda yuvarlanırken beklemek zorundaydılar. Yıkanılacak yer biraz daha akış yukarısında, suyun daha derin ve dibin daha kumluk olduğu, bendin yakınındaydı.

Kumluktakilerin orada delice bir patırdı hüküm sürüyordu. Güneşten yanmış, çırılçıplak çocuklar, otların içinde zıplayıyor, yüksek benden, birbirlerinin üzerinden, çığlıklar atarak suya dahiıyorlardı. Bazıları da yakıcı kumun üzerinde, güneşte hareketsiz yatıyorlardı.

Çamura bulanmış bazıları, şeytanlar gibi haykırarak sevinçle sığıyorlardı. Bu kapkara sürü, yorulmuş, sudan çıkan bir çocuğu görünce, üzerine atılıyor, büyük bir çığlık ve kahkaha patırdısı içinde, yakalayıp sarılıyor, böylece onu, yıkanmak için tekrar suya dönmeye zorluyorlardı.

İçlerinden birini anası, aramaya geldi. Küçük, ıslak tenine giyitlerini geçirirken bir yandan da ağlıyordu. Kadıncağzı onu elinden çekti ve direndiği için, azıcık uzaklaşır uzaklaşmaz, tokatlamaya başladı. Arkadaşları, alaycı gülüşleriyle ardından gidiyorlardı. Anne onlara doğru döndü ve hiddetli küfürler savurarak çocukları tehdit etti. Fakat, bunu yaparken, oğlunun elini salıverdi, çocuk da hemen savuştu. Anası, eteklerinin takıldığı yüksek otlar arasında tökezleyerek, soluk soluğa, ardına düştü.

Çıplak yaramazlar, gülmekten katılarak yerde yuvarlanıyorlardı.

2

İki çocuk, domuzların uykuya dalmasını sabırsızlıkla bekliyordu. Büyük bir çalılığın gölgesinde güzel bir yer bulmuşlardı ve soyunmuş, giyitleri koltuklarında, bekliyorlardı.

Birdenbire, domuzlar, öfkeli ve ürkmüş homurtularla yerlerinden sıradılar.

Çalılığın öte yanında, bir horoz, tozların içinde debeleniyordu. Aptalca çığlıklarıyla hayvanları ürküten oydu.

Hiddete kapılan iki çocuk, horoza birer taş fırlatmak için giyitlerini yere attılar.

Fakat Matyi'nin fırlattığı taş, kaçmakta olan horozu can evinden, tam ibiğinin altından vurdu. Hayvan-

cık bir iki adım daha attı, ekseni üzerinde bir dönüp yere uzanıverdi.

Vay anasını! İki yaramaz şaşıp kalmışlardı. Giyitlerini tozlardan kaldırdılar ve çevrelerine kaygılı bir bakış fırlattılar. Sonra, çekingen ve şaşkın adımlarla kurbanlarının yanına vardılar.

Kuş, otların üzerinde, hareketsiz yatıyordu, kafası kan içindeydi. İki yanından üzerine eğilmiş iki çocuk onu sinirli bir merakla incelediler. Fakat dokunmaya cesaret edemediler.

Kâh gülüşerek, kâh bakışarak, ürkmüş, horozun çevresinde bir süre oldukça kararsız, dolanıp durdular.

Fakat yüzenlerin patırdısı onları kendine çekiyordu. Çocuklar tam o sırada kadıncağıza gülüyorlardı ve şamata büsbütün artmıştı. Bu, onların dikkatini bir an için başka yere çekti ve sonra, arkalarına bakınca, iki domuzun çalılığın altında sakın bir uykuya dalmış olduklarını gördüler.

Kısa bir danışmadan sonra, komşunun çocuğu, kuşkusuz, mesele onu daha az ilgilendirdiğinden, horoza doğru kararlı bir hamle yaptı. Onu yakaladılar ve sonra, dikkatle, telâşla, koş a koş a dereye götürdüler. Bir girinti onları yüzenlerden gizliyordu.

İki kanatlarından tutarak salladılar; su, kocaman bir flock sesi çıkardı. Derenin kıyısına, yanyana çömelmiş, arasına taşlara çarparak suyun üzerinde giden horoza baktılar.

Kıkırdayarak, birbirlerine kaş göz işareti yaparak ve böğürlerini dirsekleyerek, gülüyorlardı. Horoz söğütlerin altında gözden yitince Matyi daha ciddi düşüncelere kapıldı, çünkü bir an hiçbir şey söylemeden suya bakakaldı. Birdenbire başını kaldırdı.

— Tabii ya...

Sonra gene düşüncelerine daldı.

Komşunun çocuğu:

— Ne tabii ya'sı? Hadi, kirişi kıralım! dedi ve çalkıtaşlarının üzerinden almış olduğu giyit çıkını gü-lerek onun başına attı.

3

Yüzenlerin kalabalığına karıştıktan sonra, horozu düşünmenin olanağı kalmadı artık. Ancak kumun üzerine, güneşe yatınca yaramazın aklına, öyküyü ötekilere anlatmak gibi bir fikir geldi geçti.

Fakat daha sonra, suyun içinde fazla uzun zaman çırpınmaktan, dudakları morarınca ve yakıcı güneş altında bile titremeye başlayınca, ıslak dizlerinden bir türlü geçmek bilmeyen pantolonunu çekistirirken, horoz zihnini kurcalamaya başladı. Ve, bu kez, daha ciddi bir şekilde.

Tabii ya! Bu horoz, Matyi için öteki horozlara benzemezdi. Kendi anası onu dilenci Zsuzsa karıya armağan etmişti. Ve onu yandaki eve götüren de Matyi'nin ta kendisi olmuştu.

Zemin kattaki küçük odada berbat bir koku hü-küm sürüyordu. Odanın ortasına bir paçavra yığını üzerine oturmuş Zsuzsa, kuştüylerini ayıklamaktaydı. Sevincinden neredeyse ağlamaklı olmuş, küçük çocuğun yüzünü durmaksızın okşamıştı. Çocuk başını geriye çekmekten utanmıştı, ama ihtiyar kadının sarımtrak ve buruşuk elleri ona tiksinti veriyordu ve bu pis koku içinde soluk almaktan korkuyordu. Sonra Zsuzsa, çocuğun karşısında bitmez tükenmez yakınmalarına girişmişti.

Zaten her gün, elinde çarpık sopasıyla, sokaklarda öksürerek sürünür ve yoldan geçen biri yanında durur durmaz, usandırıcı yakınmalarına başlardı. Gözleri her zaman yaşlıydı, sanki durmadan ağlıyormuş gibi.

Küçük çocuğun içine hoş olmayan bir duygu saplandı. Bu, bir çeşit tiksintiydi, onu tepeden tırnağa ürperten. Arkadaşını oracıkta bırakarak kendi kendine uzaklaştı. Yolda giderken, başı eğik, düşünüyordu.

Zsuzsa'nın hayali, anasının hayalini de getirdi ve olduğu yerde duruverdi.

Sanki şimdiden annesinin karşısındaymış gibi alçak sesle:

— Doğru değil bu, ben yapmadım... dedi.

Sonra, birdenbire aklından bir fikir geçiverdi: bu akşam kümese çıkıp başka bir horoz alacaktı. Fakat hemen anladı ki bunun olanağı yoktur. O sırada sokağa varmıştı.

Önünden bir postacı yürüyordu. Kocaman çantası, uyumla kalçasına çarpmaktaydı. Bir süre, farkına varmaksızın, peşinden gitti. Fakat farkına varır varmaz, horozun kaygısı kafasından siliniverdi. Ciddî ciddî, postacıyla uygun adım yürümeye çalıştı, bir yandan da içinden adımlara uyararak: "Ben yapmadım... ben yapmadım..." diye tekrarlıyordu. Sonra, evinin yanbaşı, birdenbire koşmaya başladı ve gülererek içeri girdi.

4

Serinlikte, verandada akşam kahvaltısı ediyorlardı ki birdenbire karşıki duvarın yakıcı beyazlığı söndü. Küçük bir esin kalktı ve getirdiği ağır ve seyrek yağmur damlaları, küçük, yumuşak bir gürültüyle araba yoluna düşerek minicik toz bulutları kaldırdılar. Ağır bir yağmur kokusu sokağı kaplıyordu.

İki ablası göz açıp kapayıncaya kadar sofrayı topladı ve içeri girildi. Yağmur bardaktan boşanırcasına yağmaya başlamıştı bile.

İskemleler camlı kapının arkasına çekildi ve her-

kes, tatlı bir sinirlilikle, fırtınayı seyretmeye koyuldu. Gök gürültüsü hepsini ürpertti ve hizmetçi kız, istavroz çıkardı.

Küçük çocuk bir iskemlenin üzerine diz çökmüş, burnunu cama yassıltmış, duruyordu. Dışarıyı seyretmekteydi.

“Yuhu!..” Fırtına, sokağın üzerine boşanmış, evin önündeki ağaçları kuvvetle çekistiriyordu ve küçük çocuğun içinden zıplamak, sevinçle bağırmak geliyordu.

Kahkahalarla gülen hizmetçi kız, jimnastik adımlarıyla avluyu geçti, iplerde unutulmuş bir kucak dolu su çamaşırı toplayıp geldi.

Bir saat sonra, fırtına geçmişti. Yağmur sıcak bir kahverengiye dönüşmüştü ve kül rengi dam tahtalarının kuru parıltısı da göze pek hoş görünüyordu. Sular damlayan yaprakların yeşili, neşeli ve güçlü bir gülüşle gülmekteydi.

Sokakta su, büyük birikintiler yapıyordu ve komşu yumurcaklar kalabalığı, ılık çamurun içinde bağırarak, ördek yavruları gibi debeleniyordu.

Matyi, şapkasını aramak için deli gibi odasını dolaşmış. Buldu ve kapıya saldırdı. Tam kapıyı açmıştı ki, dışarıda, onu zıplamak diye durduruveren ve dönüp uslu uslu bir köşeye, iskemleye oturmasına yol açan bir şey gözüne ilişti. Korkudan oturduğu yerde kıpırdanıp duruyor, şapkasını elinde buruşturuyor, eziyordu.

İhtiyar Zsuzsa, sokakta yaygarayı basan yumurcakların arasından, ağır adımlarla gelmekteydi. Su birikintilerini aşmak için bacaklarını büyük büyük açıyordu; çamura bulanmış, çorba gibi suya batmış, her zamankinden de daha acınacak görünüyordu.

Dosdoğru Matyi'lerin kapısına doğru geliyordu.

Umutsuz bir halde, havlar gibi:

— Bayancığım, lûtfen, dedi, horozumu gördünüz mü acaba?

Matyi'nin annesi, verandadan seslendi:

— Hayır Zsuzsa, görmedim.

— Tanrı beni korusun... Bunun için demedimdi... Sadece öğrenmek istemiştim...

Küçük çocuğun annesi işin aslını öğrenmek için çıktığında Zsuzsa uzaklaşmıştı bile.

5

Küçük çocuk odada, iskemlesinin üzerinde hareket-siz, tetikte bekledi, halbuki Zsuzsa'nın gidişi üzerine yü-reğinin nasıl rahatladığını haykırmak istiyordu. Umut-suz bir bakışla, boğazı hıçkırıklarla tıkalı, sokağa baktı.

Ablalarının küçüğü, o zaman çıkageldi ve ona ta-kılmaya başladı.

Bu kez çocuk ses çıkarmadı, fakat gözleri kinle pa-rıldıyordu. Haykıracak kadar canı acıyordu ve çevresin-de gülerек zıplayan ablasının etini dişlemek geliyordu içinden. Bunun için, birdenbire gözleri yaşla doldu ve boğulurcasına, içini çekerek, hıçkırarak ağlamaya baş-ladı. Ablası buna pek şaşıtı.

— Ne oluyor sana, koca sersem? Hadi bakayım, küçük Matyi'm benim, neyin var? diye başını okşayarak sordu.

Küçük çocuk öfkeyle ablasının elini itip bağırdı:

— Dokunma bana.

Ağlama sesini duyan anneleri, içeri girdi ve ikisi-ni de azarladı.

Küçük çocuk yatıştı, sonra sessiz ve gizlice, arka avluya çıktı. Çırtını kamburlaştırıp tavanarası merdive-ninin dibine oturdu.

Düşünceler kafasının içinde solucan gibi kaynaşı-

yordu. Arasına, deminki ağlamasından ötürü hâlâ bur-nunu çekiyordu; o zaman ağzıyla çenesi, sarsılıyor, bü-külüyordu.

O akşam dünya, öteki günlere oranla çok daha tu-haftı. Tam karşısında, bütün gökyüzü mürekkep kara-lığındaydı ve esmerleşmiş damlar, toprak, tahtaperde-ler, kapkara gökyüzünün altında daha da karanlık gö-rünüyordu.

Batmadan önce güneş, son bir kez daha görünmüş-tü ve aydınlığı evin arkasından geliyordu. Sarı, sıvı, saydam bir çağlayan gibi dökülüyordu. Yaprakların ısı-lak yeşili gözalcı bir şekilde parlıyor ve tahta kire-mitli damlar üzerinde buhar, yüzüyor, son derece par-lak yumaklar halinde yükseliyordu.

Fakat bu sarı, sapsarı aydınlığa asıl batmış olan, tam karşısındaki bahçe duvarıydı. Bu, cenaze mumla-rının adamların yüzlerine ve ellerine vurduğu ışık gi-biydi. Ve çocukların neşeli patırdısı şimdiden kararmış sokaktan duyuluyordu.

Birdenbire, Zsuzsa, bahçe duvarının önünde belir-di, kapkara ve paçavralar içinde bir hortlak gibi. Su birikintilerine basmamak için, tıpkı deminki gibi, geniş adımlar atıyordu.

Merdivenin dibinden, küçük çocuk ileri doğru atıl-dı ve ağlayarak, uluyarak, titreyerek, avluyu geçip eve koştu.

(Çeviren: Nihal ÖNOL)

Pal Szabo

(1893 -)

Biharugra'da doğdu, köylüydü ailesi. Kendi kendini yetiştirdi. Yazarlık kabiliyeti onu kuşağının en iyileri arasına yükseltmiştir. Romanlariyle hikâyeleri kişisel tecrübelerinin izlerini taşır. Öğretici ve eğitici nitelikten de kaçınmaz. Başlıca eserleri: **Adamlar, Su Mercimeği, Günler ve Pazarlar, Tanrının Değirmenleri, Fethedilmiş Toprak.** Otobiyografyasının birçok cildini de çıkarmıştır.

BİR KÖY ÖYKÜSÜ

Ekim sonlarında bir pazartesi akşamı arabasına yüklediği kabaklarla birlikte evine geliyordu Gergely Cseppentö. Komşularının evini geçtikten sonra kendi kapısının önünde durdurdu atları. Bir elinde kamçı, ötekinde atın dizginleri gözlerini kapıya dikmiş, bekledi bir süre. Hiç ses çıkmadı içeriden.

Dut ağacının altında birkaç tavuk eşeleniyordu, ama bu mevsimde tek bir dutun bile dalından düşmeyeceğinin farkında değildi zavallılar. Yaz boyunca dut yemeye alıştıklarından aranıyorlardı şimdi boşuna.

"Bizim hanım da nereye kayboldu?" diye düşündü çiftçi Cseppentö.

Bulunduğu yerden biraz uzakta belediyenin tellâli rəsmi haberleri iletliyordu halka.

"Belediyece izin verilmeden domuz kesmek kesin olarak yasaktır. Bu suçu işleyenlere ağır cezalar verilecektir. Bir domuz kesenden dört, iki domuz kesenden sekiz, üç domuz kesenden oniki kilo yağ ceza olarak alınacak, buna aykırı hareket edenlere..."

"Allah belâlarını versin," diye söylendi kendi kendine Cseppentö. Sonra: "Kapıyı açın!" diye bütün gücüyle bağırdı.

Bağırması üzerine atlar ürküp irkildi, ama kapı açılmadı yine. Az sonra mutfak kapısı aralanıp Cseppentö'nün karısı çıktı ortaya. Yemekten kalktığı belliydi; ağzında bir şey çiğniyordu. Yolda duran arabayı görünce kapıyı açmak için koşup geldi. Kocasıyla birlikte arabayı içeri aldıktan sonra kapıyı tekrar kapa-

tıp sürmeledi. Arabanın ardından yürürken elinde tuttuğu bir parça ekmeği ağzına attı çabucak.

"Tıkmaktan başka bir işin yoktur zaten," diye homurdandı Cseppentö. Karısının yemek yediğini görünce açlığı aklına gelmiş, midesi guruldamaya başlamıştı.

Yemeğin hazırda zamanında; geç kalmasaydın," dedi karısı.

"Senin hazırladığın yemek ne olacak? Bir gün patates, bir gün fasulye; bir gün patates..." diye bağırıp atları arabadan çözmeye koyuldu.

Karısı, her gün ona güvercin kızartamayacağını, önüne ne koyulursa onu yemesi gerektiğini söyleyince, kocası: "Artık patatesten bıktım," diye kükredi. O sırada dut ağacının altında eşelenen tavuklar, çeşmenin önündeki kazlar yavaş yavaş yaklaşmaya başlamışlardı arabaya.

Hernekadar bu kanatlı yaratıklarda akıl yoksa da, tarladan gelen bir arabadan yere bir şeyler döküleceğini düşünürler. Düşünmekten çok alışkanlık haline gelmiştir bu onlar için. Nitekim bu kez de yarım kileye yakın mısır vardı kabak dolu sepetlerin altında.

"Demek pişirecek başka bir şeyin yok. Şu otlakçılara bak hele, kışt, kışt..." diye bağırmaya başladı Cseppentö tavukları görünce. Hiç çekinmeden elindeki kamçıyı gelen topluluğun arasına şaklattı.

Kamçının birçok özellikleri vardır. Esnektir, yumuşaktır; sonra kamçıyla vuruş hiçbir zaman öldürmez, ancak biraz acıtır, o kadar. Kamçının şaklaması üzerine hepsi acayip sesler çıkartarak çeşitli yönlerle doğru kaçıştı. Kırmızı bir tavuk kaldı kaçamıyan yalnız. Kamçının ipi boynuna dolamıştı. Yerinde sığıyordu hayvancağız.

"Aman Tanrım, ölecek..." diye yaygarayı bastı Cseppentö'nün karısı.

"Bırak şimdi bunu düşünmeyi de bir bıçak getir," diye gürlledi Cseppentö. Fakat tam yakahıyacağı sırada kamçı elinden düştü, hayvan da kamçının ipinden kurtulup bahçede sağa sola koşuşmaya başladı.

"Yakahıyalım şunu, kapıya doğru kaçıyor," diye bağıştılar.

Az sonra akşam yemeğinde kızarmış bir tavuk vardı sofralarında.

Pazartesi günü için alışılmamış bir yemekti kızarmış tavuk. Bir gün önce pazardı; öğleyin ve akşam et yemeği yenmişti. Pazartesi yine tavuk eti! Salı, çarşamba ve perşembe günleri et yenirdi yalnız. Ama bir pazartesi günü!

Akşam karanlığı inmek üzereydi. Cseppentö ailesi, karı-koca, annecanne ve iki oğulları yemek masasında oturmuşlar, iştahla kızarmış tavuğu yiyorlardı. Açlıktan doğan öfkesi geçmişti Cseppentö'nün. Keyiflenmiş, çevresiyle şakalaşıyordu.

"Bana baksana, Sanyi."

"Ne var, baba?"

"Gözleri yoktur, ama görür; ayakları yoktur, ama yürür; kulakları yoktur, ama duyar. Söyle bakalım, bu nedir?"

Sanyi, duralayıp bir süre düşündü. Tam o sırada komşu kadın girdi içeri.

Komşular bir sabah, bir de akşam olmak üzere günde iki kez görürler birbirlerini, ama en önemli görüşme sabahları yapılır.

Komşu kadın: "Âfiyet olsun!" dedikten sonra tencerenin içindeki tavuğun artıkları ilaştı gözüne.

"Buyrun, siz de sofraya oturun!" diye Cseppentö'nün karısı zorladı komşusunu.

"Oturacak değilim," dedi komşu, "nasıl anlatayım?"

Bugün mısır toplamaya gitmiştik ailece. Eve döndüğümüzde bir baktık ki tavuklarımızdan biri eksilmiş. Acaba siz gördünüz mü diye sormaya geldim. Olur a, sizin bahçeye atlamıştır belki."

"Vallahi, hiç görmedik, komşucuğum. Nasıl bir tavuktu acaba?"

Bunun üzerine saymaya başladı komşu kadın tavuğun özelliklerini. Lâfını bitirdikten sonra Cseppentö'nün karısı söze karışıp: "Vallahi gözümüze hiç çarpmadı, yoksa çoktan haber vermiş olurduk size," diye biraz kekeleydi, ama karşısındakinin inanmayacağını gayet iyi anlamıştı.

Tekrar sofraya göz gezdirdikten sonra: "Biz pazar-tesileri tavuk yiyemiyoruz. İyi geceler!" deyip evine gitti.

Bir süre hiç ses çıkmadı sofradakilerden. Sonunda Cseppentö'nün kaynanası bozdu sessizliği:

"Bütün köye yayacak şimdi."

"Neyi yayacak?"

"Tavuğunu çalıp yediğinizi."

"Sen keyfine bak. Onun lâfına inananın zırdeli olması gerek," diye yatıştırdı Cseppentö, kaynanasını.

Cseppentölerin, komşuları Tarnoklarla dostlukları sona ermişti artık. Cseppentö'nün karısı, bir dükkâna girdiğinde yada çeşmenin başındayken komşusuyla karşılaşırse birbirlerine gülümsüyor, ama gözleriyle konuşuyorlardı sanki.

Gergely Cseppentö de ilginç bazı olaylara tanık oluyordu. Bir gün öbür komşusu yaşlı Kovago ile domuzları ahıra sokarken Tarnokların horozunun sesi geldi kulaklarına.

"Bak, duyuyor musun? Horoz, tavuğundan ayrı kaldığı için üzüntüsünden nasıl feryat ediyor," dedi Kovago.

“Hangi tavuğundan?”

“Hangi tavuğundan ne demek? Kaybolan tavuğundan ayrı kaldığı için tabii.”

Kan beynine fırladı birden Cseppentö'nün. Sorduğuna soracağına pişman oldu. Sonunda dayanamayıp bütün olanları en ufak ayrıntısına kadar anlattı Kovago'ya. Dinledikten sonra Kovago alaylı bir bakışla süzdü Cseppentö'yü, sonra da sırttı.

Günlerden birinde belediyede işi vardı Cseppentö'nün. Bir ara işini yaptığı memur: “Bana bak, oğlum; burada tavuk yolacak değiliz birlikte,” deyip yazı masasının çekme gözünde bir şeyler aramaya koyuldu. Bir yandan da sırtıyordu.

Bütün bunlar Gergely Cseppentö'ye yapılıyordu demek? İnanılacak şey değildi.

Öyle bir zaman geldi ki, her söylediği lâf şüpheyle dinleniyor; kimse ona güvenmiyordu. Dayanacak gücü kalmamıştı artık. Kasım ayının sonlarına doğru bir gün komşusuyla yüzyüze gelip konuşmaya karar verdi.

“Allah'ını seversen, beni kötülemeye bir son ver artık Tarnok.”

“Ne kötülmesi, yahu?”

“Tavuğunu çalıp yediğimizi anlatıyorsun herkese.”

“Gerçekten yediniz demek.”

Bu konuşmanın ardından gittikleri yerlerde birbirleri için atıp tutmaya başladılar her ikisi de. Bu arada kış iyice bastırmış, her yer karla örtülmüştü. Keçilen domuzların sesleri geliyordu kulaklara. Bununla birlikte, yakalanan suçlular kilo kilo yağ taşımaya başlamışlardı belediyeye.

Bir sabah evinin penceresinden bakarken Cseppentö ile karısının domuz yağı dolu bir fıçıyı bahçeye doğru yuvarladıklarını gördü Tarnok. Kaçak domuz kesmiş-

ler, yağını gömüp saklıyacaktı diye düşündü. İşledikleri suçu açıklasa altı aydan iki yıla kadar hapis cezası yiyecekleri gün gibi açıktı. Bir süre daha bekleyip fıçıyı bahçenin neresine gömdüklerini öğrendikten sonra hemen belediyenin yolunu tuttu. Belediyedekiler durumu polise bildirdiler.

Cseppentöler saat on'a doğru otururlardı kahvaltıya. Belediye memuruyla polis evlerine geldiğinde sofradan daha kalkmamışlardı.

"Âfiyet olsun!" diyerek odadan içeri girdi belediye memuruyla polis.

"Buyrun, siz de oturun!"

"Çok teşekkürler, biz kahvaltımızı edip geldik. Aca-ba domuz kesme yasağı konusunda ne düşünüyorsunuz?" diye sordu polis.

"Kesilecek olgunluğa gelince kesmekten çekinmem domuzlarımızı."

"Demek çok domuzunuz var?"

"Çok sayılmaz. İki tane."

"Üçüncüsünü de kestiniz sanırım."

"Siz beni ne sanıyorsunuz. Kanunun neyi yasakladığını gayet iyi bilirim ben," diye köpürdü Cseppentö. Bu sırada karısı masadan kalkıp sobanın yanına oturdu. Başını iki eli arasına aldı, ağlamaya başladı. Polis dayanamayıp: "Şimdi de ağlıyorsunuz, ama domuza kı-yarken ağladığınızı pek sanmıyorum. Hadi bakalım, çıkın bahçeye!" diye emretti.

Polis önde, hep birlikte bahçeye çıktılar. Elllerinde kazma, kürek ile bekleyen iki kişi daha vardı bahçede. Polis, fıçının gömüldüğü yere gidip durdu. Bu arada çocuk, büyük, mahallede oturanların hepsi bahçenin yanına gelmiş, olanları ilgiyle izliyordu. Toprak kazılmaya başladıktan az sonra kirli yüzü gözüktü fıçının. Çukurdan çıkılıp kapağı açıldığında içinin bomboş oldu-

ğu görüldü. Polis şaşırmış: "Ama bunun içinde bir şey yok," diyerek Cseppentö'ye yardım bekleyen gözlerle bakıyordu.

Kendini tutamayıp gülmeye başladı Cseppentö. Karısı da bahçenin başka bir köşesinde çite dayanmış, kahkahadan kırılıyordu.

Durumu daha kavrayamıyan polis: "Peki... Boşsa ne diye gömdünüz bu mereti?" diye kızgın sordu.

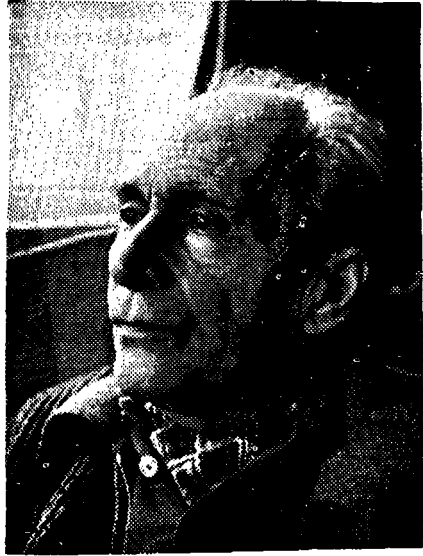
"Sırf sevgili komşumuz Tarnok'u denemek için," diye cevap verdi Cseppentö. Ardından: "Neredesin Tarnok? Çık meydana da bütün dünya senin ne mal olduğunu görsün," diye bağırdı.

Ortalıklarda yoktu Tarnok. Kayıplara karışmıştı. O sırada bütün köy halkı kadınıyla, erkeğiyle gülmekten kırılıyordu.

(Çeviren: Aydın YAŞAROĞLU)

Tibor Déry

(1894 -)

Edebiyat çalışmalarına Nyugat dergisinde başladı. Şu-
ralar Cumhuriyeti'nin yıkılması üzerine Viyana'ya göçen bir
yazarlar topluluğu arasında yer aldı. Tekrar Macaristan'a
dönüşünden sonra Macaristan'da iki savaş arası ortaya çı-
kan yazar topluluklarına karışmadı. Sosyalist kanıları onun
burjuva karakterli hareketlere karışmasına engel oluyordu.
Yalnızlık, işine yaradı ve kendi köşesinde daha da olgun-
laştı. 1930'la 1944 arasında yazılan büyük romanı **Tamam-
lanmamış Cümle**, ancak Devrimden sonra yayınlanabildi.

1956 hareketinden sonra yargılanarak hapsedilmesi üzü-
cü bir olay teşkil etti, ancak suçu bir süre sonra bağış-
landı. Bu da onu yeni bir yalnızlığa götürdü. **At ve Yaşlı
Kadın** adını taşıyan hikâye kitabı 1956'da çıkmıştı. **Aşk** adı
altında daha yeni hikâyelerini biraraya getiren kitabı da
1962'de yayınlandı. Son romanının adı **X'te M.G.A'dır**. Bir-
çok dillere çevrildi eserleri. **Dev** adlı uzun hikâyesi yayınlı-
rımız arasında çıktı.

PORTEKİZLİ KRAL KIZI

Daha bir saat önce çekilmişti Almanlar Macar ovasındaki B. köyünden. Sıraya dizilmiş büyük evler sessizdi, çıt çıkmıyordu; yaz gününün sıcak ağırlığı çökmüştü üstlerine. Derken birden yeşil boyalı bir kapı açıldı, içerden fırlayan on bir, on iki yaşlarında bir oğlan, havada iki takla atarak, kol-bacak bir yanda küt diye düştü sırtüstü yere. Ağır, haince gıcırdayarak kapandı yeşil kapı.

Oğlanın düşerken çarptığı küçük akasya kendine gelip doğruldu gene, toz-duman da yatışınca, sarışın bir kız çocuk çıktı hendekten, yerde bir kalıp yatan oğlanın yanına geldi, çömeldi başucuna: "Kovuldun mu?" dedi. Oğlan karşılık vermedi. "Tamam! Kovuldun öyleyse," dedi hırsıyla, başını salladı. Oğlan sol elinin parmaklarını gözden geçirdi, teker teker, sonra homurdandı: "Gördün demek?"

"Nerdeyse ağacı sökecektin be!" dedi kız. Akasya doğrulmuştu ama, yaprakları titreyiyordu daha. "Niye kovdular? Bir şeyler mi arakladın?"

"Kes sesini!" diye homurdandı oğlan gene.

Kız bir süre sustu, önüne baktı, sonra birden elini kaldırdı bir tokat indirdi oğlanın suratına ve kurbağa gibi sıçrayarak yana seğirtti, üç adım sıçradı sıçramadı durdu, döndü, kafasını yana eğip merakla baktı oğlana.. oğlan kımıldamadan yatıyordu daha.

"Yaz deftere! Enayi dümbeleği.. bir daha da karışık vermeğe kalkarsan ahırın ayağının altına, solucan

gibi ezerim seni," dedi. "Daha köylülerle adam gibi konuşmasını beceremez, her evden kovulur, bir de utanmadan karşılık vermeğe kalkar! Vız gelmişsin, bi boka yaramazsın zaten."

Oğlan doğruldu oturdu, uzun kara saçlarındaki tozları silkeledi.. birden ağlamaya başladı: "Anamın ağzından daha bozuk senin ağzın.. gönlümü alacağın yerde, küfrediyorsun," dedi hıçkıra hıçkıra, gözlerinden akan yaşları elinin tersiyle sildi. "Saçmalama," dedi kız. Güçlkle kalktı oğlan, kalçalarını, belini yokladı iki eliyle: "Bir yerine bir şey oldu mu? diye sormadın bile," dedi. Kız kalkarken -oğlanla aynı boydaydılar- tiksinererek baktı oğlana: "Böbürlenme, dedi, ben bir evin birinci katından atlamıştım da bir şeycikler olmamıştı, bir hafta topalladım, o kadar.. bizim yaştakilere bir şey olmaz, hele bir büyü, o zaman iş değişir!"

Bir sarışın baş daha göründü hendekte: "Çıkabilir miyim?" diye sordu. Bu da oğlandı, öteki çocuklardan daha kısa boylu, belki iki yaş kadar da küçüktü. Yüzü gözü kirli değildi bunun, her gün bir kadın eli değiyordu sanki bu yüze. "Getireyim mi eşyaları?" dedi.

Kız hemen ondan yana döndü, çilli zayıf yüzündeki görmüş geçirmiş kara gözleri yumuşadı, sevgiyle doluverdi. Bir solukta küçük oğlanın yanında buldu kendini. "Acıktın mı, Küçüğüm?" diye sordu.

"Daha acıkmadım," dedi Küçük. Kız, eteğinin ucuy-la burnunu sildi Küçüğün. "Bırak eşyaları öyleyse.. birkaç eve daha uğrayalım bakalım."

"Ben de gelebilir miyim?"

"Hayır Küçüğüm, daha değil. Bu enayi de zırnık haketmedi bugün." Sonra eğildi, Küçüğün kulağına fısıldadı: "İnan bana, yakalasalar umurumda değil artık, şişirilmiş balonlar gibi alık, kendini beğenmiş bu oğlan. Şuraya bak, oturmuş saçlarını tarıyor enayi!"

Geniş toprak yol akasyaların ortasından almış başını uzayıp gidiyor, tâ ilerde daralıyor, yaz çevrenin parıltıları içinde yok oluyordu. İn-cin top oynuyor yolda.. ne bir taşıt, ne bir hayvan. Çitlerin ardında eşelenen bir tavuk bile yoktu. Yatışmak bilmeyen kalın toz örtülerini akasyaların üstüne seren esintiler bile tembel-di, cansızdı. Sağır ve boğucu bir sıcak kaplamıştı her yanı. İsteksiz isteksiz öteye beriye zıplayan serçelerin gölgeleri kanatlarının altındaydı. "Hans, Küçüğüm," dedi kız biraz sonra. "Gidelim daha iyi.. iş yok buralar-da.. Peter!" diye kara, uzun saçlı oğlana seslendi. Peter sırtını küçük akasyaya dayamış, öyle oturuyordu. "Haydi yollamıyoruz.. sırtla eşyaları bakalım."

"Benim sırtım acıyor, eşya meşya taşıyamam.." diye homurdandı Peter. Kız hırsla başını çevirdi: "Pis Faşist n'olacak!" dedi.

"Omuzum kopmuş besbelli.. çok acıyor," dedi oğlan.

"Kafan kopsun! Gelmezsen ben gelirim ha.. ayağımın altına alır, solucan gibi ezerim bilmiş ol!" Tozlu sokaklara fışkıran sular gibi pırl pırlıdı sesi.

Üçü de düzüldü yola. Önde Küçük Hans: sağ omuzundan sarkan asker torbası tepeleme ekmek dolu, her adımında dizlerine çarpıyordu bu torba; sol omuzunda birbirine kınnapla bağlı kocaman bir çift deri terlik vardı; güneşten korunmak için al bir mendil bağlamıştı başına. Küçük Hans'ın ardından Peter yürüyordu, yalpa vura vura; sırtında çok yamalı yeşil bir sırt çantası vardı, boynunda da ince çelik bir tel: geceleri kedi ya da köpekleri boğardı bu telle.. yırtık gömleğinden dirsekleri, pantolonundan da dizleri görünüyordu. İki oğlanı önüne katmış olan kızda da bir arka çantası vardı, upuzun bir tahta kaşığın sapı çıkmıştı torbadan.. dudaklarının arasında bir gelincik, cinde sağa sola sal-

ladığı bir sopa! Konuşmadan yürüyorlardı. Yalnız Küçük Hans -var olduklarını duymak için yaşlılarla küçüklerin yaptığı gibi- anlamsız mırıltılar çıkarıyordu dudaklarının arasından.

Tek katlı evlerin damları üstünden bir protestan kilisesinin kiremitlerini gördüler ilk kavşakta. Yol büyüğe bir alandan geçiyordu. "Hans, Küçüğüm, sağa sap!" diye seslendi kız arkadan. Saptıkları sokak da boştu. Belki de bir köpeğin koşarken çıkardığı tozlardı sokakta asılı kalmış olan bu tozlar. Kilisenin önünde tek başına bir sumak ağacı, kendi gölgesiyle oyalanıyor; biraz ilerde, çimenlerin orda, paslanmış, delik-deşik bir tank yan gelmiş yatıyordu. Küçük Hans tanka baktı, tükürdü; Peter durdu uzun uzun inceledi tankı, ama kaldıracak işe yarar bir şey bulamadı.

"Küçüğüm, acıkmadın mı daha?"

"Acıktım," dedi Küçük.

"Kiraz yer misin?"

"Kurtluysa yerim, yoksa istemem," dedi Küçük, kaşlarını çatarak!

Kız koşarak öne geldi, cebinden bir avuç kiraz çıkarıp Küçüğün avucuna sıkıştırdı. Çocuk kuşkuyla bakıyordu kirazlara. "İstemem bunları, kurtlu değil," dedi sonra.

"Kurtsuz olsun, ne çıkar? Hadi ye," dedi kız. Küçük dudaklarını büzdü: "N'âpiyim boş kirazı? Peter'e ver," dedi.

Birden karşılarında bir adam gördüler, toz bulutunun içinden çıkıvermişti sanki. Kısa çizmeli, geniş kara pantollu, mavi pazen gömleğinin üstüne kara yelek giymiş biriymiş bu.. kısa kesilmiş sarı bıyıkları vardı. Elinde ak benekli al beze sarılmış bir sepet. Adam Peter'i

görünce durdu, bir küfür savurdu. Kız boğuk bir sesle: "Kaç, Hans kaç!" diye seslendi. Küçük Hans arkasına baktı bakmadı, hiç ses çıkarmadan aldı başını fırladı gitti, yok oldu. Peter geç kalmıştı, kaçamadı, yakalandı köylüye, hem de uzun kara saçlarından! Kız yolun öbür yanına sıçramıştı, kaldırıma varınca döndü baktı, sonra bir anda soluğu köylünün yanında aldı: "Bırakın çocuğu!" diye bağırdı. Yere serilmişti Peter; köylü, bir yandan ip gibi döndürüyor oğlanın saçlarını, bir yandan da söyleniyordu: "Yakaladım seni piç kurusu, yakaladım." Civeivlerini koruyan kuluçka gibi zıplıyordu kız köylünün önünde arkasında.. köylü öteki eliyle kızı tutmaya çabaladı, ama ne gezer! Ak benekli al mendile sarılı sepet çoktan tozların içine yuvarlanmıştı.

"Bırakın çocuğu, bırakın diyorum size! Bırakmazsanız avazım çıktığı kadar bağırrır, bütün mahalleyi toparlarım buraya. Gözü dönmüş kasap n'olacak, bırak çocuğu, bıraksana! Ne istiyorsun yani? Dün akşam verdiğiniz o berbat, sade suya şehriye çorbasını mı ödesin yavruca? Tanrıdan bulun cezanızı, başka birşeycikler demem.. sizi de asacaklar, bak görürsünüz..." Durmadan söyleniyor, durmadan bağırıyordu kız. Peter'in çantasına daldırdığı elini çıkardı, kızı yakalamak istedi köylü, ama kız bir sıçradı adamın arkasına geçti, gene başladı bağırmaya: "Hitler suratl n'olacak! Ayıp, ayıp.. bırak çocuğu be!" Bir yandan da elindeki sopayı olanca gücüyle köylünün sırtına indiriyordu. "Üç yetimle ne alıp veremediğiniz var? Utanmıyor musunuz? Biz ekmeğimizi namusumuzla kazanmaya çalışan çocuklarız.. sıskamız çıkmış zaten.. şu senin göbeğine bak! Utan be! Tereyağları indirirsin gövdeye değil mi? Domuz... Domuz n'olacak.. domuz işte.. domuz!"

Peter'in saçını bırakmadan kızı yakalayamazdı köylü. Peter de tersine, hiç kımıldamadan, cansızmış gibi

yatıyordu. Köylü elini şöyle bir arkaya savurdu, ama ne gezer, kız birden yanında belirdi adamın. Köylünün yüzü pancar gibi olmuştu: "Verin çaldıklarınızı!" diye söylendi.

"Pis Kapitalist, n'olacak!" diye bağırdı kız, arkaya sıçradı. Adamın sarı bıyıklarında koca koca ter taneleri parlıyordu. Kız ikibüklüm eğildi, boynunu ileri uzatarak, insanı çileden çıkaran bir suratla: "Bal kabağı!" diye bağırdı. Sesi tizdi, pırl pırlıdı.. "Bal kabağı.. damızlık ayı.. İnek!"

Burnundan soluyordu köylü, ayaklarının dibindeki Peter'e baktı, saçlarından kaldırıp dikti oğlanı. Kız hemen bastı yaygarayı: "Bırak çocuğu.. anandan emdiğin süt helâl olmaz yoksa, bırak, bırak!" Köylü homurdandı, sonra Peter'in sırt çantasını yakaladı: "Çıkar, ver çaldıklarımı," dedi.

Arkalarındaki kiliseden öğle çanları işitildi. Çanın her vuruşunda, damlardan kalkan tozlar güneşin önünde solgun solgun uçuşuyordu -duvağının altındaki gelin gibiydi güneş-. Derken, sokağın öbür ucundan tekerlek sesleri işitildi: iki cılız öküzün çektiği bir araba ağır ağır yaklaşıyordu. Kız bir göz attı arabaya, scara vurmaya başladı sopasıyla köylünün eline: "Neyi verelim, ha? Ne istiyorsunuz bizden? Dolarları mı? Onları yırttık attık, çoktan.. Polise söylersek yatağınızda dolar bulduğumuzu, boylarsınız kodesi! Analarını babalarını Faşistlerin öldürdüğü bizim gibi yetimleri korur polis amcalar. Daha dün bir komiser amca yanağımı okşadı, bir de sigara verdi bana, ne haber?"

Gene yere sinmiş olan kara saçlı oğlan birden ağılayıp, bağırmaya başladı. Oğlanın ağlaması, kızı çılgına çevirmişti sözde.. fırladı, yakaladı köylünün elini, var gücüyle ısırdı. - Göz açıp kapamadan, karşı kaldırıma fırladı Peter, başladı koşmaya. Canı yanmıştı köylünün,

ağzına gelen küfürü savurarak düştü kızın ardına, ama ne yapsa boş.. tıka-basa dolu çantasının altında öyle bir koşuyordu ki kız; şişko, üstelik de topal olan köylü ne yapsa yetişemezdi artık.

Kız koşarken cin gibi yolun iki yanını gözlüyordu. Yüreği korkudan değil, çok hızlı koşmaktan çarpıyordu böylesine. Sarı saçları da kızla birlikte sevinçle koşuyordu.. Ağzı kurumuştı, gözüpekti, elini çantasına soktu, bir yandan koşuyor bir yandan da kiraz yiyordu! Yaklaşmıştı kentin kapısına, Küçük Hans oradaydı, başındaki al mendil taa uzaktan çarpıyordu göze. "Burdayım Tutyu, burda," diye seslendi Küçük oğlan. Hızını kesmeden arkaya baktı kız, görünürlerde yoktu köylü.

"Kapının içine gel Tutyu. Peter'e bir gey oldu mu?"

"Kurtardım onu," dedi kız soluk soluğa.

"Ne yaptın da kurtardım?"

"Isırdım köylüyü!"

Küçük oğlanın gözleri parladı, çili kızın yüzüne bakıyordu, hayran hayran. "Neresini ısırdın?" dedi ürpererek.

"Gırtlığının tam ortasını," dedi kız.. "Yani gırtlığını ısırdım işte."

"Çok kanadı mı?" Küçük oğlan merak kesilmişti.. "Ne kadar kanadı? On litre kan aktı mı? İyi ama, niçin ağzında hiç kan yok?"

"Sildim ağzımı, ama içi kırmızıdır daha, bak." Ağzını açtı: Küçük oğlan başını yana eğip baktı, sonra: "Pek kırmızı değil," dedi, hayal kırıklığına uğramıştı.. "Ben bir gün, beni ısırın bir köpeği ısırmıştım da ağzım hep kıl dolmuştu..."

Bir saat sonra pazar yerinde buldular Peter'i. Pazar yerine panayır kurulmuştu. "Enayi dümbeleşti, senin

yüzünden az kalsın yakayı ele veriyorduk gene," dedi kız.

"Benim yüzümden mi?"

"Yok benim yüzümden? Herif kimi yakalamıştı saçlarından? Beni mi?" Peter, hırsından mosmor oldu: "Ben de şimdi seni yakalarsam saçlarından o zaman görürsün gününü!" Ayağını yere vurdu: "İstemiyorum yardımını, ben bakarım başımın çaresine, ne diye burnunu sokuyorsun benim işime?... Senin oyuncağın değilim ben."

"Kereste n'olacak!" dedi kız, döndü yürüdü.

Pazarda mal az, insan çoktu. Orta halli kadınlar yanyana oturmuş, hüznü kümecikler halinde birtakım ev eşyaları yığmışlardı önlerine. Bu orta halli kadınların arasında, şurda burda, renkli kılıklarıyla köylü kadınlar daha da göze çarpıyordu. Kiraz, tuzsuz peynir, sebze gibi önemsiz mallarla dolu sepetlerinin önünde bekleyiyordu bunlar. Yumurta, domuz yağı, kanatlı hayvan gibi aranan ve az bulunan önemli mallar kalın bezlerde, sepet altlarında, etek altlarında saklanmıştı. Bir horoz ya da bir giysi karşılığında yirmi beş yumurta verilerek yapıldı burda satış. Bu sakıncasız değiş-tokuşun seyircileri de vardı. Onlar da sıraya dizilmişti. - Sonra illerde, bir iki gösteri çadırı da kurulmuştu.. bu gösterilere yalnız mal karşılığı değil, parayla da girilebilirdi.

Bizim üç çocuk, büyük bir çadırın önüne gelip durdular. Çadırın önünde tahta dar bir merdiven, bir de bilet satışı yapılan yer vardı. Boydan boya bir yazı kaplamıştı çadırın önünü, kara bez üstüne yazılmış al bir yazı:

"PORTEKİZLİ KIRAL KIZININ KANLI SERÜVENLERİ"

"İşte, buraya girelim," dedi Peter. Küçük Hans sık sık kızın eline yapıştı.

Portekiz Kırallı basamağa oturmuştu. Altın tacı, omuzlarına uzanan yeşil saçlarının üstündeydi, kaşları da yeşildi. Kırallın yüzünde soylu bir solukluk vardı! Kulaklarındaki gümüş zincir küpelerin ucunda iki kan kırmızısı mercan sallanıyordu.. birkaç “ben” süslüyordu burnunu.

Çok bilmiş bir sesle: “İşte Kırallı bu!” dedi kız.

“Ne giymiş o öyle?” dedi küçük Hans. Kız, iyice gözden geçirdi Kırallın üstündekini, sonra: “Bilmiyorum, dedi, bir Kırallı giysisi işte! Ablam da buna benzer bir şey giyerdi geceleri erkek konuklar geldiğinde.”

Küçük Hans gözünü ayıramıyordu Kırallıdan. Çocuklar önde kaldı, arkalarına bir sürü insan birikmişti, herkes meraklıydı, ama kimsenin para verip içeri girmeğe gönlü yoktu; hiç ses çıkarmadan öyle bakıyorlardı.. tozlu yere basan ayakların çıkardığı sestten başka ses yok gibiydi. Taa uzaktan atlıkarıncanın muzikası işitiliyordu yalnızca. Birkaç delikanlının gözünde Portekiz Kırallı giderek büyüyor, önem kazanıyor, pahalı taşlar gibi değerleniyordu!

“Niçin buralara gelmiş? Başa mı geçecek?” Küçük oğlanın bu sorusunu Kırallı işitmiş olacak: şimşekli bir bakış gönderdi küçük oğlana.. çocuğun ödü koptu, kıza sokuldu.

“Sanmam, dedi kız, dışarda Kırallılık yapamaz. Kırallıhğını çadırın içinde yapacak besbelli. - Çadırın içinde ölüm de, yaşam da onun bir sözüne bakar.. kimi beğenmezse uçurur kafasını..”

“Bizi de beğenmezse?”

“Elbet, diye fısıldadı kız, bizim de kafamızı uçurabilir, içeri girersek, ama burda yapamaz. Polis bırakmaz burda.”

“Girelim içeri n’olur,” dedi küçük oğlan, yüzü korkudan bembeyaz olmuştu.

"Biletleri sen mi alacaksın?" dedi Peter kıza.

Bu sırada Portekiz Kırâlnının arkasına bir cellât gelip durdu. Kankırmızı giysisinin kapkara düğmeleri vardı.. incecik uzun bacakları, kalçaları, tenine yapışık, konçlu al bir fanila donun içindeydi, kunduraları bile al'dı. Ne tuhaftı bu kunduralar? Uçları, Venedik'teki gondolların burunları gibi kalkıktı. Al'lı Cellât, üstünde kan lekeleri olan altın topuzlu, eğri kılıcına dayanmıştı iki eliyle. Pırıl pırıl yanıyordu kılıç güneşte; merakla durmuş bakanlara bilmedikleri bir âlemin güzel, ama korkunç gizlerini anlatmak ister gibiydi bu kılıç.. cellâdın solgun aşağılık yüzünde bile bir ilâhîlik buluyordu çevredekiler. Gördüğü iş gereğince uzun kara sakalı vardı, ne yazık ki şurasına burasına güveller düşmüştü bu sakalın.

"Aman ne korkunç herif," dedi bir kadın. Peter ürperdi, iç çekti, sonra önündeki parmaklığa yapıştı. Arkaya birikmiş olanların boyunları kopacak görsünler diye. "Elindeki ne?" dedi küçük Hans. "Kılıç, dedi kız, kafaları onunla kesiyor işte..."

"Kıral ona bir otomatik tabanca versin, dedi Peter, daha çabuk bitirir işi." Kız omuz silkti: "Pahalı, belki parası yoktur Kıralın.. hem kılıç daha etkili."

"Haklısın," dedi Peter, heyecandan dudaklarını yiyordu.. "Ama benim param olursa bir otomatik tabanca alacağım.. yarım saatte bütün bir köyün hakkından gelirim!"

Derken, başında silindir şapka, gömleğinin kolları dirseklere kadar sıvalı, boynuna, kenarı al bir trampet asmış bir adam çıktı çadırın önüne ve başdöndürücü bir hızla vurmaya başladı trampete.. herkes ondan yana döndü hemen. İlerde gölgelik yerdekiler bile bu yana baktılar. Çadırın önünde bir Rus eri belirdi, kasketini arkaya itti, iyice gözden geçirmeğe başladı oyuncuları.

"Buyursunlar baylar, bayanlar, buyursunlar.. fırsat bu fırsat kaçırmayın girin, gelin, görün!" Çağırını yapanın dili çalıyordu biraz, yabancıydı besbelli.. Kırıl ve Cellât kadar etki yarattı bu çağırış. Biraz öncesine değin kadın sabahlığını andıran Kırılın mantosu birden değişti, sanki parıldamaya başladı bu çağırışla. "Girin Baylar, Bayanlar, girin!.." diye sesleniyordu silindir şapkanın altındaki adam.. "Buyurun baylar bayanlar, içeri buyurun, güzel Portekizli Kırıl kızının kanlı serüvenlerini görün... Gösterimiz tarihe dayanıyor, yalan yok bizde, onaltıncı yüzyılda olup bitenleri göreceksiniz içerde... girin, başlamak üzere oyunumuz... Gerçek sanat yalnız bizde vardır, kaçırmayın bu fırsatı.. oyunumuz belgelere dayanıyor, olayları olduğu gibi yansıtıyoruz, yalanımız yok.. gelin, düşünmeyin.. hadi girin... Portekiz Kırılının kızını oynayan kızımız, tarihteki kırılın kızından çok daha güzel, o zamanki fotoğraflara bakarsanız bunu siz de anlayacaksınız! Kırıl rolünde Don Basilio.. dünyanın bu en ünlü sanatçısı, on para almadan, öyle bedavadan oynuyor bizim sahnede.. Baylar Bayanlar! Şu gördüğünüz cellât, oyuncu değildir, gerçekten de cellâttır, Londra'dan getirttik, oradan ayarttık bu cellâdı.. İngiliz Sarayında beşyüzüncü adamın kellesini uçurttuktan sonra bizimle yaptı anlaşmasını. Öylesine bağlı kaldık ki tarihe, gerçeği bile gölgede bıraktık kimi zaman.. işte gerçek sanat da budur... düşünmeyin, girin Baylar Bayanlar, girin görün, kendiniz karar verin... Bugün para da alıyoruz, her gün olmaz böyle şey, yararlanın bundan! Ama Portekiz Kırılının güzel kızı bir yumurtayı da severek kabul eder bilet parası yerine.. Girin Baylar Bayanlar, kaçırmayın fırsatı."

Sözü biter bitmez gene başdöndürücü bir hızla vurmaya başladı trampetine. Çadırın önüne başka bir adam çıktı, o da silindir şapkahtı. Bu adam da kocaman ba-

kır bir boruyu öttürmeğe başladı, öyle bir öttürüş öttürdü ki, yaşlı bir kadının burnundan kan boşanıverdi ve tozların içinde debeleşen serçeler kaçışıp uçtu. Çekilerek bilet yerine yollandı birkaç kişi.

"Alacak mısın biletleri?" Sesi titriyordu Peter'in.

Küçük Hans'ın yüzü kireç gibiydi, durmadan kızın elini sıkıyordu.

"Kaçaymış biletler?". "Beş milyon," dedi Peter, üç çocuktan bir onun okuması yazması vardı. Bir an sustular, sonra küçük Hans: "Hiç de pahalı değil," dedi. "Haydi Tutyu kıy paraya, bak bugün epey iş gördük, yalan mı?"

Bilet yeri giderek kalabalıklaşmıştı. Delikanlının biri, büyük büyük paralar sayıyordu şişenin önünde, yüzü çok ciddiydi -köpeklerin yüzü işerken bu kadar ciddidir işte- delikanlının arkasında üç köylü kıza vardı: etekler kolalı, güzel mi güzel. Ama utanan bir durumları vardı kızların. İçlerinden biri gözlerini yere indirdi oğlan paraları sayarken. Kimi bir yumurta, ya da biraz tütün veriyordu para yerine; yaşlı bir kadın, torunuyla kendisi için bir kilo francalayı feda etti sanat uğruna. Kalın sesli biri: "Peki Kırılın kıza nerde? O neden çıkmıyor?" diye sordu. Trampetçi arkaya göz kırptı: "Prenses boşuna göstermez tatlı yüzünü!" dedi. Kırıl kahredici bir gülüşle güldü. Tâ uzaktan, toz bulutlarının oralarından parça parça "çiğın müziğı" çarpıyordu kulağı.

Üç çocuk, birbirlerine yapışık gibi bilet yerinin önüne geldiler, sözü kız aldı: "Lûtfen bizi parasız bırakın içeri." dedi. Biletleri veren şişman, boyalı sarı saçlı kadın: "Olmaz," dedi. "N'ohur efendim, lûtfen.." dedi kız, sesi türkü çağırır gibiydi: "Yetimiz. Bizi her yere sokarlar, her yere.. para istemezler bizden." "Olmaz," dedi şişman kadın. Kız ayaklarının ucuna kalktı: "Kırıl da bedava oynuyormuş ya, dedi, bizi de bedavadan sokun

içeri, n'olur sanki?" "Olmaz," dedi saçları boyalı kadın. Çocukların hemen arkasında al al yanaklı, kara başörtülü bir köylü kadın duruyordu sırada, çilli yüzü tertemiz yıkanmış bir oğlan çocuğu vardı kucagında. Kadın dayanamadı, bilet veren kadına bir akıl öğretti: "Birini olsun bırakın içeri canım, dedi, o gördüklerini anlatır sonra ötekilere." Gişedeki kadın ses çıkarmadı ama, olmaz der gibi başını salladı. Trampetçi çağırı söylevine başlamıştı gene. Peter sinir içindeydi, iki eliyle gişenin küçük penceresini tuttu olanca gücüyle sallamaya başladı: "Bırakın beni, gireyim n'olur," diye bağırırdı nemli gözlerle.

Bilet almak için sıra bekleyenler homurdanmaya başlamıştı artık. Kız baktı ki, olacak gibi değil, göğsünden büyük, eski bir cüzdan çıkardı, önemle katlanmış paraları sürdü pencerenin önüne. "Yeter mi bu kadar?" dedi. Gişedeki kadının gözleri açıldı: "Bakayım daha ne kadar var elinde?" dedi. "Daha beş dolarım var, başka param da yok," dedi kız. Saçları sarı boyalı kadın uzattı elini: "Ver onları da!" dedi. Bir an duraksadı kız, sonra uzattı beş doları da: "Ama hepimiz gireceğiz, değil mi?" dedi.

İçerisi karanlıktı; yalnız çadırın dilim aralarından bıçak sırtı gibi güneş giriyor, bir iskemlenin ya da bıyıklı, solgun bir adamın yüzünü aydınlatıyordu. Pek ayırlmak istemiyor gibiydi nesneler bu törensel, talaş kokusu sinmiş alaca karanlıktan; insanların hoyrathklarından bıkmışlardı, yalnızlıklarıyla kalsın istiyorlardı. Perde bile birden açılmadı.. dura dura açılabilirdi.

Portekiz Kralı, sahnenin solundaki tahtına kurulmuş, şişman bacaklı ayaklarını pırıltılı bir yastığın üstüne uzatmıştı. Tepeden tırnağa karalar içinde, başında miğferi, belinde şakırdaya nkılıcı ile bir soylu kişi görüldü sahnenin öte yanından.

Bahçenin ortasında tâ dipte, parıldayan denize değin uzanan bir sıra hurma ağacı, en azından yüz hurma ağacı vardı bu yolda, ama hepsi de ufala ufala çok belirli bir biçimde, birbirinin yanına sıralanmıştı. Denize giden yol öylesine uzundu ki, atla bile gidilse yarım saat çekerdi besbelli! "Vay canına," dedi bir erkek seyirci. Hurma ağaçlarının altında bir kız dolaşıyor, ağır ağır saraya doğru geliyordu. Parmak gibi, küçücük görünüyordu önceleri kız ,yüzünü seçmek güç değildi, ama: küçücük burnu, ağzı, gözleri, saçları çok belirliydi. Başında yeşil bir taç vardı, yüksük kadar küçücük bir taçtı bu. Göz göre göre büyümeğe başladı, yaklaştıkça büyüdü, büyüdü, derken gülümseyerek kapıdan girdi. "İşte bu Kırالن kız," diye fısıldadı Tutyu. "Kanlı değil ama?" dedi küçük Hans. Kız başını salladı: "Sonra olacak," dedi.

Seyircilerden çıt çıkmıyordu. Bilmedikleri, tanımadıkları bir denizin özlemi içindeydi hepsi. Dipteki denizin üstünde yelkenliler vardı ve yelkenleri küçücük mendillerin uçları gibi sallanıyordu. Güvertede, mini-minnacık kibrit çöpündenmiş gibi duran direklerin altına ufacak denizciler yatmış güneşleniyordu. Kırالن kız, babasının tahtı önüne gelmişti artık; öylesine güzeldi ki, yüreği sıkıştı bizim kızın.

"Bunlar nece konuşuyor? Amerikanca mı?" dedi Peter. Tutyu karşılık vermedi, omuzlarını silktilti. Küçük Hans öne eğilmiş, bütün bedeniyle seyrediyordu oyunu. Peter gene! "Nece konuşuyorlar be?" dedi. "Sus, dedi küçük Hans fısıltılı bir sesle, kendinden geçmişti, Portekizce konuşuyorlar işte, anlamıyor musun?"

"Niçin Macarca konuşmuyorlar?"

"O zaman güzel olmazdı da ondan," dedi kız soluk soluğa.

Kıralla o soylu kişi, altın bir tabaktan yemek yi-

yor, prenses üstüne konuşuyorlardı besbelli. Prens, buğday rengi güzel giysiler içinde tir tir titriyordu.

"A..a.. şunlara bakın, beyaz domuz sucuğu yiyorlar!" dedi çocukların arkasında oturan biri. Gerçekten de Kırıl, uzun bir domuz sucuğunu kalın parmaklarıyla tutup ağzına soktu. Bu tanıdık sucuk, herkesin rahat bir soluk almasını sağladı!

"Değil, dedi küçük Hans, beyaz domuz sucuğu değil yedikleri."

"Ya ne?"

"Muz yiyorlar, muz!"

Kızın hoşuna gitmişti Hans'ın bu buluşu: "Doğru, dedi, muz yiyorlar.. altın tabakta zaten ya muz yenir, ya da kuş!"

"Ne kuş?"

"Ne bileyim, çaylâk, kartal filân gibi kuşlar canım."

Karalar giymiş şövalye, Kırıldan kızını istedi.. ama prenses kızdı, ayağını yere vurdu -altın terlikleri vardı ayağında- hırsıyla yana döndü sonra. Şövalye kılıcına vurdu, yumruğunu salladı, gözünü korkuttu Kırılın, sonra küfür etti, bastı gitti. Kırılın kızı tozpembe bir mendille burnunu sildi. Perde kapandı.

Salon karanlıktı gene. Seyirciler tedirgindi, oturdukları yerde durmadan kımıldıyorlardı, ama kimsenin canı konuşmak istemiyordu. İki üç genç çift aralarında fısıldaşıyordu, o kadar. Orta yaşlı köylüler gözlerini kapalı perdeye dikmiş, bön bön bakıyorlardı.

Tutyu yanındaki oğlanları unutmuş gibiydi, kaşlarını çatmış, gözlerini yere dikmişti.. bir düşü izliyordu sanki.. Bu düş başka bir yerde gerçekleşemez miydi? Ne yapıp yapıp bu düşü kendi yaşamına karıştırmak için bir yol arıyordu bizim kız. Yüzü gerilmişti.. büyük kara gözleri, zevkten pırl pırl parlıyordu. Oyuncular ne de-

mek istediklerini davranışlarıyla çok güzel anlatabilmişlerdi, söz gereksinmiyordu nasıl olsa.. kızın yüreği küt küt atıyordu heyecandan, sırtındaki tüyler diken diken olmuş, küçücük karnıyla bacakları ter içinde kalmıştı. Perde yeniden açılıp da küçük Hans sevinçten yüksek sesle iç çekince, kendine geldi kız.

İkinci perde de güneşli bir havada başladı. Kırıl tahtındaydı gene, ama uyuyordu bu kez.. hem de Macarca uyuyordu, yani herkesin anlayacağı bir dilden horluyordu. Kırılın kızı gene hurma ağaçlarının altında dolayıyordu. "Ne güzel bir koku var, ağaçlardan mı ne?" dedi küçük Hans. "Hadi be, dedi Peter, bu koku denizden geliyor, denizden." "Ne biliyorsun?" dedi küçük.

"Ben bir kez vapura binmiştim de.." Küçük Hans inanmadı Peter'e, kızdı da.. kızın kolunu dürttü: "Atıyor gene, dedi, vapura yalnız Yahudiler biner, değil mi Tutyu?"

"Bak, bak," dedi kız.

Tâ ağaçların bittiği yerden, küçücük kara bir gölge düşmüştü yolun üstüne, prenses farkında değildi, ama kara şövalye, ayaklarının ucuna basarak bir hurma ağacının arkasından çıkıverdi. Tamam: kaçıracaktı Kırılın kızını.. uzaktaydı daha, ama yaklaşıyordu. "Dikkat, geliyor, hem de ne hızlı geliyor," diye fısıldadı küçük Hans. Kız, Hans'ın elini tuttu: "Prenses farkında değil, ah yazık!" dedi. Peter ayağa fırladı: "Oh olsun, farkına varmasın!" dedi.

"Neden?" dedi kız.

"Kaçırırsın prensesi," dedi uzun kara saçlı oğlan soluk soluğa.. "Kaçırırsın prensesi.. oh işte, kaçıracak da."

Tutyu elini karnına bastırdı.. küçük Hans da ayağa kalkmıştı: "Vaktinde girerse saraya, babası kurtarır prensesi," dedi.

"Giremeyecek ama, dedi Peter, oh işte, giremeyecek, giremeyecek! Geliyor kara şövalye, geldi bile.. bak-sana ne hızlı geliyor!"

Küçük Hans pek üzgündü: "Yazık, dedi, bir türlü görmüyor şövalyeyi, yazık." Kız tutamadı kendini: "Ay!" diye bağırdı, sonra eliyle ağzını kapadı, utanmıştı, ama o da ayağa fırlamıştı.

"Oh, dedi Peter, yakala, yakala.. saçlarından yakala, saçlarından sürükle, ağzını da tıka..." Dişlerinin arasından söyleniyordu Peter, durmadan söyleniyordu. Bütün salonda çıt yoktu oysa, kimse soluk almıyordu sanki. Birden küçük Hans bütün gücüyle bağırdı: "Bay Kıral, bay Kıral, lütfen uyanın!" Kız telâşlandı, küçüğü kolundan çekip oturttu yanına. "Sakin ha, sakın bağırma, diye fısıldadı kulağına.. Hans, sen beni kurtarırmydın? Yani biri beni kaçırmak istese, sen beni kurtarırdın, değil mi?" diye sordu.

Birden, öteki yelkenlerin yanında büyücek bir gemi göründü.. bunun yelkenleri al, topları da parıl parıl yanıyordu güneşte. Esintiyle yaklaştı, yaklaştıkça büyüdü, genişledi, derken ölüm kafalı korsan flâması bütün mavi göğü kaplayıverdi! Gemi yanaşır yanaşmaz, karınca boyunda biri sıçradı karaya. "Bu da kim?" dedi küçük Hans. Kız omuzlarını silkti. Macar ovasında korsanlara rastlanmadığı için, kimse ne diyeceğini bilemiyordu daha. "Belki Horthy'dir, dedi küçük Hans, o da her yere gemisiyle giderdi ya!.." Gelen korsanın saçları ve bıyıkları sarıydı, tam Kıralın kızının boyundaydı. Kılıcını öyle bir çekiş çekti ki, seyircilerin kulakları çın çın öttü. İlk hurma ağacının önünde, sarayın hemen orda başladı düello! Bu arada prensesin kiraz dudakları kara bir bezle bağlanmıştı.. Kıral hiçbir şeyin farkında olmadan horul horul uyuyordu.. odun keser gibi horla-

masına dışardaki kılıçların sesi karışıyordu. "Dayan kara şövalye, dayan!" diye seslendi Peter.

Vuruşanlardan biri atlıyor, öteki kaçıyor, öteki atlıyor beriki kaçıyordu. Çocukların gözleri büyümüş, yüzleri kâğıt gibi olmuştu. Kız durmadan bir şeyler mırıldanıyordu; kendi kendine dua ediyordu: "İsa'cığım, di-yordu, kurtar, beni kurtar.. İsa'cığımdeş kara şövalyenin karnınıdeş!.." Kara şövalye kazanırsa işi tamam-dı kızcağzın! Küçük Hans değirmen çıkırığı gibi durma-dan sesler çıkarıyor, Peter, yumruklarını sıkmış, önün-de oturan yaşlı bir köylü kadının sırtında trampet ça-lıyordu. "Vur kara şövalye, vur, öldür onu!" Peter'in ağzı köpürecekti nerdeyse. Kız ağlamaya başladı. "Sen ne kötü çocuksun," dedi Peter'e... bakamazdı artık per-deye, gözlerini kapadı. Ama biraz sonra açtı gözlerini: Cellât, kara şövalyeyi yakalamış zincire vurmuş, herke-sin önünde kafasını koparıyordu. Kara şövalye, boynu kopmadan elini kaldırmış, zincirlerini şakırdatarak şey-tanca gülmüş, gene parmağını sallıyarak gözünü korkut-muştu herkesin. "Şak," dedi küçük Hans, "Şak, kesti kafasını tavuk keser gibi. Niçin kapıyorsun gözlerini Tut-yu?" Kız tek gözünü açmış sahneye bakıyordu artık. İyi yürekli Kıral, tahtından seyreliyordu cellâdın yaptığını, bir yandan da taşlarla süslü som altın kupasından ga-zoz içiyordu. Batan güneş her yanı kan rengine boyamıştı.

"Bak, cellât nasıl sallıyor şövalyenin kafasını.. şak.. attı sepete," dedi küçük Hans.

"Kara şövalye yaşamıyor mu artık?" dedi kız, göz-leri kapalı.

"Hayır, dedi küçük oğlan, masanın arkasına düş-tü, öldü.. yalnız ayaklarını gördük."

Kız rahatlamış gibi iç çekti, sıkı sıkı tuttuğu kol-tuğun yanlarını bıraktı... Peter ikibüklüm oturuyordu

yerinde, gözlerinin ferî kaçmış gibiydi. Kız tiksindi Peter'den. Küçük Hans'a döndü: çocuğun solgun yüzü kızmıştı, gözlerinde yaşlar vardı, burnunun altı da terlemişti.. kız mendilini çıkardı, küçüğün burnunu sildi, sonra öptü çocuğu. Birden güvenle doldu yüreği.

Sarayın taht odasında son sahne oynanıyordu artık: İyi yürekli Kırıl, korsanın bütün suçunu bağışladı, elinden tutup kızının yanına götürdü, ikisinin ellerini birleştirdi. Kırılın kızı utangaç utangaç gülümsedi. Akşam esintisi çıkmış, hurma ağaçları esintide sallanıyor, yollara hurmalar dökülüyordu. "Ne oldu, ne yapıyor bu?" kız sormuştu bunu. İki oğlan da anlamadan bakıyordu. Korsan bir adım geri çekilmiş, Kırıl kızının önünde yerlere kadar eğildikten sonra, doğrulup başını iki yana sallamıştı. "Niye sallıyor başını?" diye sordu Hans. "İşaret parmağını da sallıyor, neden?"

Peter şaşırmıştı: "İstemiyor kızı.. niye istemiyor ama?" dedi.

"Hastadır belki, dedi küçük, durmadan göğsünü tutuyordu ya." Üçü de ayağa fırlamıştı gene. "Hep de denizi gösteriyor," dedi kız.

"Gemisini gösteriyor," dedi küçük.

"Hayır, dedi Peter, gemisini değil, uzak denizleri gösteriyor.. bak kolunu nasıl açıyor.. şöyle bir de döndürüyor, gördünüz mü?"

"Şimdi de güneşi gösterdi," dedi küçük Hans.

Kızın her yanı karıncalanıyordu. "İstemiyor Kırılın kızını," diye kekeleydi, Tutyu'nun gözleri yaşlarla dolmuştu bunu söylerken.. "Niçin istemiyor ama, niçin?"

"Denizi istiyor da ondan, dedi küçük Hans.. bütün gün sabahtan akşama evde oturmak istemiyor... beğenmedi sarayı!"

"Onun için mi durmadan göğsüne vuruyordu?" dedi kız.

"Bu ne demek? dedi Peter anlamamıştı. Bu ne sanki? İki kolunu açıp niye gökyüzüne bakıyor şimdi?"

"Uçacak belki, bak görürsünüz uçacak," dedi küçük Hans.

"Nereye?" dedi Peter.

"Taa uzaklara, Zencilerin Ülkesine," dedi küçük oğlan.

Kız yorulmuştu, oturdu. İnanmıyordu güzel, yakışıklı korsanın uçacağına. Peter içerlemişti, yumruklarını sıktı: "Ne oldu sanki? dedi, ne diye öldürdüler sanki kara şövalyeyi? Elleri ne geçti onu öldürmekle? Fiyaskoydu işte, fiyasko!"

Sahnedeki sarışın korsan son bir kez elini yüreğine bastırdı, sonra şapkasını sallıyarak kurumlu kurumlu bastı gitti! Nereye mi? Uzak bir ülkeye besbelli. Özgürlük Ülkesine! Kırahn kız durmadan küçücük pembe mendilini salladı. Zincire vurulmuş bir kelebek gibi pır pır etti mendil. Bir saniye sonra yok oldu sarışın, yakışıklı delikanlı. Perde kapandı, oyun bitti.

"İyi be, dedi kalın bir erkek sesi, oğlan harcını verdi Kırahn!"

Ayaklarını sürüye sürüye boşalttılar salonu, ter içindeydi seyirciler. Ama giderek söndü heyecanları, çiğ bir ışıkla toz karşıladı onları açılan çadır kapısında. Kadımlar gözlerini kırıştırdı, erkekler öksürdü. En sona kalmıştı üç çocuk. Uzun uzun sırt çantalarını yerleştirdiler, ne yapacaklarını bilmeden yeşil kadife perdeye baktılar bir süre.. biraz da çadırın önünde durdular: tozlu büyük alanın anlamı kalmamıştı, güneş çok sıcak, hava çok soluk, akasya ağaçları düzensiz dikilmiş, karmakarışık.. ana dilleri söntük eskimiş geldi. Hiç konuşmadan, yana düzüldüler yola. "Nereye gidiyoruz?" dedi Peter.

"Hele bir çıkalım kentten," dedi kız.

"Tamam, dedi Hans, yolu biliyor musun Tutyu?"

"Dosdoğru gidersin, olur biter," dedi kız.

Yol doğru istasyona gidiyordu. Sabahtan beri güneşi yemiş olan beton, çocukların tabanlarını yakıyordu. "Terlikleri giy," dedi kız küçük Hans'a.

"Tutyu, sen daha önce gitmiş miydin tiyatroya?"

"Hayır küçüğüm, ilk bugün gittim."

"Ben çok gittim," dedi Peter.

"Nerde gittin?" diye sordu Hans.

"Peşte'de, orda her gün giderdim tiyatroya!"

Küçük Hans kıza baktı, göz kırptı, anlaştılar, karşılık vermediler uzun kara saçlı oğlana, ama sonu belli olmuştu Peter'in!

"Kara şövalye ölmedi ki, dedi Peter az sonra, sarışın denizci, Kırılın kızıyla konuşurken iki kez ayaklarını oynattı, gördüm. Ne yani, inanmıyor musun bana?" Kesin bir: "Hayır." çıktı küçük Hans'ın ağzından. Peter pis pis güldü: "Enayi, dedi, ölseydi öteki oyunu nasıl oynarlardı? Başkası mı çıkacaktı yerine? Yalan mı Tutyu?"

Hiç konuşmadan yürüdüler.. yarım saat kadar sonra, çarpılmış, yan yatmış bir haç gördüler yol kavşağında. Haçın ardında paslanmış bir Alman tankı vardı. Kız tankın önüne geldi durdu.

"Konuşmuyor musunuz benimle?" diye sordu Peter.

"Hayır," dedi kız.

"Neden?" dedi uzun saçlı.

Kızın birden gözleri kısıldı, alını kısıtı: "Ayrıyoruz burda," dedi.

"Kim kimden ayrılıyor?" dedi Peter.

"Biz senden."

"Ne demek, anlıyamadım?"

"İstemiyoruz seni artık," dedi kız.

Peter başını önüne eğdi, uzun kara saçları bir gö-

zünü örtmüştü, inanmıyordu kızın sözlerine. “Niye istemiyorsunuz beni, neden?”

Kız istifini bozmadan elindeki değneği bir iki salladı, sonra: “Sen de o kara şövalye kadar kötüsün, dedi. Seninle yola çıkalı üç köpek boğazladın. Böylelerini istemiyorum işte.”

Peter hırstan sapsarı kesildi: “Ya, dedi, bugün mü farkına vardın bunun? Neden tam bugün farkına vardın dersin?”

“Bilmiyorum, dedi kız, ama bugün karar verdim.” Bir süre konuşmadan bakiştılar. Peter’in alt dudağı sarkmış, sinirden morarmıştı, boynundaki çelik tel inip kalkıyordu her solukta.

“Bütün paramızı silip-süpürdük bugün, dedi kız, paylaşacak bir şeyimiz kalmadı.. bas git hadi.”

Peter’in yüzü gözü karıştı: “Bana bak, dedi, şaka ediyorsun, değil mi?”

“Hayır,” dedi kız. Peter açtı ağzını yumdu gözünü, öylesine küfüre başladı ki, kızardı küçük Hans. Kız hiç ses çıkarmadan duruyordu. Sonra hızı geçti Peter’in, soluk soluğa sustu. “Seni ayağımın altına alıp pataklıyamam artık, dedi kız, artık bizden değilsin de ondan, anladın mı? Haydi uzatma, bas git diyorum sana.”

Peter gözden yok oluncaya değin paslanmış tankın önünde durup beklediler. Küçük Hans hiç orali değildi sanki, kuru bir ekmeği kemiriyordu. Kız çantasından bir tarakla fırça çıkardı. Hans’ın saçlarını taradı, sonra elele tutuşup yürümeğe başladılar.

“Kırahın kızı benden güzel miydi?”

“Elbet.. hem de çok, dedi Hans. Onun koca koca memeleri vardı, senin hiç yok, sonra onun kulağında iki pırlanta asılıydı, tavuk yumurtasından büyük.. yüzünde de bir tek çil yoktu.. kadifeler, ipekler içindeydi.”

"Oh, iyi öyleyse," dedi kız, rahatlamıştı. "Demek ben değildim."

Küçük Hans katıla katıla güldü: "Sen mi? Elbet sen değildin be.. senin ayakların kirli, bir baksana? Onunkiler kar gibiydi," dedi.

"Hans, gemideki küçücük denizcileri gördün, değil mi? Hepsi ona kul köle olmuşlardı."

"Çinliler, Ruslar, Fransızlar, Zenciler de vardı gemide.. futbol takımları bile vardı.."

"Gemide mi?" dedi kız.

"Tabii, dedi Hans, küçücük bir futbol alanı bile vardı, miniminnacık altın bir topa oynuyorlardı."

Kız sararmış tarlalara baktı, görünürlerde kimsecikler yoktu.. dalgın dalgın sırt çantasını karıştırdı, sonra bir sigara çıkardı, bakır bir çakmakla yaktı, içmeğe başladı. Burnundan dumanları çıkarırken: "Direklerin birine bir altın kuş konmuş ötüyordu, farkettiler miydi?"

"Evet, dedi Hans. Santırifor Macardı ama, eminim."

Ağır ağır, sevinçle yürüyorlardı, bir yere yetişecek değillerdi ki! "Kocaman kırmızı bir balık da vardı, durmadan geminin çevresinde yüzüyor, denize düşünce top, alıp gemiye atıyordu."

"Ya, gördüm," dedi kız, derin bir soluk çekti sigarasından. "Acem balığıdır o, adına da Çin-Çin derler..."

Çocukların yemek yerken, ya da su içerken takındıkları ciddi, tutkulu anlam vardı kızın çilli, zayıf yüzünde.. sırt çantası omuzunu acıtıyordu azıcık, bu acıdan başka bir şey duymuyordu bedeninde. Kendine göre biçimlendirmek istiyordu yeryüzünü. Yürüdükleri yolun iki yanında kavak ağaçları vardı, tâ ilerdeki bir buluta uzanıyordu yol.

"Nerde yatacağız bu gece?" diye sordu Hans.

"Gemide!" dedi kız.

"Güzel, dedi Hans. Denizci oluruz biz de! Bir parça ekmek versene Tutyu!"

(Çeviren: Adalet CİMCOZ)

S E V G İ

Hücre kapısı açıldı, gardiyan içeriye bir şey attı. "Al!" dedi. Üstüne bir numara yazılmış bir torba düştü mahkûmun önüne. B. kalktı, derin bir soluk alarak gardiyana baktı. "Öteberilerin," dedi gardiyan. "Hadi giyin. Traş olacaksın." Yedi yıl önce çıkardığı elbiseleriyle pabuçları vardı torbada. Elbiseler buruş buruştu, nemliydi, pabuçları da küflenmişti. Küflü gömleği eliyle biraz düzeltip giydi. Sonra hapishane berberi gelip onu traş etti.

Bir saat sonra hapishane kalemine götürüldü. Koridorda kendi elbiselerini giymiş sekiz, on mahkûm daha vardı, ama önce onu çağırdılar. Masada bir çavuş oturuyor, başka bir çavuş da yanında duruyordu. Bir yüzbaşı bir aşağı, bir yukarı dolaşıyordu. "Gel buraya," dedi masadaki çavuş. "Adın?.. Ananın adı?.. Gideceğin yer?.." — "Bilmiyorum," dedi B. — "Ne demek yani? Gideceğin yeri bilmiyor musun?" diye sordu çavuş. — "Hayır," dedi B., "Nereye götürecekler bilmiyorum ki?" Çavuş yüzünü ekşiterek: "Bir yere götürmeyecekler," dedi. "Eve gidip ananla yemek yersin, gece de istersen yatağına bir kadın alırsın. Anladın mı şimdi?" Mahkûm karşılık vermedi. "Gideceğin yer?" — "Sziffa caddesi, 17 numara" — "Budapeşte'nin hangi bölgesinde?" — "İkinci," dedi B., "Neden bırakıyorlar beni?" — "Bırakıyorlar işte! Nokta!" diye gürledi çavuş. "Buradan defolup gittiğine sevinmiyor musun?"

Yandaki odadan özel eşyalarını getirdiler: Ucuz bir

kol saati, bir dolmakalem, babasından kalma, karayla yeşil arası, eski bir cüzdan. İçi boştu. "İmzala şurayı," dedi çavuş. Saati, kalemi, cüzdanı aldığını bildiren bir makbuzdu bu. "Şunu da." Bu da ücreti olan yüz kırk altı forinti aldığını bildiren makbuz. Parayı sayıp masanın üstüne koydular. "Koy bir yere," dedi çavuş. B. paraları cüzdana yerleştirdi. Cüzdana da sinmişti küf kokusu. En sonunda çıkış kâğıdını da verdiler. Kâğıtta "tutukluluk sebebi" yazısının karşısındaki noktalı yerler boş bırakılmıştı.

Koridorda bir saat kadar bekledi. Sonra başka üç mahkûmla birlikte dış kapıya götürüldü. Onlar kapıya gelmeden, koşa koşa bir çavuş geldi, durdurdu onları. Dördünden birini alıp tabancalı adamlar arasında yeniden hapis haneye götürdü. Adamın traşlı yüzü sapsarı kesilmişti, gözleri donuklaşmıştı. Üçü kapıya vardılar. "İşte tramvay da gelci, hadi bakalım," dedi gardiyan. B. dikkatle ona baktı, çıkış kâğıdını gösterdi. Sonra öyle durup yere bakmaya başladı. "Ne bekliyorsun be!" dedi gardiyan. B. hep duruyor, toprağı inceliyordu. "Defol git be!" dedi gardiyan. "Ne sallanıyor-sun hâlâ?" "Gidiyorum," dedi B. "Yani gidebilir miyim?" Nöbetçi hiç sesini çıkarmadı. B. çıkış kâğıdını cebine koyarak büyük kapıdan çıktı. Birkaç adım gittikten sonra dönüp bir bakmak istedi, ama tuttu kendini. Bir an dinledi, arkasında ayak sesi yoktu. "Şu tramvaya varıncaya kadar kimse omuzumdan yakalayıp geri götürmezse özgür sayılırım. Sayılır mıyım acaba?"

Durağa gelince bir daha bakındı: Kimse gelmiyordu ardından. Terini silmek için ceplerinde bir mendil aradı, ama bulamadı. Gelen tramvaya atladı hemen. İkinci mevkinden yüzü çiçek bozuğu bir gardiyan ini-yordu. B.'yi görünce, domuz gözlerini andıran gözlerle yukardan aşağı süzdü. B. selâm vermedi. Tramvay yola

çıktı. O anda -gardiyanı selâmlamadığı, tramvayın yola çıktığı andan hemen sonra- dünya gürültülerle doldu. Hani sinemada ses kesilir de film bir süre sessiz devam ettikten sonra oyuncuların ağzından bir kelimenin yarısı patlayıverir ya, tıpkı öyle. Çevresinde renkler patlamaya başladı. Karşıdan gelen tramvay B.'nin gördüğü sarıların en sarısıydı. Titrek ışıklı, gri bir evi öyle hızlı geçti ki, B. bir daha durulamayacağını düşündü. Gelincikler gibi kırmızı iki at, boş bir arabayı çekiyordu. Nalların sesiyle gökteki bulutlar dansetmedeydi. Silik ışıklı iki feneriyle bir küçük bahçe ve açık bir mutfak penceresi geçmiş dalgalar dalgalar gözlerinin önüne getirdi. Kaldırımlarla hiçbirini birbirine benzemeyen, hepsi birbirinden güzel sivil elbiseler giymiş insanlar yürüyordu. Kimileri şaşılacak derecede küçüktü, kimilerinin kucakta taşınması gerekirdi. Bir de kadınlar!

B., gözlerinin yorulduğunu hissederek sahanlıktan içeri girdi. Biletçi kadının sesi gür ve tatlıydı. B. bir bilet alıp en arkaya oturdu. Bütün duyularını kapadı, yoksa dizginleyemeyecekti. Pencereden baktı, bira fabrikasının bahçesinin karşısındaki kaldırımda bir adam, bir kadının yanğını okşuyordu. Bir işçi gelip karşısına oturdu, bir kasa bira vardı elinde. Biletçi güldü: "Bu kadar da çok değil mi?" — "Evliyim ben, kardeş. Bir iki tek atmam karımın hoşuna gider," dedi işçi. Biletçi güldü. "Hoşuna gider demek?" — "Elbette." — "Kara bira mı?" — "Evet." — "Beyazı daha iyi." — "Karım karasına bakmaktan hoşlanır." Biletçi gene güldü. "Bir şişe de bana versene." — "Kara ama." — "Olsun." — "Niçin?" — "Kocama götürürüm." — "Ama beyazını seviyorsa kaç para?" Biletçi güldü. Bir durağa geldiler. B. inip bir taksi çevirdi. Şoför saati açtı. Müşterisinin hiçbir şey söylemediğini görünce: "Nereye?" diye sordu. — "Buda'ya," dedi B. — "Hangi köprüden?"

B. burnunun doğrusuna bakıyordu. Evet, hangi köprüden? “Yabancısınız galiba?” dedi şoför. — “Margit köprüsünden,” dedi B.

Araba yürüdü. B. arkasına dayanmadan, dimdik oturuyordu. Taksinin açık penceresinden güneşli cadde-nin toz ve benzin kokusu, tramvayların çan sesleri geliyordu. Her iki kaldırıma da güneş vurmuştu, yayala-rın uzun ayaklı gölgeleri sanki iki misline çıkarıyordu kalabalığı. Bir şekerçi dükkânının turuncu tentesi, burda sigara içen genç bir kadının üstüne turuncu bir ışık sa-çıyordu. Biraz ilerde, köşede, küçük bir kestane ağacı vardı, dantelimsi, iç açıcı bir gölge düşürüyordu yere. “Bir yerde dursak da sigara alsak,” dedi B. Üçüncü dükkânın önünde durdular. B. pencereden baktı. Önün-de demet demet turplar, çuvallar dolusu yeşil lâhanalar, kırmızı elmalar bulunan bir dükkânın karşısındaydılar. Yanındaki dar kapılı dükkân da tütüncü dükkâneydi. “Ben alıvereyim. Hangisinden istersiniz?” dedi şoför. B. turplara bakıyordu. Elleri titredi. “Kossuts olsun mu?” — “Evet,” dedi B., “bir kutu da kibrit.” Şoför indi. “Bir paket mi?” — “Evet, lütfen,” dedi B. Şoför dön-dü. “Hemen yakacak mısınız bir tane?” dedi. “Bizim ka-yınbirader de iki yıl yattı. İlk işi sigara almak olmuş-tu. Eve gelinceye kadar üstüste iki Kossuts içiverdi. Hastaneden de çıkmış olabilirsiniz elbet, ama orda böy-lesine buruşturmazlar elbiseleri. Ne kadar yattınız?” — “Yedi yıl,” dedi B. Şoför bir ışıltı çaldı. “Siyasî mi?” — “Evet, bir buçuk yıl da hücre cezası.” — “Şimdi de bıraktılar, öyle mi?” — “Öyle görünüyor. Çok mu bel-li?” Şoför omuz silkti. “Yedi yıl,” diye tekrarladı. “Hiç şüphe yok.” B. metro istasyonunda indi, yolun öbür ya-rısını yaya gidecekti. Karısıyla karşılaşmadan önce, ra-hat hareket etmeye alışmak istiyordu biraz. Şoför bah-şışını kabul etmedi. “Sana para daha çok gerekli kar-

deş," dedi. "Sağlığından başka şeye para harcama. Her gün bir parça et al, şarap da. Kısa zamanda toplarsın kendini." — "Sağol, Alahısmarladık," dedi B.

Bir elbiseçi dükkânının vitrinindeki aynaya baktı. Sonra yoluna devam etti. Passarét sokağı çok kalabalık olduğundan, küçük bir patikadan tepeyi aştı, tenis kortunu geçti. Herman Otto sokağına geldi. Burda her yer açıklık, çimenlikti. Birden sersemledi, başı döner gibi oldu, çimenlere oturdu. Karısı kendisini beklemiyordu nasıl olsa, yarım saat kadar oturabilirdi şurda. Karşıda, çitin ardında bir elma ağacı çiçek açmıştı. Yaklaşıp baktı, çiçekler öylesine sıktı ki, meydana getirdikleri kar beyazı çatıdan gök güçlülükle seçilebiliyordu. Her çiçeğin ortasında bir pembe nokta vardı. Çiçeklere konup kalkan arılar öyle çoktu ki, sanki yelde ağacın duvağı sallanıyordu. B. ağacı dinledi. İki tomurcuk arasından göğü görebiliyordu, çok uzaklardaki öbek öbek bulutlar da çiçek açmış birer elma ağacıydı sanki. Bir yerdekine bakıyordu, bir göktekilere. Gözleri karardı.

Saatini kurmayı unutmuştu, taksiden ineli ne kadar olduğunu bilemedi, eve doğru ilerlemeye başladı. Birkaç adım sonra, bir çalılığın arkasına gidip kustu, rahatlamıştı. Güneşli, dar yollardan, çiçekli meyva ağaçlarının arasından tepeyi aşip eve geldi. Birinci katta otururlardı. Bahçede, kapının her iki yanında birer ley-lâk vardı. Ön merdivenden yukarı çıktı. Zile karşılık veren olmadı. Kapıdaki ad yoktu artık. Aşağıya indi, kapıcının kapısını çaldı. "Günaydın," dedi kapıyı açan kadına. O da zayıflamış, yaşlanmıştı. "Birini mi arıyorsunuz?" B.: "Ben B.'yim. Karım gene burada mı?" dedi. "Ah, Tanrım!" dedi kadın. B. yere bakıyordu. "Karım hâlâ burada mı oturuyor?" — "Tanrım!" dedi kadın gene. "Eve mi döndünüz artık?" — "Evet, eve," dedi B. "Karım hâlâ burada mı oturuyor?" Kadın kapı tokma-

ğını bırakıp kapıya yaslandı. “Eve döndünüz,” diye teklârladı. “Tanrım! Elbette burada. Bilmiyor muydu geleceğinizi? Tanrım! Burada elbette.” — “Ya oğlum?” diye sordu B. “O da iyi,” diye karşılık verdi kadın. “Büyüdü. Güçlü, sağlam. Hey Tanrım!” B. bir şey söylemedi. Kadın titrek bir sesle: “İçeri buyurun,” dedi. “İçeri buyurun. Suçsuz olduğunuzu biliyordum. Bir gün bırakacaklarını biliyordum.” — “Üç kere çaldım kapıyı, kimse açmadı,” dedi B. “İçeri buyurun,” dedi kadın gene. “Evde kimse yok. Ötekiler de çıktılar.” B. bir şey söylemedi, yere baktı. “Karınız çalışıyor. Gyurika da okulda,” dedi kadın. “Girmez misiniz? Öğleden sonra dönerler.” — “Başkaları da var mı bizim katta?” dedi B. “Çok saygılı insanlar. Karınız da iyi geçiniyor. Hey Tanrım! Demek döndünüz?” B. susuyordu. Kadın: “Anah-tarlar bende,” dedi. “Yukarı çıkıp karınız gelinceye kadar dinlenmek istersiniz belki.” Duvardaki çivide iki anah-tar asılıydı. Birini alıp kapıyı kapadı kadın. “Belki yukarı çıkıp dinlenmek istersiniz.” B. ayaklarına bakıyordu. “Siz de geliyor musunuz?” diye sordu. “Elbette. Karınızın hangi odada kaldığını göstereyim.” — “Hangi odada kalıyor?” — “Ötekiler dört kişi,” dedi kadın, “iki odada onlar kalıyor. Karınız da Gyurika’yla hizmetçi odasına yerleşti. Mutfak ve banyo müşterek.” B. bir şey söylemedi. “Çıkalım mı yukarı? Yoksa onlar gelinceye kadar bizde mi beklersiniz?” — “Mutfak ve banyo müşterek, öyle mi?” — “Evet, müşterek.” B. başını kaldırıp kadına baktı. “Öyleyse banyo yapabilirim?” Kadın: “Elbette,” dedi gülerek, B.’yi inandırmak istercesine koluna vurdu. “Elbette. Kendi katınız değil mi, neden yapamayacağmısınız? Ama, dediğim gibi, mutfak ve banyo müşterek. Geçen kıştan kalma biraz odunumuz da var: size banyo sobasını da yakardım, ama yanılmıyorsa ötekiler gündüzleri banyoyu kilitliyorlar.” B. bir şey söy-

lemedi, gene yere baktı. “Çıkalm mı yukarı? Yoksa sizinkiler dönünceye kadar bizde mi oturursunuz?” diye sordu kadın. “İsterseniz gelin, ben mutfaktayım, sizi rahatsız etmem. Siz de uzanırsınız, biraz kestirirsiniz belki.” — “Teşekkür ederim, çıkayım daha iyi,” dedi B.

Hizmetçi odası küçüktü, kuzeye bakıyordu, bütün hizmetçi odaları gibi. Pencerenin önünde çiçekli bir ağaç vardı. Sola doğru bakılınca, çamlarla kaplı, karanlık bir tepe görünüyordu. Pencerenin önündeki ağacın yaprakları odayı koyu yeşil gösteriyordu. Yalnız kalınca soluğu biraz yavaşladı, karısının kokusunu tanıdı. Pencerenin önüne oturup derin bir soluk aldı. Küçük odada eski, ak bir dolap, bir demir karyola, bir masa, bir de iskemle vardı topu topu. Yatağa çıkmak için iskemleyi biraz çekmek gerekiyordu. Yatağa uzanmadı. Oturup derin derin soluk aldı. Masanın üstü doluydu: kitaplar, çamaşırlar, oyuncaklar. Bir de küçük el aynası vardı. Baktı, dükkânın aynasında gördüğü yüzü gördü gene. Arkasını çevirip masaya bıraktı. Karısının masanın üstünde duran eşyalarını karıştırmadı. Tablanın içinde kırmızı benekli bir lâstik top duruyordu. Masaya da sinmişti karsının kokusu.

Tam oturmıştı ki, kapıcı kadın büyük bir şişe sütlü-kahveyle iki koca dilim beyaz ekmek getirdi. Yalnız kalınca hepsini bitirdi. Hemen sonra, alt kattaki kiracı kadın kapıyı vurdu. O da kahve, tereyağı, ekmek, sosis, bir de, dükkânın önünde gördüğü gibi, kocaman, kırmızı bir elma getirdi. Tepsiyi masaya bıraktı. Gözleri nemliydi kadının, bir iki dakika sonra çıkıp gitti. B. yalnız kalınca bunları da yiyip bitirdi hemen. Saatini kurmayı gene unutmuştu, pencerenin önünde ne kadar oturduğunu bilmiyordu. Pencereden arka bahçe görünüyordu: kimsecikler yoktu. Ağacın yapraklarının uçları ak-

ti, hafiften sallanıyorlardı yelde. Odanın ak duvarlarına akşam güneşi vurmuştu.

Karısının kokusunu o kadar içine çekmişti ki, duymuyordu artık. Bahçe kapısının önünden yola bakıyordu. Az sonra, karısı dört beş oğlan çocuğuyla köşeyi döndü. Kapının önüne gelince ayakları birbirine dolaştı, bir an durdu, sonra B.'ye koştu. B. de farkında olmadan koşmaya başlamıştı. Birbirlerine yaklaştıkları zaman, kadın durakladı, inanamıyordu sanki, sonra gene koştu. Üstündeki uzun kollu, gri kazağı tanımıştı B., hapse girmesinden az önce almıştı bunu karısına. Karısı eşi bulunmaz bir et-hava karışımıydı, duyulmadık, bilinmedik bir şey gibiydi; eşsizdi. Yedi yıl boyunca ona beslediği duyguların da çok üstündeydi.

Birbirlerinin kollarından ayrıldıkları zaman, B. bahçenin parmaklığına yaslandı. Karısının arkasında, biraz ötede, dört beş oğlan duruyordu, şaşkın ve rahatsız gibiydi yüzleri. Altı yedi yaşlarında gösteriyorlardı. B. birer birer süzdü onları. "Benimki hangisi?" dedi. Kadın ağlamaya başladı. "Yukarı çıkalm," dedi. B. elini karısının omuzuna koydu. "Ağlama," dedi. Kadın, hıçkıra hıçkıra: "Yukarı çıkalm," diye tekrarladı. "Ağlama," dedi B. "Benimki hangisi?" Kadın bahçe kapısını açarak iki leylâğın arasından eve koştu. Girişte görünmez oldu. Ayrıldıkları günkü kadar ince ve zarifti. Kızken, bir inekten korkmuştu da ölçüsüz adımlarla kaçmaya başlamıştı. Gene öyle koşuyordu. B., oturdukları katın kapısında ardından yettiği zaman yatışmıştı. Gri kazağının altında çocuksu göğüsleri inip inip kalkıyordu. Ağlamıyordu artık, ama kirpikleri ıslaktı. "Hayatım, canım," diye fısıldadı. "Girelim," dedi B. — "Bu katta başkaları da var." — "Biliyorum," dedi B., "girelim hadi." — "İçeri girdin mi hiç?" — "Girdim," dedi B.

"Oğlum hangisi?" İçerde kadın başını B.'nin dizlerine koyarak ağlamaya başladı. Açık kahverengi saçlarının arasında ak teller pırıldıyordu. "Sevgilim, hep bekledim seni, sevgilim." B. onun başını okşadı. "Çok mu zor oldu?" — "Sevgilim," diye fısıldadı kadın. B., onun saçlarını okşayarak: "Çok mu yaşlanmışım?" dedi. Kadın dizlerine sıkıca sarılarak kendine çekti kocasını. "Tıpkı gittiğin gibisin bence," dedi. "Çok yaşlanmış mıyım?" diye sordu B. Kadın: "Seni her zaman seveceğim, ölünceye kadar," diye fısıldadı. "Seviyor musun beni?" diye sordu B. Sırtı titriyordu kadının, gene hıçkırıyordu. B. elini onun başından çekti. "Bana alışabilecek misin? Yeniden alışabilecek misin?" dedi. — "Başka kimseyi sevmedim. Ben seni seviyorum," dedi kadın. "Bekledin mi beni?" — "Hep sizinleydim," dedi kadın. "Seni düşünmediğim gün olmadı. Geleceğini biliyordum. Gelmesen de yalnız ölürdüm. Oğlun tıpkı sen." — "Beni seviyor musun?" diye sordu B. "Başka hiç kimseyi sevmedim ki. Ne kadar değişirsen değiş, gene severim seni." — "Değiştim, yaşlandım," dedi B. Kadın ağlıyordu, B.'nin ayağını kucakladı. B. onun saçlarını okşuyordu gene. "Gene çocuğumuz olabilir mi?" diye sordu kadın. "Belki, beni seversen..." dedi B. "Ne olur, kalk artık."

Kadın kalktı. "Gidip çağırayım mı?" diye sordu. "Yok, dur şimdilik. O bana yabancı daha. Biraz daha kalayım seninle. Bahçede mi kaldı?" — "Aşağıya inip söyleyeyim de beklesin," dedi kadın. Döndüğünde, B. arkasını dönmüş, pencereden dışarıya bakıyordu. Sırtı dardı, kamburlaşmıştı. Dönmedi. Kadın bir an kapıda durdu. "Babasına çiçek toplamasını söyledim," dedi heyecanla. "Leylâklar çok güzel açtı. Babasına bir demet yapacak." B. gene: "Bana alışabilecek misin?" diye sordu. "Başka hiç kimseyi sevmedim ki," dedi kadın. "Gece gündüz sizinleydim. Her gün seni anlatırdım oğluna."

B. döndü, kadını kucakladı, yakından baktı yüzüne. Pencereden giren solgun gün ışığında onun da yaşlanmış olduğunu gördü. Azıcık rahatladı, ama yedi yıl boyunca her gün gözlerinin önüne gelen yüzden de güzeldi bu yüz. Gözleri yumuk, ağzı aralıktı, soluğu B.'nin yanaklarına değişiyordu. Uzun kirpikleri nemli gözlerinin altındaki soluk teni örtüyordu. Gözlerini öpüyordu B. sonra usulca geriye çekildi. "Oğlumuzu da sev," dedi, hâlâ yumuktu gözleri. "Evet," dedi B. "Tanıyacağım, seveceğim." — "Senin oğlun o." — "Senin de," dedi B. Boyuna sarıldı kadın. "Seni yıkayayım," dedi. "İyi."

Soyundu, yatağa uzandı. Karısı bir kapta sıcak su, sabun, iki de havlu getirdi. Havluların birini suya batırıp sabunladı. Baştan aşağı sildi kocasının bedenini. Suyu iki kere değiştirdi. B.'nin elleri hâlâ kasılmış gibiydi, ama yüzüne bir rahatlık gelmişti. "Bana alışabiliyor musun?" diye sordu. "Sevgilim," dedi kadın. "Benimle mi yatacaksın bu gece?" — "Elbette," dedi kadın. "Çocuk nerede yatacak?" — "Ona bir yer yatağı yaparım. Uykusu çok derindir," dedi kadın. "Bütün gece kalacak mısın yanımda?" — "Elbette," dedi kadın, "her gece, ölünceye kadar."

(Çeviren: Gülçin YÜCEL)

Bela İlles

(1895 -)

Üniversite öğrenimi sırasında Budapeşte'nin liberal basınında politik ve sosyolojik denemeler yayınlamaya başladı. İlk dünya savaşının başından sonuna kadar askerdi. 1919 buhranlı yıllarında sosyalist oldu. Şuralar Cumhuriyeti sırasında yönetimde görev aldı. Devrim hareketinin yenilgiye uğramasından sonra Viyana'ya yerleşti. Bu sırada kitaplarının çoğu Rus ve Ukrayna dillerinde yayınlandı: **Tisza Yanıyor, Karpatlar Rapsodisi, Şkipetarlar, Bütün Yollar Moskova'ya Çıkar.**

İkinci Dünya Savaşına Sovyet subayı olarak katıldı, o yıllarda Rusya'da Macarca yayınlanan UJ Szo dergisini yönetti. Devrimden sonra düşünsel alanda önemli etkisi oldu.

Macarcada ancak 1945'ten sonra basılan kitapları arasında: **Silâhlarla Yiğitlerden Söz Ediyorum, Şenlik Tiyatrosu Savaşı** (roman), **Otuz Altı Yıl** (hikâyeler), **Fıkralar Kitabı** (anılar) en önemlileridir.

MIZIKACI RİNGABALIĞI SOKAĞINDAN BİR ÖYKÜ

1

Jörgensen ustanın evi Mızıkacı Ringabalığı sokağında, Susamış Korsan meyhanesinin arkasındaydı. Evin numarasını taşıyan plâka -eğer Jörgensen ustanın fırtınalarla hırpalanmış evinin hiç numarası oldu ise- çoktan ortadan yokolmuştu. Zaten bütün mahalle, bu evin İsveç savaşı zamanında yapılmış olduğunu bilirdi ki bu, tarih bakımından kesinlikten yoksun bir bilgiydi, çünkü İsveçlilerle Danimarkalılar yüzyıllardan beri birbirlerini öldüregelmişlerdi. Evin yapımında kullanılmış olan kocaman moloz taşları zamana meydan okuyordu, fakat renkleri gittikçe kararmaktaydı: kurşuniyken, esmerleşmişti ve bu koyu esmerde bile gittikçe artan siyahımlı lekeler belirmektedir. Fakat asıl ciddi olan nokta, yapının, ağır ağır olmakla beraber, çökmesiydi. Sokağa bakan pencerelerinin çıkıntıları şimdiden kocaman yamrı yumru taşlarla döşeli kaldırımın düzeyine inmiş bulunuyordu; eşiğe gelince, o, yerden epeyce daha alçaktaydı.

Jörgensen usta, tek bacaklı kundura onarıcısı, pek genç sayılmazdı. Fakat siyah saçlarını zaman, daha koyulaştırmamış, yavaş yavaş açmıştı. Sol bacağı bir Prusya askerî cerrah tarafından -altmışdört¹ savaşının son

¹ Söz konusu olan, 1864'te IX. Christian hükümdarlığı zamanında, Danimarka'yı, Schleswig ve Holstein dükaklıklarının 1863 anayasasına başkaldırmaları üzerine, Prusya ve Avusturya ile çatışmaya sürükleyen savaştır.

günü- sapasağlam bir adam olan Jörgensen onbaşının dizine silâhşörün birinin bir kurşun isabet ettirmesi üzerine, kesilmişti. Savaş sona erip de Jörgensen, Prusya esaretinden topallaya topallaya dönünce, kendisine bakır bir madalyayla bir tahta bacak verildi ve kiral tarafından silâh altına çağırıldığında, bıraktığı mesleğine yeniden başladı. Prusya savaşı sayesinde, böylelikle, Jörgensen usta, bir bacadan yana yoksullaşmış, ama bütün bir yaşamın deneyimiyle zenginleşmiş oluyordu; bunun için, neredeyse otuz beş yıldan beri, müşterilerine, komşularına, dost ve çıraklarına, her zaman yeni, kendi tarafından altmışdört savaşında yaşanmış öyküler sunar.

Jörgensen usta, tabii ki mükemmel bir asker ve hiç kuşkusuz çok iyi bir anlatıcıydı; fakat kunduracı olarak beğenilecek tarafı pek yoktu. Hiç kimse cna bir çift yeni kundura ısmarlamıyordu; buna karşılık, bütün mahalle, onu yamacı veya pençeci olarak hiçbir kunduracıya değişmiyordu, çünkü Jörgensen usta, bu tür işlerden çok iyi anlardı. Meslekî yeteneğinden çok, müşteri tutması, geçerli sebep bulunan hallerde, veresiye yama vurmasından ve pençe yapmasından ileri geliyordu. Bu koşullar altında, Jörgensen usta, bir türlü zengin olamıyordu. Hattâ bir kalfa tutma olanağı bile yoktu. Çıraklara gelince, onlardan devamlı olarak üç dört tane bulunurdu. Onun emri altında, yalnız yama yapmak ve pençe vurmak sanatında ilerlemekle kalmaz, aynı zamanda kırala saygı göstermeyi, askerlik mesleğine, üniforma ve silâh taşıyan herkese hayranlık duymayı da öğrenirlerdi. Jörgensen ustanın çırakları dünyada en büyük mutluluğun, Jörgensen ustanın her pazar çıraklarını büyük bir tantanayla Tanrının evine götürürken giydiği o azıcık yıpranmış ve kuşkulu bir pa-

rıltıdaki siyah ceket üzerine bakır bir madalya takmaktan ibaret olduğunu da öğrenirlerdi.

Jörgensen ustanın karısı, kocasının esaretten dönüşünden kısa bir süre sonra, kızıl saçlı Norveçlinin biriyle, bir istiridyeciyle kaçmıştı. Kocasını bir daha ondan hiç haber almamıştı. Böylece, aslında karısının olan üç odalı ev de Jörgensen ustaya kalmış oluyordu. Sokağa bakan oda, işyeri haline getirilmişti; patron, dipteki odada yatıp kalkıyor, yukarıki oda ise çıraklara veriliyordu. Çıraklar, Jörgensen'den bütün bildiklerini öğrenir öğrenmez, ustalarından, münasibiyle izin alıp ayrılıyorlar ve usta da bu ayrılışların herbirini fırsat bilerek yerde yuvarlanana dek kafayı çekip sarhoş oluyordu, -halbuki Susamış Korsan meyhanesinin hiç de devamlı müşterisi değildi-. Çıraklık yılları süresince, bu haylazlar parayı ancak lâfıyla tanırlardı, ama veda yemeğinden önce, Jörgensen usta, artık kendi kanatlarıyla uçacak olan çırağa üzerinde kiralın resmi bulunan, gümüş bir iki kuronluk armağan etmekten hiçbir zaman geri durmazdı.

Çırakların çoğu, kunduracı bıçağını orada bırakırlardı; kimi tayfa olur, kimi istiridye satıcılığı yapardı; berber veya domuz çobanı olmak için gidip köyde yerleşenleri bile bulunuyordu. Fakat Jörgensen ustanın öğrencileri arasında bir tanesi de vardı ki, pençe vurmak ve onarım sanatını öğrendikten sonra, gidip duvarcı olarak çalışmıştı. Fakat, duvarcı olan bu kunduracı öylesine heyecanlı bir yaradılışa sahipti ki, tuğla yerleştirmekle asla yetinmedi ve çalıştı didindi, sonunda, bir akşam okulu sayesinde, bir öğretmen diploması edindi. Bundan sonra da öğretmen değil, gazeteci oldu. Hattâ Mızıkaçı Ringabalığı sokağı mahallesinde ve Taze İstiridye sokağında, gidip uzak ülkelerde dolaştığı ve dönüşünden

beri de kıpkırmızı boyunbağlar taktığı bile anlatılıyordu.

Yüzyılın ilk yılında, Jörgensen usta, bir gözüünü yitirince, çırakları üzerinde kiralın resmi bulunan paraya beklemediler. Tek bacaklı, saçları, fokbalığı bıyıkları ve dimdik sakalı artık kar gibi ağarmış kahramanı orada bırakıverdiler. Jörgensen'in işyeri gittikçe daha sesizleşti. Çıraklarından sonra, kaybolma sırası müşterilerine gelmişti, hele Jörgensen ustanın geçimin güçlüğünü öne serip veresiye yapmayı gittikçe reddeder olduğundanberi. Savaş öyküleri artık ancak, topallayarak sokağı geçip veresiye içebildiği -geçici ve sınırlı bir veresiye- Susamış Korsan'a gittiği zamanlar dinleyici buluyordu. Jörgensen usta, bu çareye gittikçe daha sık başvurur olmuştu, meyhane sahibi de gittikçe daha asık bir suratla, tahtadaki içilmiş veresiye içkiler çizgilerini çoğaltır olmuştu.

Fakat Susamış Korsan'ın geniş kalçalı ve taş yürekli kadın patronu, Jörgensen ustaya bundan sonra her türlü veresiyeyi kaldırdığını bildirince ve artık yolunu şasırp da işyerine hiçbir müşteri sipariş vermek için uğramaz olunca, kunduracının başına beklenmedik bir talihkuşu kondu. Gerçekten, yama yapma ve pençe vurma işleri yeniden canlandı ve meyhanedeki veresiye hesabı yeniden açıldı. Aylardanberi boş olan yukarıki odaya, kirasını düzenli olarak ödeyen bir kiracı yerleşmişti. Bu, Mızıkacı Ringabalığı sokağına dönen öğretmen Martin, şu son zamanlarda sadece meyhanelerde ve işyerlerinde değil, söylentilere bakılırsa yemeğin tütsülenmiş ringabalığıyla değil de taze istiridyeyle başladığı evlerde bile bunca sözü edilen, Jörgensen ustanın o

öğrencisiydi. Jörgensen usta, kendi kendine "Tabii, katiller de kendilerinden çok söz ettirdiler, diyordu, banka soyguncuları da. Martin'de de aksayan bir yan var pekâlâ, üstelik gazeteler altı hafta hapis yattığını da yazmışlar. Fakat kıralın üniformasını giymiş insanlar bile tökezleyebilirler... O halde orduda yedeğe bile alınmamış bir adamdan ne beklenebilir ki..."

Martin, kunduracıya bir sabah erkenden, habersiz çıkagelmmişti. Kırmızı boyunbağı filân yoktu; kurşunî bir kostüm, aynı renk bir şapka, siyah kundura ve siyah çorap giymiş, koyu renk bir boyunbağı takmıştı. Jörgensen ile çabucak anlaştı ve akşam üzeri -aylardan-beri boş duran odayı kıyı-bucak temizledikten sonra-oldukça az olan ve giyimle çamaşırdan çok kitaptan ibaret bulunan eşyasını getirdi.

Her sabah Martin işyerinde bir iki saat geçiriyordu. Haber duyulunca, sadece Mızıkacı Ringabalığı sokak mahallesinden değil, kentten de müşteriler, sipariş vermek üzere akın akın gelmeye başladılar. Hattâ Jörgensen ustaya bir çift balo iskarpini yaptırmaya kalkışacak kadar çılgın bir kadın bile çıktı içlerinden. Martin, onu bu düşüncesiz davranışından vazgeçirmek için bütün konuşma sanatını kullanmak zorunda kaldı. Fakat yama ve pençe işi getirenleri, Jörgensen ustanın eski öğrencisi pek güleryüzle karşılıyordu. Müşterilerin iş bitinceye kadar orada beklemelerinden hoşlanıyor ve elleri hızla işlerken Martin, müşterilerle konuşuyordu. Onları, sorgu yargıcıymış gibi sorguya çekiyor ve onlar da buz gibi bir işyerinde, ayakları çorapla veya Rus çoraklarıyla yalın değilmiş de, iyi ısıtılmış, dumanlı bir meyhanede, iki üç bardak İsveç punçu üzerine konu-

yormuşçasına rahat, yürekten cevaplar veriyorlardı.

Saat sabahın on'una doğru, Martin yeşil önlüğünü çıkartıyor, ellerini yıkıyor ve çekip gidiyordu. Sendikalar tarafından yayınlanan yeni moda bir gazetede çalışmaktaydı. Jörgensen usta, bu çalışmanın Martin'e pek kazanç getirmediğini anlamakta gecikmedi ve genç adamı "kâğıt ziyan etmekten" vazgeçmesi ve kendisiyle ortak olması için zorlamakta bunu bahane etti. "Göreceksin Martin, burada hayatını daha iyi kazanırsın. Bu, çok daha emin bir meslektir, insanların ayakları oldukça ve kunduralar aşınmaz bir şekilde yapılmadıkça her zaman ihtiyaç duyulacak ve her zaman ihtiyaç duyulmuş bir meslektir." Fakat Martin, bu yerinde öğütleri hiç dinlemiyordu.

Her sabah işyerine inmezdi. Bazen, şafaktan öğleye kadar odasında aralıksız çalıştığı da oluyordu. Pençe vuracak yerde, yazı yazıyordu. Bazen eski evin, bir zamanlar şimdi fırtınalara açık dama bir küflü renk vermiş bulunan bakır kiremitlerle örtülü damına çıkıyordu. Martin damın üzerine hareketsiz oturmuş, saatler geçiriyordu. Limanı, uzaktan gelen gemileri, uzak ülkelere doğru yola çıkan gemileri seyrediyordu. Açıklarda dolaşan balıkçı gemilerini seyrediyor ve bakışları, uzaklara, açık havada, titreşen ve soluk yeşil atmosfer içinde Jörgensen ustanın eski evinin damı kadar yeşil görünen İsveç kıyısının hayal meyal seçildiği yerlere takılıp kalıyordu.

2

Mızıkacı Ringabalığı, böylesini hiç görmemişti, böylesi hiç başından geçmemişti!

Sabah erkenden, kiral muhafızlarından bir subay, altın şeritli kırmızı bir ceket giymiş olarak, daracık sokağın eskimiş taşlarını baştan aşağı atla geçti. Önünde, parlak çalgısını öttürmeden elinde tutan, atlı bir borazancı ilerliyordu: çünkü kiral muhafız subaylarının bir borazancıya hakları vardır, ama borazan sesine değil, o salt Haşmetmeaba özgü bir imtiyazdır. Subayın ardından, gene kırmızı muhafız üniforması giymiş, ama ceketinin şeritleri altın değil de gümüş olan, bir yâver gelmekteydi. Subayın bir emriyle yâver attan indi. Ağzı bir karış açık, bu mucizeyi hayran hayran seyreden istakoz satıcısı ihtiyar Hansen anaya seslenerek, Jörgensen'in evinin hangisi olduğunu sordu: Hansen ana saygıyla karşılık verdi:

— Susamış Korsan'ın karşısındakidir!

Bu bilgi, gümüş şeritli askerin Jörgensen'in evini bulmasını sağladı.

Subay da attan indi. Evi görünce biraz canı sıkılır gibi oldu. Fakat, asker olduğundan, kendine hakim olmasını bildi. Atının dizginini yâverine fırlatarak borazancıya, gidip kapıya vurmasını emretti.

Borazancı, Jörgensen'in evinin, -bilindiği gibi- dükkâna giren tek kapısına birkaç güçlü yumruk indirdi.

İçeriden, girmeye çağırı olarak, dostça bir ses:

— Buyur! diye seslendi.

Borazancı kapıyı açtı. Kanadına ilıştırılmış eski çıngrak, kapının açıldığını haber verdi.

Muhafız subayı girdi.

İşyerinde üç adam oturmuştu: Jörgensen usta, Martin ve yeni gelenin içeri girmesiyle, ilgi çekici serüvenlerinin anlatımını kesip bir sıçrayışta ayağa kalkan,

yahnayak bir satıcı. Jörgensen usta da kalktı, askerî duruşa geçmeye çabaladı ve başının açık olmasına çok canı sıkıldı, çünkü bu, kurallara uygun şekilde selâm vermesini engelliyordu. Martin, yerinden kalkmadı, fakat elindeki işi bıraktı.

İşyerinde birkaç anlık bir sessizlik oldu. Jörgensen usta subayın pırıl pırıl cilâlı çizmelerini hayranlıkla seyrediyor, Martin bu davetsiz konunun yüzüne bakıyor ve subay, biraz sıkıntıyla çevresini inceliyordu. Fakat bu kez de sıkıntısına hakim olmayı bildi.

— Bana bir görev veren Haşmetmeab kiralın emriyle geliyorum.

Sessizlik.

— Gazeteci Bay Martin Andersen Nexö'yü arıyorum. Onu nerede bulabilirim?

Martin ayağa kalktı.

— Ben'im.

Ellerini yeşil önlüğüne sildi ve sağ elini subaya uzattı. Subay ağzının içinden:

— Hollstein baronu, muhafız yüzbaşısı... diye kekeledi.

Martin:

— Buyurun, oturun yüzbaşım, diyerek satıcının kalktığı üç ayaklı tabureyi önlüğüyle sildi.

Baron bir baş işaretiyle teşekkür ettiyse de, oturmadı.

— Haşmetmeab beni, size, sizinle tanışmaktan memnun kalacağını söylemekle görevlendirdi bayım.

Martin birkaç anlık susuştan sonra karşılık verdi:

— Haşmetmeabın emrindeyim. Lûtfen Haşmetmeaba söyler misiniz, bay baron, beni her sabah, saat on'a

kadar burada, Jörgensen ustanın işyerinde, sabahın on-birinden öğleden sonra ikiye kadar Yapı İşçisi gazetesi-nin yazı işlerinde, ve akşam da saat yediden dokuza kadar Sendikalar Kurulu yazıhanesinde bulabilir. Haşmetmeap hangisine gelirse gelsin, derhal kendisinin emrinde olurum.

Muhafız yüzbaşı hareketsiz kaldı. Tıraşlı suratı kemikli ve sertti, ancak bakışı şaşkınlığını ele veriyordu. Kusursuz biçilmiş kıpkırmızı üniforması uzun ve incecik bedenini sımsıkı sarmıştı. Martin ayakta idi, bacaklarını açmış, sol elini kalçasına dayamıştı. Geniş omuzlu iri gövdesi, hemen hemen tamamı, biraz yamalı, yeşil muşamba kunduracı önlüğüyle örtülüydü. Ayak satıcısı eski kunduraların yığılı olduğu bir köşeye büzülmüştü. Jörgensen usta dimdik hazırol durmaya gayret ediyor, fakat bunu hiç beceremiyordu, çünkü tahta bacağı ötekenden azıcık kısaydı.

Subay ile Martin birkaç saniye, porselenden yapılmış köpekler gibi hareketsiz, birbirlerine baktılar. Baronun şaşkınlığı geçmişti bile. Delici bakışı tehdit dolu bir ifadeye bürünüyordu. Fakat Martin'in kocaman, kuruşunî gözleri baronu, dostça gülümseyerek süzmekteydi.

Sonunda yüzbaşı, hafifçe kısılmış bir sesle:

— Teşekkürler bayım, dedi ve selâmlamaksızın arkasını döndü.

Martin:

— Bir şey değil bay baron, cevabını verdi.

Kapının kanadına iştirilmiş çingirak, ziyaretçinin gidişini haber vererek çaldı.

Mızıkacı Ringabalığı sokağı sakinleri, hattâ uzak-taki Istakoz sokağında oturanlar bile, aylar, hattâ yıl-

lar boyunca kiral muhafızlarından bir yüzbaşının, bir baron veya prensin, bir gün mahallelerine yaptığı bu ziyaretten söz ettiler -belki hâlâ da ediyorlardır-. Bu da Haşmetmeabın yoksulları ne kadar sevdiğinin kanıtıdır. Bununla beraber... "Bu pekâlâ başka şey demek de olabilir," diye fikir yürütenler de vardı.

Aylar boyu, ayak satıcısı meyhanelerde yüzbaşıyla Martin'in karşılaşmasını anlatarak çok iyi iş yaptı.

Jörgensen ustaya gelince, o, neye uğradığını hiç bilmiyordu, çünkü ömründe hiç böylesine bir ruh hali dalgalanması geçirmemişti. Muhafız subayını görünce mutluluk ve gurur duymuştu. Martin'in sözleri onu utanca ve korkuya salmıştı. Bu saygısız cevaba misilleme olarak evinin damı üzerlerine çökseydi hiç şaşmayacaktı. Bir de subayın gidişinden sonra, göğsünün birdenbire, beklenmedik bir şekilde bir çeşit gururla şiştiğini hissetmişti. Neye gururlandığını bilmiyor, ama gurur duyuyordu. Ve sonunda, bir kahkahaya tutuldu, öyle bir kahkaha ki, gözünden bembeyaz fok bıyıklarına ve ak sakalına yaşlar yuvarlanıyordu.

Martin dama çıktı ve limanı, yeni gemi şantiyelerinin kırmızı ve zarif, yüksek bacalarını, açıklarda dolaşan balıkçı kayıklarını ve güneş ışınları altında yeşilimtrak görünen uzak İsveç kıyılarını seyretti. Vikinglerin, bundan uzun, uzun yüzyıllar önce, incecik gemileriyle uzak denizlere, bilinen dünyanın fethine ve o zamana kadar bilinmeyen toprakların keşfedilmesine doğru yelken açtıkları o daracık deniz kolunu seyrediyordu.

(Çeviren: Nihal ÖNOL)

Aron Tamasi

(1897 -)

Transilvanya'da Farkaslaka'da doğdu. Yoksul köylülerdi ailesi. Daha 18 yaşındayken kıtası savaşa sürüldü. Savaş sona erince hukuku bitirdi, sonra yüksek ticaret okudu. Fakat bir edebiyat yarışmasında ilk yazısının birinci ödülü kazanması hayatının seyrini değiştirdi. Hikâyeler yazdı, ancak geçindirmeye yetmiyordu adamı bu hikâyeler. Kendine bir çıkar yol arayarak Amerika'ya gitti. Birçok bayağı işlerde çalıştı. Bir türlü tutunamadı, mutluluğu bulamadı.

1925'te *Ruhun Uçması* adlı eserinin yayınlanması ile tekrar Macaristan'a döndü. O zamandan beri geçimini edebiyatla sağladı, ünü gitgide büyüdü. Asıl değeri hikâyededir. Başlıca hikâye kitapları: *Dünya ve Ayışığı*, *Vahşi Cennet*. Romanları: *Buzkıran Mathyas*, *Abel*, *Beşik ve Baykuş*, *Ulusai Ayna*.

DİLBER ANNA DOMOKOS

Tam dört yıl, dört feci yıl, dünyanın kanını aralıksız akıttı. Dördüncü yıl sona erer ve sonbahar kendini gösterirken patiska yatağına yattı dilber Anna Domokos. Duasını etti ve hemen uyudu. O zaman tertemiz bir düş gördü ve bu düşünde de kocaman bir kara kuş. Evinin üzerine, evinin sağ kanadına kondu kocaman kara kuş.

— Nereden gelirsin, ey güzel kara kuş?

— Uzak bir ülkeden gelirim, Dilber Anna Domokos.

— Ne haber getirirsin oradan, kocaman kara kuş?

— Vatanının ölüm haberini, bir de genç askerlerin dönüşünü.

— Aman, vatanının ölümünden bana ne! Sen sevgilimden söz et bana, onu, onu gördün mü kocaman kara kuş?

Gece kuşu, silkindi ve Anna Domokos'a yalnız şunları söyledi.

— Rengime bir baksana, Dilber Anna Domokos.

— Baktım, görüyorum, güzel kara kuş.

O zaman kuş havalandı ve şakımaya koyuldu:

— Gençleri, insanlar öldürsün diye götürdüğümde rengim kar gibi beyazdı, ama dünyanın büyük yası beni kapkara etti...

İşte Dilber Anna Domokos'un düşünde gördükleri bu oldu.

Ertesi sabah şafak sökerken su çekmek için kuyu-

ya gitti. Bir çırpıda dopdolu yedi kova çekti, çiçekli tekneye boşalttı. Sonra entarisini çıkardı Dilber Anna Domokos, ve şarkı söyleyerek o güzel pembe yüzünü yıkadı. Sonra göğüslerinin iki meyvasını da yıkadı, kar gibi beyaz, güzel vücudünü de tepeden tırnağa yıkadı.

— Nereye gitmeye hazırlanıyorsun, söyle bana, sevgili kızım?

— Sevince hazırlanıyorum tatlı ve sevgili anacığım.

— Sevinç mi, ama hangi sevinç, ey benim biricik kızım?

— Bütün gençlerimiz o büyük savaştan dönüyorlar ve aralarında mutlaka benim sevgilim de vardır.

Güzelliği içinde, kurulandı ve beyaz ketenden bir gömlek giydi. Kalçalarına kırmızı bir eteklik, iki ayağına da yumuşacık potinler geçirdi. Yüzünde, Güneş'in bütün parıltısı, yüreğinin derinlerinde, Ay'ın bütün aşkı. Uzun sarı saçlarına zarif bir kordelâ ördü ve güzel omuzlarından aşağı salıverdi.

— Nereye gidiyorsun, sevgili kızım?

— Köyün gidişine gidiyorum, sevgilimi beklemeye.

— Gitme kızım gitme, evde bekle daha iyi.

— Hayır, mutlaka gideceğim!

Böylece köyün girişine gitti, Dilber Anna Domokos. Öğle duasına kadar delikanlıyı bekledi ve öğle duasında evine döndü. Çiçekli bahçesinde gezindi ve elleriyle üç zarif çiçek topladı. Saçlarının tellerine bu çiçekleri taktı ve yeniden köyün girişine yollandı.

Akşam duasına kadar orada delikanlıyı bekledi ve akşam duasında evine döndü.

— Sevgilin nerede kaldı, güzel ve tatlı kızım?

— Başına bir iş gelmiş, iyi kalpli sevgili anacığım, bugün gelemedi.

Yatağına girdi, Dilber Anna Domokos. Ama boşuna, çünkü alev alev yanan yastık üzerinde aşk ona rahat vermiyor, uyku ondan kaçıyordu. Orada, geceyarısına kadar sağ yanına, geceyarısından sonra sol yanına yattı kaldı.

— Nereye gittin sen, kocaman kara kuş?

Şafak söktüğü zaman, yatağından kalktı Dilber Anna Domokos.

— Ah! Bu savaş keşke hiç gelmemiş olsaydı!

Yeni renkte bir eteklik giydi ve uzun saçlarına yeni bir kordelâ ördü. Yüzüne Ay'ın isteklerini, yüreğinin derinlerine çanların ateşli çağrısını yerleştirdi.

— Nereye gidiyorsun, tatlı kızım?

— Köyün ucuna kadar gidiyorum, sevgilimi beklemeye.

— Gitme kızım, gitme. Evde bekle daha iyi.

— Hayır, mutlaka gideceğim.

Ve gene gitti, ikinci gün, Dilber Anna Domokos. Öğle duasına kadar delikanlıyı bekledi ve öğle duasında evine döndü. Çiçekli bahçesinde gezindi ve dünkü demetine hemen üç yeni çiçek daha bağladı. Sonra tekrar köyün ucuna kadar gitti. Akşam duasına kadar orada sevgilisini bekledi, ve akşam duasında evine döndü.

— Sevgilin nerede kaldı, güzel ve tatlı kızım?

— Başına bir iş gelmiş olmalı, iyi kalpli sevgili anacığım, bugün de gelemedi.

Yatağına girdi, Dilber Anna Domokos. Fakat oraya da boşuna yatmıştı, çünkü aşk onu daha da çok

rahatsız ediyor, huzur verici uyku daha da uzaklara kaçırıyordu, iki upuzun saat sol yanına yattı.

Böylece geceyarısına kadar kıvrandı durdu.

Sonra kalktı, Dilber Anna Domokos. Sevgili anası görür korkusuyla lâmba filân yakmadı. Yorgun kalçalarına, siyah bir eteklik geçirdi; ayışığıyla aydınlanarak uzun sarı saçlarına siyah bir kordelâ ördü.

Şakaklarının üzerine bir kayar yıldız iliştirdi, ama yüreğinin derinliğine İztırapların Meryem Ana'sını yerleştirdi.

Sessizlik içinde kalkıp kapıya yöneldi. Fakat heyhat! Kapı inleyerek gıcırdadı ve müşfik anası hemen uyandı.

— Gecenin karanlığında nereye kaçırıyorsun, ey kanımdan gelme kız?

— Yıkandığımı suya katmak için çiğ toplamaya gidiyorum.

— Gitme, niyetini gizleyen genç kız, gitme.

— Kalbim bana öyle emrediyor, hayır, mutlaka gideceğim.

Yola koyuldu, Dilber Anna Domokos, ve siyahlar giymiş, anasının evini terketti. Avluda durdu ve iki elini kavuşturarak bakışlarını evine, evinin sağ kanadına çevirdi.

— Nereye gittim, ey sen kocaman kara kuş?

O zaman çiçekli bahçesine döndü, bütün güzel çiçekleri kopardı, sıcacık, güzel kollarına yığdı. Ayın ışığı altında yola koyuluyordu ki birdenbire karşısına bir hayalet dikildi.

— Nereye gidiyordun böyle, ey güzeller güzeli?

— Köyün ucuna kadar, sevgilimi beklemeye.

— Gitme, bahtsız, benim yatağıma gel.

— Çekil oradan, hayalet, ben yoluma devam edeceğim.

Kucak dolusu çiçeğine Dilber Anna Domokos, alev alev yanan yüzünü gömdü ve yeniden yola koyuldu. Yumuşacık potinleriyle ancak iki adım atmıştı ki hayalet gene karşısına dikildi.

— Sana dediğimi yap, ey güzeller güzeli.

— Çekil oradan, hayalet, yoksa seni sevgilime öldürtürüm.

— Beni herhalde ona öldürtemezsin, çünkü o yerini buldu bile.

Anna Domokos'un gözlerinde bir şimşek çaktı.

— Sen kimsin öyleyse, hayalet?

— Ben kahramanlar kahramanıyım, çünkü ben Savaş Meleğiyim.

— Her şeye kadir Tanrı seni cezalandırsın.

Dilber Anna Domokos, cesaretle böyle konuştu ve aşk sancağını da taşıyarak onu köyün girişinde dalgalandırdı.

— Gel bana, gel bana ey biricik aşkım! Ve madem ki vatanın düşmanlarını öldürdün, gel beni rahatsız eden düşmanları da öldür; gün boyunca benim cellâdım olanları da, gece boyunca beni kirleten ve kalbimi kıranları da öldür. Bana o hızlı koşuşuyla gel, ey gençliğimin güneşi, ikimiz birlikte, köye aldırış etmeden parlayalım.

Yolun bir kıyısından ötekine, telâşlı adımlarıyla gidip geliyordu. Kollarında güzelim çiçek demetini sallıyor ve böylelikle heyecan içindeki yüreğini ısıtıyordu.

— Ah Tanrım, ah Tanrım, şafakla birlikte sevgili aşkıyı getir bana.

Şafak söker, gökyüzü kızarıırken Dilber Anna Domokos Doğu'ya döndü.

— Ah Tanrım, ah Tanrım, sevgili aşığım Güneş ile birlikte gelsin.

Güneş yükseldi ve hâlâ sevgilisi ona ulaşmadı.

Fakat anası geldi, ona süt getirdi ve tatlılıkla dedi ki:

— Dön, sevgili kızım, herkes sana bakıyor.

— Ancak sevgilimle beraber dönerim, tatlı anacığım.

— Öyleyse hiç olmazsa şu nefis, özlü sütü iç.

— Aşık bedenimin ona hiç ihtiyacı yok, anacığım.

Öğle çanları çalınırken, müşfik anası gene geldi ve onunla gene konuştu:

— Dön eve, sevgili kızım, herkes senden söz ediyor.

— Ancak sevgilimle birlikte dönerim, tatlı anacığım.

— Öyleyse hiç olmazsa şu yemeği ye.

— Aşık bedenimin ona hiç ihtiyacı yok, anacığım.

O zaman, akşam duasında anası bu kez onu zorla götürmeye geldi.

— Eve dön, ey utanmaz kız, çünkü herkes diliyle seni parçalıyor!

— Ancak sevgilimle birlikte dönerim, tatlı anacığım.

— Hiç olmazsa bir şeyler ye, Tanrı senden hoşnut kalsın!

— Aşık bedenimin dünyanın hiçbir yemeğine ihtiyacı yoktur, anacığım.

Güneş şu ölümlü dünyaya veda etti, ve anne de kızıyla vedalaştı.

— Seni bir daha hiç kollarıma almayacağım ve ana yüreğimde seni reddedeceğim! Vücudunu bir daha hiç görmeyeyim, adını bir daha hiç duymayayım!

Yüreği parçalanan güzel genç kız, üzerine lânetlerin yağdığını işitince, başını çiçeklerinin arasına gömdü ve acı acı ağlarken, yüksek sesle hıçkırdı:

— Heyhat, Tanrım, heyhat! İşte anadan da yoksun kaldım!

İki ayağı, durmadan yürümekten bitkin düştü, iki gözüne, acı gözyaşları dökmekten, koyu bir perde indi. Yolun kıyısı onu çağırdı ve kendini bırakıverdi, oracığa yığıldı; orada, derin karanlıklar içinde uzun uzun ağladı.

— Ah yas dolu yüreğim, ah gençliğim! Ah göğsümün çiçekleri, ah gelecek günlerim! Ah bütün ömrüm, ah bütün umutlarım!

Karanlık gökyüzünün altından, tökezleyerek kocaman, kederli Ay, yükseldi ve yüksek dağa ulaşırken Anna Domokos'un yanına geldi; sevgilisinin yerine onu şöyle teselli etti:

— Boşuna ağlama, Dilber Anna Domokos. Başkalarının da hayatı yasa boğuldu, başkaları da sevgili âşıklarını yitirdiler.

— Fakat benim bir, yalnız tek ve biricik hayatım vardı! Fakat benim bir, yalnız tek ve biricik sevgilim vardı!

O zaman, müşfik Ay onun üzerine eğildi:

— Uyu, uyu, Dilber Anna Domokos.

Böylece geceyarısına kadar inledi. O zaman, nere-

den çıktığı bilinmez, kocaman, kapkara bir yas gölü, ona doğru indi ve yas gölünün üzerinde de işte kara kuş birdenbire beliriverdi.

— Dur, dur, kocaman kara kuş! Niçin yalan söyledin bana?

— Ben sana hiç yalan söylemedim, Dilber Anna Domokos, ama yüreğini yasla doldurmak istememiştim.

— Hayatım bile terketti beni, anam beni reddetti, arımdan ağlama sakın!

— Kendi kendini unutma, Dilber Anna Domokos.

— Ben daha şimdiden bu hayatta lânetlenmişim; isterlerse beni cehennemin büyük ateşine atsinlar, vız gelir! Fakat söyle bana, yalvarırım, sevgilim nerede?

O zaman Anna Domokos'a, yas renkli kuş şu itirafta bulundu:

— Âşığın yabancı ülkede yatıyor, yabancı ülkenin kutsal toprağında.

Dilber Anna Domokos, gökyüzüne şu çılgıncı savurdu:

— Tüm evren başımızın üzerine yıkılsın!

Ve kara gölden, yüksek, dev gibi bir dalga çıkıverdi, yıldızlı gökte gökgürültüsü homurdandı. Dilber Anna Domokos'un göğsünde, o renk renk çiçek demeti kapkara kesildi ve kırık gönlünden büyük lânet, bir çılgılık olarak yükseldi.

— Dinle, ey Tanrı, dinle benim son sözlerimi; son sözümde, ıztırabıma kulak ver. Kulağın yüreğimin hıçkırıklarını ve âşık kanımın çağıldayışının sesini bilsin. Onları ebedî ölümlle cezalandır, savaşı başlatanları, onları cehennem azaplarıyla cezalandır, halkları ayaklandıranları. Onların aklını al, toprağımızda savaş ekip bi-

genleri, onların yüreğine indir, âşıkları birbirinden kopartıp alanları.

Kocaman yas kuşu iki kanadını çırpı.

— Savur lânetlerini, Dilber Anna Domokos!

Zincirinden boşanmışçasına, genç kız, birdenbire çiçeklerini kocaman yas gölüne atıverdi.

— Gökyüzünün kocaman yıldızları, sayısız yağmur damlaları olarak, topların ağzına yağınız! Gökyüzünün küçük yıldızları, sayısız yağmur damlaları olarak tüfeklerin ağzına yağınız!

Dilber Anna Domokos, yolun kenarında böyle konuşuyordu; çiçeklerinin ardından, acılı ölüme, o da daldı.

Ve kocaman kara kuş onun yanına gitti: sırtına alıp gökyüzüne çıkardı. Dilber Anna Domokos Tanrı'nın karşısına dikildi ve ona şu sözleri söyledi:

— Bu meşum savaşı çıkartan sensin, değil mi, Sen, Ulu Tanrı?

— Onu çıkartan ben değilim, çıkartanlar, cehennem melekleridir.

O zaman Dilber Anna Domokos cehenneme uçtu.

— Siz, cehennem melekleri, niçin çıkarttınız o acımasız savaşı?

— Biz çıkartmadık, çıkartanlar, yeryüzünün lânetlenmişleridir.

Bunun üzerine, her gece, ayın tam kalbinin üzerine, ayakta dikildi ve oradan Yeryüzüne şu güçlü haykırışı gönderdi:

— Tanrı sizi cezalandırsın ve sizi lânetlesin, siz ey savaşı çıkartanlar!

Ve gün boyunca, Güneş'in kalbinin üzerinde ayak-

ta dikilerek Yeryüzüne doğru, şu sonu gelmez çılglığı savurdu:

— Tanrı sizi cezalandırsın ve sizi lânetlesin, siz ey savaşı çıkartanlar!

(Çeviren: Nihal ÖNOL)

A. Endre Gelleri

(1907 - 1945)

Budapeşte'de doğdu, çocukluğu Obuda'da geçti. Bir sanat okulunda okudu. Boyacı çırağı, işportacılık, nakliye işçiliği, memurluk gibi çeşitli işler gördü. Bir hikâye yarışması onun adını tanıttı. Yazmaya koyuldu. İkinci Dünya Savaşında toplama kampına gönderildi. Ağır hastayken Almanya'da Mauthausen'e gönderildi. Kurtuluştan az sonra bir bakımevinde öldü. 1959'da **Büyücü Çırağı** adıyla hikâyeleri bir kitapta toplandı. **Büyük Çamaşırhane** adlı romanı Fransızca ve Almancaya çevrilmiştir.

Ç I P L A K

Sonu yaklaştı artık babamın. Ne bir yerinin ağrısından söz etmiş, ne de yorgun düştüğünden yakınmıştı bugüne değin. Dün akşam birdenbire öksürmeye başladı. "Ciğerlerim artık eskisi gibi değil," diye boğuk bir sesle fısıldadı. Lâmbanın altına gelip ışığa doğru baktığında kapatmak zorunda kaldı gözlerini. "Gözlerim de çok zayıfladı üstelik," diye söylendi. Yatma zamanı, "Sırtım için bir yastık verin bana, geceleyin ağrısına dayanamıyorum," dedi; ardından yastığı alıp yatak odasının yolunu tuttu.

Akşam boyunca evde konuşulanlara kulak kabartmışım. Yemekte lokmalar düğümlenerek geçiyordu boğazımdan. Yüzüm lâmbanın soluk ışığını andırırcasına donuklaşmıştı; şaşırmış, biraz da ürkmüş gözlerle çevremi süzüyordum.

Az sonra babam, annemi odasına çağırıp konuşmaya başladı. "Sonum artık geldi, karıcığım. Sırtımın gitgide kamburlaştığının, bütün bildiklerimin, anılarımın ağır ağır kafamdan silindiğinin farkındayım."

Annem yaşlı gözlerle yanıma geldi. Bunu görünce sofradan kalktım; hem de en lezzetli yerinde alıkoyuluyordum yemeğin. Hepsi bir yana, korktuğumu artık gizleyemezdim. Odaya girdiğimde çökmüş, hasta bakışlarıyla babam yataktaydı. Ne kadar yorgun ve zayıf olduğu gözlerinden okunuyordu zavallının.

"Görüyorsun, artık benim bu dünyadaki işim tamam, oğlum. Git de benim görevimi bundan böyle sen yerine getir."

Bu arada annem, babamın ölümü yaklaştığı için hıçkırarak ağlıyordu.

Ben de ağlayabilseydim keşke, ama nerede, tersine, konuşmaya başladım: "Söz veriyorum, babacığım, senin yerine geçip evi rahat rahat geçindireceğim," diye.

Bunun üzerine annemin gözyaşları biraz kesilir gibi oldu. Babam: "Bu zamanda para kazanmak sandığın kadar kolay değil," dedi. "Hadi sen şimdi git, yat!"

Ertesi sabah horozlar ötmeden önce ayaktaydım. Çabucak giyindim. Yepyeni ümitler peşindeydim artık. Babamın yanına gidip: "İşe başlayabilir miyim?" diye sordum.

İlkin uykunun verdiği sersemlikle bir şey söyleyemedi, sonra gözlerini aralayıp, "Git, hayatı tanı," diye fısıldadı. Duasını yapıp, beni baştan aşağı süzdükten sonra, "Şimdi gidebilirsin," deyip yanından yolladı.

Babamı sabah da görebildiğimden içim biraz rahat yola koyuldum. Beni nereye yolladığını biliyordum.

Şimdi söyleyebilirim artık. Bugünün başlamasıyla ailenin yükünü sırtımda taşıyorum, ama alnım yanıyor, başım dönüyor, omuzlarım çatırdıyor sanki... Hiç durmadan çabalıyorum. Kim çağırırsa o yana koşuyor, elimdeki bütün malları gösteriyorum. Kazanmak için satmadığımı söylüyorum. "Benden alın, en iyisi bende var."

Çevremdeki satıcılar halime güllüp, "Umut yok burada. İstekle sarılmıyor işe," diye söyleniyorlar birbirlerine.

Akşama kadar bir şeyler yapmam gerek. Ne diye

babama söz verdim, yemin ettim onun yerini alacağım diye?.. Neyime gerekti benim böyle umuda kapılmak?.. Ama bir kez söz vermişim artık, koşuyordum onun için, nefesim kesilinceye dek.

"En ucuzları, en iyileri bende. Alın. İlk satış günüm benim bugün, geri çevirmeyin."

Onlar ise, "Cüzdanlarımız, ceplerimiz niye böyle boş? Niçin böyle huzursuzuz?" diye soruyorlar.

Bunlara cevap veremem, tecrübesizim henüz. Ancak bugün gözlerim parıldayan güneşte açıldı. Ah, ne diye ben böyle aptallık ettim de babama söz verdim? Böyle söz vereceğime, diyebilirdim ki: "Belki bir gün... Bakalım ne gösterir, bilmem, ama denerim bir kez. Ama ben ne yaptım? "Senin yerini alabilirim," diye yemin ettim."

Öğle güneşi tepemizde... Dilencilerin bile dinlenme zamanları geldi, ama çırpınmam bitmiyor benim.

"Alın, benden alın... İlk yemeğimin parası çıksın."

Alıcılar benimle alay ediyor, çağırıyor, sonra geri çeviriyorlar. "Yemek zamanı rahatsız etme," diye azarlıyorlar üstelik. "Hem çeşitlerin de çok az, ne biçim satıcısın sen be?"

Satmam gerek, ama başım dönüyor. Uzamış saçlarım terli yüzümü örtüyor sık sık. Üzerimdeki giysiler kirli ve buruşuk. Ayakkabılarım çamurlanmış. Çevreme karşı insan olduğumu gösteren bu giysiler içine sığınmış gibiyim şimdi. Hoşuma da gitmiyorlar değil; bundan önce giydiğim yerleri anımsıyorum bir ara. Ormanlarda, ırmak boylarında, yahut masal kitaplarımı okurken geçirdiğim günleri... Boyunbağım, yakam, saçım, ayakkabılarım, kısacası hepsi uymuyorlar bu kez bana,

benim değilmişler gibisine sanki. Gerçekte ilk giysilerimdi bunlar, düş giysilerim.

Ancak farkına varıyorum. Düş giysilerimle hayata atılmışım, kuşkulu süzüşleri beni bundanmış çevremdekilerin. Yeni ceket, yeni pantolon gerekiyordu şimdi benim için.

Hemen eve varmak için koşmaya başladım.

"Ne diye beni daha önceden uyarmadın, babacığım? Hele anneciğim, sen, sen bana bir şeyler söyleyebilirsin. Yahu, nasıl güvendiniz benim gibi kafasız, nasıl?"

Bizim sokağa girdiğimde büyük bir sessizlikle karşılaştım. Ağlamaktan gözleri şişmiş, soluk yüzlü komşular oldu ilk gözüme çarpan. Çevreme bakmadan yoluma devam ettim. Önümde uzun bir öğleden sonra vardı, daha satış yapabilirim diye düşünüyordum kendi kendime. Daha eve varmadan soyunmaya başlamıştım bile. Sert bir hareketle yakamı, boyunbağımı çekip kopardım. Palto mu yola fırlattım. Kendimi evden içeri atacağım sırada üzerimde yalnız gömleğim kalmıştı. Onu da çıkartıp attım yere.

Nefese nefese bağırdım: "Yeni gömlek, yeni pantolon verin, çabuk! Eskileri işe yaramıyor artık."

İçeride, ince, uzun mumlar yakılmıştı. Her şey beyaz olmasına rağmen, ağır bir yas havası kokuyordu odalar... Babam ölmüş, annem acısından ağlıyor, dövünüyordu.

Tabutun yanına geldiğimde, çıplak kalmıştım. Duyduğum üzüntüden sersemlemiş, "Yeni gömlek, yeni pantolon verin. Ekmeğinizi kazanabilmem için yenileri gerekli bana!" diye bağırdım.

“Keşke bir yenisi olsaydı,” diye fısıldadı annem. “Babanın da tek bir takımı vardı, onu da tabuta koyarken üstüne giydirdik. Ya sen, cenazede sen şimdi ne giyeceksin?”

“Giysileriyle gömülmesi gerekli mi? Hem öbür dünyada onlar babamın nesine yarayacak?” diye kendimi tutamayıp sordum.

Annem içini çekip, “Onların hepsi babanın malıydı, onun için babanla gömülmesi gerekti,” dedi. “Sen kendine yeni bir tane bulup satın alırsın.”

Donakalmış, bakındım çevreme; çıplaktım. Hemen uygun bir yere gizlendim. Taşıyıcılar tabutun kapağını çivilemeye geliyorlardı. İşleri bitince tabutu sırtlayıp dışarı çıkardılar. O ara babam için çalınan çanların sesi geldi kulağıma. Cenazeye katılanlar tabutu izliyor, oğlu, çıplak, pencereden onları gözlüyordu.

(Çeviren: Aydın YAŞAROĞLU)

Peter Veres

(1897 -)

Balmazjvaros'ta doğdu. Çocukluğunda çobanlık yaptı. Yoksulluğu yüzünden ilköğrenimini tamamlayamadı. Çok küçük yaşında gündelikçi olarak çalıştı. Bu sıralarda eline geçen bir iki kitabı okudu. Toplumcu kitapların etkisi altında kaldı. 1919 devriminde aktif rol aldı. Hapse girdi, göz hapsine alındı. Yazları tarım işçiliği edip kışları yazı yazdı. Halkçı yazarlar arasında ünü genişledi. Son savaşın ertesinde Köylü Partisinin yöneticilerinden biri oldu. Şimdi milletvekilidir. Verilecek Hesaplar adlı kitabı, yalnız kendisinin değil, bütün Macar köylüsünün hikâyesidir. Başka eserleri: Büyük Ova Köylüleri, Köyün Bir Ucundakiler, Köy Kroniği, Ladislas, Elma Bahçesi.

SULİ KİS VARGA KOOPERATİFTE

Sulî Kis Varga'nın, eski Erikçi çiftliği dolaylarında-ki tarlaları yeni toprak dağıtımının içine alındı. "Tancsics" tarım üretimi kooperatifi şimdi bu köşenin bütün topraklarına sahip durumda. Sulî Kis Varga iki yoldan birini seçmek zorunda kalmıştı: ya kooperatife girecek, ya da topraklarını değiştirecek ve o zaman da, gidip sodalı tarlaların oraya, şimdi eski zenginlerin yuvalandığı yere yerleşecekti. Kendi kendine: "Gidip gene Sarı-Çizmeli Szabo'lara komşu olmak mı? diyordu. Yok yok, asla olamaz bu."

Uzun süre kafa patlattı ve yalnız kendisinininkini değil, karısının ve çocuklarınınkini de, çünkü o devirde dayanılmaz derecede huysuzlaşmıştı. Karısı hep dışarıda kalmayı ve onu homurdansın diye kendi başına bırakmayı yeğ buluyordu ama o, gene de rahat bırakmıyordu:

— Söylesene Maria, ne yapayım acaba? Üye olayım mı, olmayayım mı?

Ama, bu çağrısından cesaret alıp karısı lâf deği-menini açarak: "Ne bileyim ben, benim işim mi bu, hiç-bir zaman bana danışmazsın. Ne diye şimdi soruyorsun? Senin soğanların söz konusu; benim de burama kadar gelince kendimi asacağım, işte hepsi bu... Zaten, yerin dibine batsın bütün bu mesele," gibi veya buna benzer bir şeyler dırlanmaya başlayınca da, karısını azarlıyordu:

— Allah cezası versin senin! Her zaman budalay-

dın ya, hiç değişmeyeceksin. Ne diye ölümden lâf açarsın hep? Daha oraya gelmedik ki!

Sonunda, bu kararsızlığına bir hal çaresi bulmak zorunda kaldı, çünkü her yandan, bir karara varmaya zorlanıyordu. O vakit, güç durumunda kaldıkça her zaman yaptığı gibi âni bir karar verip kendi kendine, "Adam sen de, yaşayan görecektir, beni bu işde faka bastırarak olanlar, herhalde onlar değil," diyerek üye oldu. Erikçi'nin o güzelim topraklarından ayrılmanın akıllıca bir iş olmadığını düşünmüştü, çünkü bu kooperatif meselesi sonunda fiyasko verecek olursa, toprakların üzerinde bulunmak en iyisi olurdu. Yeni bir toprak dağıtımına gidilirdi o zaman, hepsi bu. Ben, kendi topraklarımı her zaman tanırım ve üzerinden yüz traktör bile geçmiş olsa, her zaman kolaylıkla sınırlandırabilirim. Eski ot tarlasının kögesinde o koca akasya var ya, benim sol tarlam işte tam onun hizasındadır, sağ tarlam ise biraz daha öteye, yüz yirmi kulaç kadar uzağa düşer. Bir şeyden korkum yok benim, Jan Varga'yı faka bastıramazlar.

Çok defa, bütün bunların nasıl olup biteceğini düşünüyordu, ama hiçbir zaman bir sona ulaşamıyordu, çünkü hiçbir şey açık seçik değildi! Düşünüyordu ki eğer Amerikalılar ülkeye girecek olurlarsa, bütün bu Gabriel Kis'lerin ve öteki Jan Balogh'ların genesi kapatılabilir ve bütün tarlalar bize kalır, dileğimizce yeniden paylaşırız; belki daha çok bile toprağım olur ve komünistler de eskisi gibi, on dokuzdan sonra toprak reformuna gidildiği zamanki gibi Koca-Jan olup çıkarlar. Ancak, düşüncelerinin bu noktasına gelince, senyör Csatai'nin de, subay bay Ladislas ve bir başka hortlak, ast-subay bay Andre Bacso-Kelemen ile beraber geri dönecekleri aklına geliveriyor ve yüreği parçalanıyordu. O zaman, bütün derebeylik topraklarına dokunmuş olan-

ların vay halineydi, çünkü 1919 Komün'ünden sonra, bu baylar zaten, hepsini astırmak istemişlerdi, oysa onların mallarına el bile sürülmemişti o zaman. Üstelik öteki köylerde darağaçlarını pekâlâ kurmuşlardı da. Bu kez, bütün topraklarını, son tümseğine kadar paylaştık, hattâ çiftliklerini bile yıkarak parça parça alıp götürdük.

Fakat fikirleri bambaşka bir yola girdiği zaman da, düşünüyordu ki komünistler bir gün gelip işlerinin yürümediğini, bir hiç yüzünden fazlasıyla patırdı çıkartıldığını, ve ortada çok lâf az ürün olduğunu görecektik ve usanç getireceklerdir. O zaman kafalarına dank edecek ve diyeceklerdir ki: "Adam sen de, hadi köylüler, canınız nasıl isterse öyle yapın, önemli olan, toprağın iyi ürün vermesi ve kentlerde yaşayanlara ve dış ülkelere satmak için de artmasıdır." Fakat burada da düşünceleri bir hiçlik içinde eriyip gidiyordu:

"Yarıyolda kalmaz bunlar, diyordu kendi kendine, hiçbir engel karşısında geri çekilmezler, ilerlemek, daima ilerlemektir onlara gereken. Önceleri ancak bir tek kooperatif üyesi vardı, sonra üç oldu, şimdi ise hemen hemen köyün tamamı girdi kooperatife. Üstelik de artık her önüne geleni almayacaklarını ve kooperatife girebilenlerin kendilerini mutlu saymaları gerektiğini söylüyorlar. Ne pahasına olursa olsun, zenginlerin, at hırsızlarının ve dürüstlükten uzak kişilerin girmesine izin vermeyeceklermiş... Tabii ki ben, zengin değilim, bana yeni rejim toprak vermişti; at hırsız da değilim, çünkü insanın kendi hayvanıyla çevirdiği birtakım ufak işler sayılmaz. (Üçüncü kategoriden olmak ise aklının köşesinden bile geçmiyordu.)

Bu düşler ve düşünceler onu bir çıkmaza götürdüğünde ve yorgun düştüğünde, sağduyusu baskın çıkıyor, ve kendi kendine, ergeç kooperatife girmek gere-

keceğine göre, işlemesi daha çetin, sürmesi ve çapalaması daha güç olan -yalnız ürünü kaldırması kolaydır- sodalı topraklar yerine humusu işleyen bir kooperatife girmenin yeğ olduğunu söylüyordu! Gerçi nicelik düşünülecek olursa, insan çok sayıda iş-günü biriktirebilir, ama para ancak incecik bir su halinde yağar, tıpkı değirmen taşının oluklarından akan o güzelim un gibi. Ürün, on defada bir iyi olur, mısır yetiştirmek daha da güçtür ve mısır olmadan da özel tarla işletmesi beş para etmez. Oysaki, mısırı parayla satın almak gerekirse, bu, domuz yağını, omleti ve domuz sucuğunu, hattâ pilıç budunu bile pahalıya mal eder, çünkü kümes hayvanı beslemek için kurşun değil her şeyden önce tane ister.

Böylece bütün nedenler katılmaktan yana birleşiyordu. Girmek, kalmak, sonrası Allah kerim. Kim bilir?.. Fakat düş kurmayı bırakalım bir yana. Hiç kuşkusuz, insan hep tetikte bulunmalı. Oysaki Suli Kıs dedikleri Jan Varga, dünkü çocuk değildi.

Kooperatifler kuruldu, yeniden toprak dağıtımına gidildi: Kis Varga'ya aldırış bile eden olmadı. Ancak üye mevcudu bir artmıştı, hepsi o kadar. Böyle zamanda bu bir fazlanın nereden geldiği, kimlerden olduğu kimin umurunda? Zaten, güçbeğenirlik etmenin de yararı yoktu, çünkü salt inançları dolayısıyla zaten katılanlar hanidir katılmışlardı, ötekiler de ergeç katılmaya karar vereceklerdi ve onlar da katılacaklardı. "İnsan başında hangi şapka varsa onunla selâm verir ve kirli olan da yalnız Kis Varga'nın şapkası değildi ya!" Zaten ilk uygulama yılı içinde, kooperatif, I No. lı tipten statüler uyarınca çalıştı, öyle ki, yeni gelenlerin ahlâkî durumuna pek aldırış eden olmadı.

Kis Varga ilk defa, ikinci yıl başlangıcında, III No. lı statüler uyarınca işletmeye geçiş kararının alınması

sırasında söz konusu oldu. Kollektif işletmenin, kesinlikle örgütlenmesi gerekiyordu ve üyelerin atanması da ekip başkanları toplantısında tartışıldı. Gabriel Kis, Suli Kis Varga'nın Jan Balogh'un ekibine, yani koşum hayvanlarıyla uğraşan ekibe verilmesini önerdi. Bunun üzerine Janos Balogh hoşnutsuzluğunu belli etmekten geri durmadı:

— Hep ihtiyarlar! Dua edeyim ki bir de nineleri göndermiyorlar bana! Bir şu Suli Varga eksikti zaten! Hey Tanrım, ne yaparım ben onunla?

— Beygirlerin başına ver, arabaya bindir, böylece onları izlemek zorunda kalacaktır! Çuval taşımak için gücü yetmez, bir sürüm ekibine versek, yeterince güvenilir değildir, çevrenin işine engel olur, en iyisi senin yanın. Beygirleri sürer ve sabanın ardında dolaşır. Sonra bakarız bir çaresine, şimdilik, herkesin durumunu ayrı ayrı tartışmaya vakit yok, çünkü ekim işinin bir an önce yapılması gerek, işte Gabriel Kis böyle konuşmuştu.

Böylece Suli Kis Varga'ya iki beygirle bir araba verdiler, ama eskiden kendisinin olanları değil. Zaten şurasını da belirtmek gerekir ki, atlarından birini satmıştı, halbuki, kooperatifin atı geri satın alacağını söylemişlerdi ona. O ise, "Paranın cepte olması daha iyidir," diye mırıldanmış ve atı pazara götürmüştü. İkinciye de satmak istiyordu, ne pahasına olursa olsun, ama o sırada alıcı bulamadı; sonra da artık bununla uğraşacak vakti olmadı, çünkü yeniden dağıtım işinin başlayacağı söylentileri dolaşmaya başlamış ve o da köye dönmek için çiftlikten taşınmak zorunda kalmıştı. Zaten elinde kalan atı inekle beraber koşmak suretiyle taşınmıştı, tıpkı 1945'ten önce, çiftliğe gelirken yaptığı gibi.

Kendisine bir koşum ekibinde çalışmak isteyip iste-

mediğini sordukları zaman içinden acı acı: "Kendi topraklarım üzerinde, kendi atlarımın başında sürücü olmak ha?" demişti. Sonra da tasasını uzaklaştırmak istedi. "Gene de insanların birbirini yediği bir grupta olmaktan yeğdir." sonucuna vardı. Aslında iyimser olan yaradılışı hemen baskın çıktı. Kooperatifte, yalnız belirli bir işi olanın hali iyidir, bu iş ister sağmal hayvanların yanında, ister sığırın yanında, ister inek, ister domuz ahırında olsun; orada iş günleri, güzel güzel birbirine eklenir. Gelir, gece-gündüz akar, hem ne kaddarcık iş karşılığı? Başkaları burunlarıyla toprağı eşelerken insan ahırın serinliğinden onları seyreder. Umutla avunarak: "İnek veya domuz ahırında çalışmanın bir çaresini bulurum elbet, diyordu. İşte bu, bu tam bana göre bir iş!"

Şimdilik olduğu yerde tutunmaya bakmalıydı. Bu da pek kolay değil. Kooperatif koşum hayvanlarının hiçbiri birlikte koşulmaya alışkın değildi, çünkü yeni üyelerin çoğu, gerçi at getirmişlerdi, ama yalnız tek at. Şimdi onları birlikte yürütmek ve çektirmek için çift çift ayırıp koşmak gerekiyordu.

Ne kadar at varsa, o kadar da huy vardı! Her hayvan efendisinin yaradılışı, dayacağı, küfürleri ve şımartmalarının karışımından meydana gelmiş alışkanlıklarını da birlikte getirmiştir. Buna bir de atın kendi yaradılışını, huysuzluklarını ve düşkünlüklerini ekleyin. Bunu bir düzene sokmanın hiç de çocuk oyuncağı olmadığı ortaya çıkacaktır. İnsan hemen hemen insanlarla karşılaştığı kadar güçlkle karşılaşır. Bir at, yoldaşını beğenmeyecek olursa onu tekmeler, iter, sıkıştırır, ısırır. Hadi kavgaları bir yana bırakalım, bir de, koşuldukları zaman uyuşamazlarsa, iş aksar. Biri tembeldir, öteki çatlayacak kadar hırslıdır; üçüncüsü, gerçek bir zırzoptur, kimi zaman tek başına yola koyulur, kimi za-

man yerinden kıpırdamamakta inat eder, araba yüklediği zaman ise koşum kayışını kopartır.

Sabanın önünde bile, başını öne eğmiş, izde tekdüz adımlarla yürüyen, bütün gücüyle çeken atlar olduğu gibi, iz içinde dilediklerince dolaşanlar da vardır. Birinciler tabii ki tere batarlar, köpük içinde kalırlar ve dumanları tüter, ekim ayının serin havalarında bile; ikinciler yani daha kurnaz olanlar ise, koşum kayışları gevşektir, kamçı ancak topuklarına vurur ve tüyleri pırl pırlıdır. Suli Varga'nın hayvanları işte bu tür-tendi. Ekip başkanı Jan Balogh oradan geçerken bu durumu gördü. Ve ona sordu:

— Eee, Jan, söyle bakalım, nesi var senin atların? Şu sarı, soluğan mı ne? Ön taraftan terliyor galiba?

— Nesi mi var? İşin aslı şu ki, yoldaş (Balogh'un bu çağırından memnun kalacağını düşünmüştü), sana şunu söylemeliyim ki, uyusmuyorlar hiç. Sarı âdeta zincirinden boşanmış, çılgının biri; ötekine gelince, sanki bir öküz; ihtiyar ve tembel.

— Onları değiştirmeyi hiç düşündün mü? Doruyu saban izine koymayı?

— Hepsini denedim, Balogh yoldaş. Ama o zaman da, ya ilerlemiyorlar ve bir türlü öngörülen miktarda sürümü tutturamıyorum, ya da şu ihtiyar leşe vuracak olursam, sarı koşmaya başlıyor ve sabanı kendi başına çekiyor, en ufak bir kamçı darbesinden öylesine korkmuş çünkü.

— Sarının koşum kayışını sıkmayı denedin mi?

— Hem de nasıl! Bak, gözünle gör, üç ilmik bile attım, ama boşuna, hiç yararı olmadı... Bunları değiştirmek gerek, yoldaş, şu sarıya uyacak biri pekâlâ bulunabilir. Bence Mişel Szöke'nin sürdüğü beyaz sakarlı at ile iyi uyacak bu...

— Tabii ki bunları değiştirmek, gerek atlar, gerekse saban için hangisinin daha iyi uyduğunu bulmak gerek ya, ne var ki şimdilik bizi bekleyen işler başka... Toprağı bir an önce ekmeliyiz, kış geliyor...

Böylece, yerinde söylenmiş sözler ve yerinde uyarılarla (çünkü pek keskin olan sezgisi ona, kısa zamanda öğretmişti ki, alışılmış dalkavukluklar hiç işe yaramıyor, komünistler bunlara karşı âdeta zırhlanmış), şöyle keyfince bir yer ele geçirmeye çabalıyordu. Suli Varga, atlardan, koşumdan, sürümünden anlar, sabanı yüklemesini bilir. Ekip başkanının da bunlardan habersiz olmaması iyidir, çünkü o, başkan Gabriel Kis'in güvenilir adamı ve can yoldaşıdır, mutlaka gördüklerini ona da söyleyecektir.

Gerçi kuşkusuz, Kis Varga için, koşum atlarının başına dönmek de az-buz şey değildi. Şu son yıllarda bu işi büyük oğullarına bırakmaya alışmıştı; arabaları süren, atları tımar eden, arabayı yağlayan, taşıma işleriyle uğraşanlar hep onlardı kendisi ise, patron gibi kurumlara dolaşarak doluyor, gayretkeşlik ediyor, sanki işi ve kaygıları başından aşmışçasına alnının terini siliyor, çalın satıyordu. İyi bir çift at sağlar sağlamaz da, kendisine yardım eden ve sürümle, ya da taşımayla ücretlerini ödediği gündelikçiler bile tuttuğu oluyordu. Çiftliği parçalandığında oğulları da dağıldılar. En büyüğü, gitti, başka bir kooperatife girdi, ortancası da onunla aynı kooperatifte, ama tam yetkili üye sıfatıyla ve bir sebze ekimi ekibine verildi, üçüncü oğlu silâh altında, en küçüğü ise fabrikada çalışıyor, iki kızı evli ve o, ihtiyar karısıyla hemen hemen yepyalınz kalmış durumda.

Suli Varga'nın gösterdiği gayret tabii ki bir mas-keden ibaretti. Bunun altında hep suya düşmüş mülkiyet umutları için için kaynıyordu. Erikçinin oralarda, eski tarlalarında, hattâ yıkılmış olduğu çiftlik evinin bu-

lunduğu yerde toprağı sürerken içini çekiyor ve düşünüyordu: "Burası benim toprağımdı, benim küçük çiftliğimdi, şu kireç parçaları benim duvarımdan düşmüştür, şu tuğlalar benim bacamdan gelmedir, saban demirinin söktüğü şu kökler, benim akasyalarımı kestikleri zaman toprakta kalmıştı ve şu yamrı yumru sahan da benim mutfağımdan gelmedir... Bu, benim kızımın sahanıydı, delinince köpeğe yem kabı yapmıştık. Şurada gübre yığınının durduğu yerde, toprak hâlâ yağlı ve kızılımtırak...

Gerçi hiç kimse onu çiftliği bozmaya zorlamış değildi; burada oturmaya pekâlâ devam edebilirdi, yalnız, o zaman çevresini çitle kuşatmak zorunda kalacaktı, çünkü Gabor Kis hiç şakaya gelmez. Suli Kis'in hayvanları kooperatifin bostanlarında bir geziye çıkacak olsa işler pek kötüye dönebilirdi.

Ama, ne var ki, çit pahalıya malolurdu ve belki de bir gün gelir, çiftlikle köydeki ufacık, güzel ev arasında bir seçim yapmak zorunluğu nasılsa ortaya çıkardı, çünkü bir tek kişi için iki evin ne gereği olabilir? Evi, dünyada hiçbir şeye değişmezdi; düşünün bir kez, harap bir kulübede geçirilmiş koca bir ömür; ne için, salt sonunda yabancıların Yeni Köy'den geçerken durup: "Hele, hele! Şu güzel ev de kimindir acaba?" diye sormaları için. Bilenler buna hemen karşılık verirler: "Suli Kis Varga'nındır," diye, ve bu da ona göre mutluluğun en son derecesidir. Gene pek hayırlı bir davranış olmasına rağmen, Sarı-Çizmeli Szabo'nun kendisini emireri olarak yanına alıp cepheye gitmekten kurtardığı o gün duyduğuyla karşılaştırılamayacak kadar büyük bir mutluluktur bu.

Onun gibi, her zaman küçümsenmiş olan önemsiz, değersiz biri için bundan daha büyük gurur konusu ola-

bilir mi? Evi belki de büyük değil, varsın olmasın, ama hiç olmazsa onun ya, orada duruyor ya!

Gerçi evle çiftlik, artık büyümüş olan çocuklara hiç de fazla gelmezdi, ama o zaman, bunlardan birini çoktan çocuklarının adına devretmiş olması gerekirdi. Şimdi ise iş isten geçti artık. Zaten böyle yapsaydı da hiçbir yararı olmazdı. Çünkü çocuklardan hangisinin üzerine devredecek? Hepsine birden imkânsız, ve içlerinden birine evi veya çiftliği verecek olsa, ötekiler kendisine ölesiye dış bilerlerdi. Ölümü üzerine de aralarında tartışma çıkar ve her şeyi anlatırlardı... Hadi canım! Bütün bunlar anlamsız şeyler, içinden çıkmanın çaresi yok! Zaten, bir şeyler edinebilmek için varsınlar başlarının çaresine kendileri baksınlar, ben de kendi başımın çaresine bakmıştım vaktiyle! (Demokrasinin kendisine neler verdiğini unutmuştu, insan birine bir şeyler borçlu olduğunu hatırlamayı hiç sevmez zaten.)

İşte böylece, güzel bir yaz sabahı damı indirme işine girişmiş, sonra da işe yarayacak ne varsa hepsini alıp götürmüştü. Azçok iyi durumda olan kaba sıvalı tuğlalara varıncaya kadar taşımıştı evine. Bunları avlunun dibine istifledi, bir gün gelir işe yararlardı elbet. Fakat böylelikle mutlaka onun malı olmaya devam ediyorlardı ya. Varsın sıva yağmur altında dökülsün ve zaten küflenmiş olan kirişleri ve mertekleri kurtlar tamamen yiyip bitirsin, aldırış ettiği yoktu; benim olan şey benimdir, diye düşünürdü ve yaz başlangıcında çiftliğini taşımıştı böylece.

Ortaklaşa geçirilen ilk sonbahar, sonuna yaklaşıyordu. Traktörler tarlalarda homurdanıyor ve koşum ekibi de çok çalışıyordu, yapacak öyle çok iş vardı ki. Atlar toprağı sürüyor, ekıyor, çabalıyorlardı. Suli Kis

Varga her zaman angaryadaydı ve iş-günleri artıyordu.

Hiçbir şekilde başaramadığı tek şey, bu ekipten ayrılıp bir yere kapılanmaktı. Örneğin tahıl ambarı gişesine yerleştirilmek ne kadar da iyi olurdu. Gişe memuru Borsos Csiri'ydi ve Suli Kis Varga kıskançlıkla kendi kendini yiyordu: "Gerçekten de anlamıyorum, ne sanıyorlar onu, sayı saymasını bile bilmez oysaki!" Gerçi, komünisttir o ve komünistler de en iyi yerleri tutmuşlar bir kez. Biri ineklerin başında, öteki buğday çuvalarının başında durur, bir başkası yağcıdır, bir dördüncüsü piring ambarında çalışır, beşincisi balıkçıbaşısıdır, altıncısı ekip başkanı ve yedincisi de başkandır, ötekilerin ne yaptığını da Tanrı bilir; ama gerçek şudur ki, güneş yalnız onlar için parıldar. Ama ayağınızı denk alın, bir gün gelir her şey değişebilir!

Muhtemel değişiklikler konusunda, pek tabii ki, ancak belirsiz fikirleri vardı. Hayalleri pek uzağa gitmiyordu. Gerçi zaman zaman, zengin çiftliklerden, Amerika'nın Sesi Radyosu'nun neler dediği hakkında söylenilen kulağına kadar geliyordu, ama o zaman da bu değişikliği anı bir dönemeçte, savaşta görüveriyordu. Bir sabah tamamen değişmiş bir dünyaya gözlerini açmak ne de hoş olurdu hani, seferberliksiz, silâh altına çağırılmasız, askerlik görevi bulunmayan, at arabalarıyla yük taşımak zorunluğu, bombardımanlar sırasında koşup bir yere sığınmak, silâhlar atılır, mermiler patlar, kurşunlar ısıklık çalarken çamur ve su içinde siper kazmak, zorunluğu olmayan bir dünyaya... brr... aman, aman, istemez!

Bu düşünceyle dehşetinden titriyordu, çünkü o zaman, daha sonra neler olacağını kendi kendine sormadan edemiyordu. Sarı-Çizmeli Szabo onu kurtarır mıydı? Hey Tanrım, hey Tanrım! 1944 yazında emirerliğini yap-

muş olan birine karşı içinde bir dostluk kııntısı kalmış olur muydu acaba?

Bununla beraber, bu, geçici bir düştten ibaret ka-
hıyor ve hayalî uçakların homurtusunu hemen traktör-
lerin solukları bastırıveriyordu; bu kapkara sonbahar
şafağının tek taktağı domuz ahırında gece gündüz ça-
lışan küçük mısır değirmeninin motöründen geliyordu.

O zaman kendini daha gerçekçi, her zaman zengin
olma düşüncesinden pek zevk alan, maddî şeylere önem
veren yaradılışa daha yakışan bir düşe kaptırıyordu.
Koşum ekibinden daha iyi bir iş bulabilmek için ne ya-
pabileceğini soruyordu kendi kendine, çünkü ne de olsa
çocuk değildi artık ve araba epeyce soğuk oluyordu, ya
yolların çamuru! Ve üstelik, at koştur, koştur, durma-
dan, dinlenmeden at sür! Köyden tarlaya, tarladan buğ-
day ambarına, domuz ahırına, beygir ahırına, bitip tü-
kenmek bilmiyordu ve her gün böyleydi bu. Kış başın-
da, altmış kadar sağmal inek getirdikleri zaman (zaten
elli inek vardı) tekrar umuda kapıldı; inek ahırına şim-
di daha çok insan gerekecek, oraya yerleşebilirim ar-
tık.

Böylece yakınlaşma manevrasına başladı. Ekip baş-
kanı Jan Balogh karşısında her zaman bildiklerini açı-
ğa vurmaktan geri durmazdı, ama şimdi, ne zaman baş-
kanın çevrede bulunduğunu sezse, ve özellikle başkan
Kis ile, ahırda tartışırken, Suli Kis Varga -bazen söz-
lerinden hiçbiri kaçmasın diye sesini aşırı derecede yük-
selterek- konuşmayı daha elverişli bir ortama dökmenin
yolunu buluyordu: ineklerden ne kadar iyi anladığını
ve kışın Sarı-Çizmeli Szabo'ların yanında çalıştığı zaman-
lar hayvanlara nasıl özenle, dikkatle baktığını. Her sa-
bah onları tımar eder, fırçalardı, o kadar ki, gören se-
miz sazan balığı sanırdı inekleri; hattâ kuyruklarına
varıncaya kadar yıkardı. Bir saat içinde altı inek sa-

ğardı, hem de herbiri her sağımda altı kova süt veren altı inek. Bu çalışmayla sonunda inekler hakkında azçok bir şeyler öğrenmişti; zaten onun Şarlot'unu görmek yeter, pullu bir balık gibi pırıl pırıldır ineği... "Ve size şu kadarını söyleyeyim ki, küçük danasını emzirdiği zaman bana on sekiz litre süt verir!"

Ve ekip arkadaşlarından biri ona işlerin artık böyle olmadığını ve danaların şimdi emzikle beslendiğini söyleyecek olursa, Gabriel Kis ile ötekiler ahırın öbür ucundan sesini duyabilsinler diye, yüksek sesle itiraz ediyordu:

— Canım bana mı söylüyorsun, biliyorum ben bunları! Emzik verildiği zaman danalar bölmelerinde, sabah kahvaltısı için toplanan askerler gibi sıraya dizilirlerdi.

Bir gün Jan Balogh gülerek dedi ki:

— İşitiyor musun, Suli Varga iş için yanaşiyor, onu denesek iyi olacak galiba...

Gabriel Kis karşılık verdi:

— Tabii ya, başından savmak istiyorsun, değil mi? Çok mu canını sıkıyor yoksa?

— Hayır, dayanılmayacak kadar değil. Ancak, tek başına bırakmaya gelmiyor. Tarlanın ortasında toprağı sürerken kimse kendisini görmediği zaman, çok yer siirmek için sabanı iyice gevşetiyor. Ve arabayı yüklediği zaman da daima on beş yirmi kulaç mısır sapı veya birkaç saman demeti eksiki oluyor. Her zaman azıcık hile yapmadan duramıyor. Hınzırlık içine işlemiş bunun. Belki de, hiç çıkarı olmasa bile, salt zevk almak için hileye sapıyor.

Böylece Jan Varga'nın umutları suya düştü: ineklere atanmadı. Yeni ahıra başkan olarak Jan Danko ve yardımcı olarak da, aynı zamanda domuz yavrularına da bakan genç kız ve kadınlar verildi. Kis Varga pek ya-

kınlarının kulağına "İnsan daha neler de görecek," diye fısıldıyordu, "inek çobanı kadınlarla, domuz çobanı kızlar ha!"

Mişel Szöke cevabı yapıştırdı:

— Ee, ne olmuş yani? Senin ineğine, sen olmadığın zaman kim yem veriyor? Karın değil anlaşılan? Ya domuzun? Aynı kapiya çıkmaz mı hepsi?

— Ama ne yapılması gerektiği kadınlara söylenmediği zaman iş başka canım. Semirtilecek domuzlar kadınlardan hiç yararlanamaz. Hemen çökerler veya tazi gibi sıskalaşıverirler, diye Suli Kis Varga söylendi.

— Sen işten anlamazsan senden de yararlanamazlar. Burada onlara bakan, Aleksandr Toth'dur, hani şu, senyör Csatari'nin yanında domuz semirticiliği yapmış olan. Git de bak bir kez yemliklere doldurulurken nasıl da basıyorlar yaygarayı. Daha beteri de var!

Kis Varga'nın canı sıkılmıştı, kendi kendine: "Bunda iş yok, dedi, gidip ahırda çalışacak olsam kıskançlığından sarılık olur."

Böylece bu umut suya düştü. Kurallara seve seve ve kendiliğinden uyduğunu göstermek için her türlü dalakavuk inceliklerine başvurduysa da, boşuna, ne ekip başkanı Janos Balogh, ne başkan Gabor Kis, ne de öteki yöneticiler ona aldırış ediyor ve daha iyi bir işe vermek niyetini gösteriyorlardı. Oysa konferanslarla toplantılara da sektirmeden devam eder olmuştı ve ilk olarak söz alacak kimse çıkmadığı ve Gabor Kis, hazır bulunanları boşuna: "Hadi, bir şeyler söyleyin yoldaşlar, sazan balığı gibi dilsiz durmayın öyle, sonra yarın pişman olursunuz," diye konuşmaya kıskırttığı zaman, Suli Kis Varga söz istiyor ve yönetimin önerilerini hararet-

le onaylıyordu. Ama gene de bir adım ilerleyemiyordu. Vaktiyle Sarı-Çizmeli Szabo, dalkavukluktan pek hoşlanır, bal gibi tatlı sözleri, süte susamış küçük bir domuz yavrusu gibi iştihayla yutardı. Ama ne yazık! bunlar zırhlı olmuşlar sanki! Janos Varga'nın gayretini ve iyi niyetini görmezlikten gelmekte inat ediyorlar. Bu yöneticiler, henüz ırgatken, görevin sert dilini konuşmayı veya samanı kıymayı öğrenmişler! Gerçi kuşkusuz, şakayı çok iyi kaldırıyor ve bir şey anlatmak söz konusu olduğu zaman sözlerine neşe katmasını pekâlâ biliyorlar; üstelik uzun uzun konuşmalardan da zevk duyuyorlar, ama dalkavuğu sanki yabancı bir dil konuşuyor sayıyorlar: ondan müthiş çekiniyorlar. Suli Varga'nın bir çırpıda değiştiğine ve bambaşka bir insan oluverdiğine inanmaya hiç yanaşmıyorlar. Bu, o kadar kolay değil çünkü.

Böylece bütün dalavereleri bir işe yaramadı; 1945 de, toprakların paylaşıldığı sırada, kendisi gibi adamlara ihtiyaç duyulduğu sırada eline geçen fırsat gibi bir fırsatı bir daha imkânı yok bulamayacak. "Ne yapmak gerekiyor? Neye ihtiyacınız var? İşte Janos Varga, her işi üzerine alıyor o, hattâ dizlerine kadar suya ve çamura batmış yürümek gerekse bile. Şuraya mı gidilecek, oraya mı? Kimi gönderelim? İşte Suli Kis Varga, o gider, o! O zaman beni çalıştırmaktan pekâlâ memnundular ama!"

Fakat bütün bunlar bitti artık. Gabor Kis, Endre Racz değil, buranın yönetimi de o zamanın belediyesi hiç değil. Başka bir dünya başlıyor şimdi; ileride ne hal alacağını ancak şeytan keşfedebilir; beni istemiyorlar da şu Danko ahmağını ineklere, Borsos Csiri'yi de buğday silosuna veriyorlar. Belki de onlara güvendikleri için yapıyorlar bunu? Halbuki ben Sarı-Çizmeli Szabo'da çalışırken, hiç gözümün yaşına bakmazlardı... bir-

kaç kırık odun parçasını veya bir kucak kötü samanı düvardan öteye aşırarak kimin haddine! (Ama gene de, Tanrı bilir ya, bunlardan hiç de geri durmamıştı.)

Zaman azıcık daha ilerledi; işte aralık ayı, ama kış sanki geriliyor. Kasım sonunda kar yağmıştı, hattâ biraz don bile yapmıştı, şimdi ise güneş zaman zaman kendini gösteriyor ve kırağı yağmış, ama gene de taze ve yeşil çayırarda su birikintileri parlıyor.

“Tancsics” yöneticileri gece gündüz çalışıyor, sonbahar ekimi yeterli değil, çünkü kooperatif bir çırpıda o kadar çok toprak katımıyla zenginleşiverdi ki, işleri başlarından aştı; üstelik bol yağışlar ve don, toprağın sürümüne engel oldu, güçleştirdi. Ve işte şimdi hava terekken açtı; bunun için, hava iyi gittiği sürece, ilkbahar ekiminden önce toprağı altüst edebilmek amacıyla bütün traktörleri ve en iyi atları işe koşturmak gerek. Mısır ile şeker pancarı ancak sonbaharda ekilirse iyi yetişir. Csata-tari'nin topraklarında böyleydi, kontta da.

Böylelikle Suli Kis Varga tarlaları sürmeye gönderildi. Rekabeti kamçılamak için sabanların ayrı ayrı parçaları sürmesi kararlaştırıldığından, Suli Kis Varga yalnız çalışıyor, Üç Kavakların oradaki tarlayı boydan boya arşınıyordu.

Böylece, güzel, güneşli bir sabah koştur ekibinin başkanı Janos Balogh, sürüm işini denetlemek için do-laşmaya çıktı. Yoldan geçmekle yetinen öteki yöneticiler gibi yapmıyor, lâstik çizmelerinin topuğuna yapışan ağır çamur kümelerine aldırış etmeksizin tarlalara dalıyordu.

Suli Varga'nın ardına gelince, açılır kapanır metresini çıkartıp izi ölçtü.

Bir kez ölçtü, ikinci kez biraz ötesini ölçtü, bir daha ölçtü ve sabanın ardından yürümeye koyuldu. Suli Varga onu görmezlikten geldi ve usulca sürdü atları, sabanın saplarına dolanan dizginleri ufak darbelerle kurtararak ve beygirlere: "Deh, Linda!" veya "Yürü, Haydut!" diye haykırarak.

Birdenbire Janos Balogh'un kendisine bir şey dediğini duydu:

— Hey, Janos, dur bakalım!

Önce kendisini çalışmanın hızına kaptırmış, çağırıldığını duymayan biri gibi, oralı olmadı, sabanın peşinden yürümeye devam etti. Ama gene de tehlikeyi sezmiş, için için ürpermişti.

Janos Balogh bir kez daha, daha yüksek seslendi. Çaresiz, durmak gerek. Hayvanlara:

— Ho, ho! diye haykırdı, zınk diye durdular, sonra bir an bile kaybetmeksizin rahatladılar, çünkü çetin iş gördükleri zaman çoğunlukla hemen işemek isterler.

Janos Balogh'un sesi:

— Dur, Janos, dedi. Ne yapıyorsun sen kuzum?

Suli Kis Varga sabanın sapları ardında, arkasını döndü ve gözlerini, suçsuz görünmeye çalışıp kocaman kocaman açarak:

— Ne yapacağım? Toprağı sürüyorum!

— Sürüyorsun, sürüyorsun, ben de görüyorum sürdüğünü, ama kaç santimetre derinlikte?

— Bize söylendiği gibi: yirmi santimetre. İnanmazsan kendin ölç, benim açılır kapanır metrem yok ama, cebimde küçük bir değnek var. Ve böyle diyerek cebinden bir değnek çıkardı ve izin kapkara, pırıl pırıl dibine daktı.

Hesap tamam: izin yüksekliği değnek kadar.

— Görüyorum, ama sen beni ne sanıyorsun, her-

kesten daha ahmak değilim ya. Buraya gel bakayım, bırak sabanını!

Birkaç metre gerilediler. Janos Balogh durdu.

— Hadi bakalım, değneğini bir de şuraya koy. Şu ize.

Suli Kis Varga denileni yaptı, ama ter içinde kalmış, âdeta sudan çıkmışa dönmüştü, oysa hava pek de sıcak değildi, hattâ kuzeydoğudan hafif, soğukça bir rüzgâr bile esiyordu.

Değnek beş santimetre kadar dışarıda kaldı, bir küçük çocuk karışı girerdi araya.

— Görüyorsun ya, hani yirmi santimetreydi? On altı santimetre bile yok.

Suli Kis Varga, şaşkın, kekeledi:

— Nasıl oldu ben de anlamadım. Şu pis hayvanlar anlaşılan sabanı burada fazla gevşetmişler. - Sonra suçsuzluğunu kanıtlamak için, telâşla ekledi: Hadi başka yerlere de bakalım.

Yalnız ne var ki, her yer aynıydı. Suli Kis Varga başını salladı:

— Nasıl olur bu?

İzleri aşılar ve sürümün gene öngörülen derinliği ulaştığı yola vardılar.

Ukalâca tavırlar takınarak sözlerine devam etti:

— Anlaşılır şey değil, nasıl oluyor bilmem ben de. Burada gene yirmi santimetreye iniveriyor. Bu saban çıldırmış, toprağı işlemiyor anlaşılan... diye, lâfı değiştirmek için son bir çabada bulundu. (Halbuki Janos Balogh'un tarlaları geçerek yaklaştığını görünce sabanın bıçağını daldırmaya başladığını pekâlâ biliyordu. Bıçağa dolanan asma kabağı saplarıyla otları temizlemek için kazağıyla vurur gibi yapmış ve çaktırmadan vidayı iki delik daha aşağı sokmuştu. Yalnız, Janos Balogh'un bunu yaparken kendisini gördüğünü bilmiyordu.)

— Suç sabanda değil, Janos Varga, suç sende. Şu-
raya gel benimle, gel yolun kıyısına da bak sana ne
göstereceğim.

Yol boyunca yürüyüp Janos Varga'nın sürdüğü
parçayı geçtiler. Elli metre kadar ilerledikten sonra, Ja-
nos Balogh durdu:

— Şimdi, sürdüğün toprağa bir göz at bakalım! Ne
görüyorsun?

Bu kez Suli Kis Varga hiçbir şey anlamamış, Ba-
logh'un sözü nereye getirmek istediğini çözmemiştir. İs-
teksiz, cevap verdi:

— Ne mi görüyorum? Hiçbir şey. Sürülmüş top-
rak, her yerde aynıdır. Benimkinin başkalarınınkinden
farkı yok ki! Herhalde, her yerden geçtiğime eminim,
bütün toprak altüst edildi, buna kalıbımı basarım...

— Öyleyse iyi dikkat et! Hiç olmazsa seni sebeb-
siz yere suçladığımı söyleyemezsin. Yoldan içeriye doğ-
ru, on metre kadar geniş bir şerit üzerinde toprak iyi-
ce kabartılmış, kapkara, hiç parlamıyor. Fakat daha öte-
de, karşı yola kadar yapışkan ve zift gibi parlak, gü-
neşte parlıyor. Ne dersin buna, niçin acaba?

Suli Kis Varga baktı ve ağzından hiç ses çıkmadı.
Şimdi felâketinin tam bilincine varmıştı ve ahmak kafa-
sını yumruklamak geliyordu içinden. Yöneticilerin beğе-
nisini ve kooperatif üyelerinin itibarını kazanmak isti-
yordu o, işe yaramaz biri olarak görünmek istemiyor-
du. Üstelik bu, iş-günlerini arttırmanın da tek yoluydu!
İşte şimdi pek ilerlemişti doğrusu ya!

Janos Balogh ısrar ediyordu:

— Ee, ne dersin bu işe? Neden? Senin pekâlâ bil-
men gerek! Herhalde toprağı ilk sürüşün değil ya bu!
Nihayet binbir güçlkle konuşabildi:

— Belki de toprak orada daha ıslak, daha yumu-
şaktır da ondan.

— Hayır, Janos, yumuşak olan toprak değil, derinliğine sürmemiş olan sensin. Hileni farketmesinler diye, iki yol boyu yaptığın gibi, -zarar edecek olan bizleriz, değil mi?- sabanı yirmi santimetreye daldırdığın yerde, bıçak güzel, taze, gözenekli, hemen hemen el dokunulmamış toprağı yüze çıkartıyor, çünkü ilkbaharda bu kadar derine inmemiştik. Buna karşılık, on dört santimetreden daha derin sürmediğin yerde ise, izler hafif ve parıldıyor, çünkü toprak, son sürümünün ve çapaların derinliğine kadar nemlidir. Bunun için saban demiri yapıyor ve ikide birde durup kazağıyla kazımak gerekiyor. Yalnız ne var ki, sen bizi faka bastırarak kadar açık-göz değilsin. Görüyorsun ya, seni toprak bile ele veriyor. O bile oyuna getirilmesine razı olmuyor! Bu kış şiddetli don yapmaz, böyle kuruyacak olursa, sanki hiç el sürülmemiş gibi kalacak. Mişel Szöke'nin tarafına, daha ötede Aleksandr Balla'nın sürdüğü tarlaya iyi bak: onların izleri parıldamıyor ve toprak bu kadar sıkı değil.

Suli Varga hiç ses etmedi. Fena kapana kısıtılmıştı. Gözlerinin önünde ufuk kararmıştı. Daha iyi bir yer umutlarına da böylece veda etmesi gerekiyordu.

Her şeye rağmen kendini savunmaya kalkıştı:

— Nasıl oluyor ben de bilemiyorum, ben, her zamanki gibi sürdüm.

— Tamam, her zamanki gibi! Bu demektir ki her zaman hile yaptın. Sabanını fazla gevşettin ve iş-günlerinin sayısını arttırmak için fazladan izler açtın. Tarlanın ortasında uzanan şu kabarık izlerine bak hele, kayıplarımız artarsa bunun cezasını da biz çekeceğiz! Halbuki sen de biliyorsun ki, böyle sürdüğün her toprağın her metresi, bu yaz çok yağış olsa bile, on on beş kental daha az mısır verir. Ve hele yaz kurak giderse her şey kavrulmak tehlikesiyle karşı karşıya kalır. O zaman, ge-

lecek kış domuzlarını ne ile beslersin? Hadi, cevap ver-sene! Nedir istediğin? Hiçbir şey yetişmesin, koperatif üyeleri açlıktan ölsün, bunu mu istiyorsun? Çünkü şimdi, zarar gören, damgalanan yalnız sen değilsin, hepimiziz! Anladın mı? Hay Allah kahretsin! Ne yapacağım şimdi ben seni?

Böylece Suli Kis Varga, ilk kez olarak yönetim kurulunun karşısına çıkartıldı. Karar: işinin derhal değiştirilmesi. Hile yapan, güvenilemeyen biri, koşum ekibinde bir an bile kalamaz, çünkü verim, sürüme bağlıdır. Sahteciliği onarmak için tam bir, bazen iki yıl çalışmak gerekir.

Şimdi, sebze ekimi ekibinde çalışıyor. Yalnız orada her zaman iş yok. Kışın pek fazla bir şey yapılmıyor. Ancak gübre taşınmasına ve hayvan yeminin istiflenmesine yardım edebiliyor. Tabii ki artık arabacı değil, çatal ile çalışıyor, başkalarına yardım ediyor ve arkadaşlarının alaylarına hedef oluyor: "Eee, Janos, bizim yanımızda daha iyisin, değil mi?"

Hiç karşılık vermiyor, dilini tutuyor; evde ne yapabileceğini düşünüyor. Epeyce kümes hayvanı var, biraz para getirir belki de, çünkü tavuk, yumurta, semiz ördek serbest pazarda iyi fiyat bulur ve o, pazara gitmekten hiç çekinmez, hattâ komşu köye bile gider gerekirse. Sonra da, babasının kunduracı gereçlerini de çıkardı, eski çizmeleri, komşuların aşınmış kunduralarını onarıyor, tabii kendisine yamalık kösele getirmele-ri şartıyla, çünkü onda kösele yok.

Geçimi gerçi kıt kanaat, günlük ekmeğe kalmış değil. Hattâ kenarda da epeyce parası var, ama ona dokunmak istemiyor. En tecrübeli karınca bile onun kadar ileriye düşünür olamaz.

Bu kunduracı meselesi pek yayılmamalı, ancak komşu sokaklardan biliniyor. El sanatları kooperatifinden daha ucuza yapıyor işi ve özellikle, daha yakın; Yeni Köy'de henüz kunduracı atölyesi yok. Akşam, çocuğun biri okuldan veya babası tarladan düşmüş bir topukla dönünce, ertesi sabah için bunu yeniden çakma işi Suli Varga'ya düşüyor.

Tabii elinden geldiğince çalışıyor! Hiç olmazsa yürüyeblsinler, yeter! Lâstik çizmeleri yeniden yapıştır-maya bile kalkışıyor; şurasını söylemek gerekir ki, çok kimse, sonbahar çamurunda yürümek için giyiyor bun-ları. Bu işi pek, pek iyi beceremiyor, çünkü hiç yapma-dığı bir iş bu ve zamkı da kötü; o zaman, ertesi akşam çizmeyi geri getirdikleri oluyor, yama düşmüş, müş-teriler kızmış, ayaklar da gün boyu çamurun ve suyun içinde dolaşmak zorunda kalmıştır.

Ama zararı yok, yeniden yapıştırarak. Zaten çabuk utanan bir yaradılıştadır, şimdi mi sıkılacak yap-tığından? Önemli olan, anlamadığı bu dünya şu veya bu yönde bir değişikliğe uğrayıncaya kadar yaşantısını sür-dürebilmektir.

Sebze ekimi ekibinde nasıl davrandığını ilkbaharda ve yazın görecekler onun. Bunu başka bir sefer anla-tırız. Şimdilik, gözümüzü açalım...

(Çeviren: Nihal ÖNOL)

Gyula Illyes

(1902 -)

Racegrespuszta'da bir zengin çiftliğinde ırgatlık eden bir ailenin çocuğudur. Eski kölelik devrinin geleneklerini bütününe unutmamış, bir köylü tabakasına mensuptur doğuştan. 1917 devriminde 15 yaşındaydı ve devrimciler safına katılmıştı. Sonra yenilgi üzerine Paris'e kaçtı. Büyük sıkıntılar içinde geçti Paris yılları, ama olgunlaşmasında önemli rol oynadı. Yaratıcılık görevini bütün ağırlığı ile orada farkettil. Şiir üzerine temelli denemelere girişti. Dönüşünde Nyugat dergisinde övülen bir şair ve yazar, bir süre sonra da yazışmaları yönetmeni oldu. İkinci Dünya Savaşı sonunda milletvekili seçildi ve dünyaca tanınan bir sanatçıydı. Başlıca eserleri: **Şiirler Demeti, Karşı Karşıya, El Sıkışmak (şiir), Puszta-dadılar, Petöfi, Erken Bahar, Pariste Hunlar, Ruh ve Acı.**

FOTOĞRAF ALBÜMÜ

BABAM

Ağrımaya başladı süt dişim, çekilmesi gerekti. Bir ip bulup, iki ucunu ilmikledi babam. Birini ağrıyan dişime, ötekini de atölyenin demir kapısındaki tokmağa geçirdi. Kapıyı aralayıp: "Hızla itmek sana düşüyor," dedi. Elimi yakaladı, kapının kenarını tutturdu. Korkulu gözlerle süzmeye başladım babamı. Ama arkasını dönüp beni beklemeye koyuldu o. Bütün cesaretimi toplayıp hızla çarptım kapıyı. Diş ağzımdan fırladı, kan boşandı ardından. Ağzımı açıp konuşamıyordum şimdi. Babam: "Git, tükürüp temizle ağzını!" diye fısıldadı sadece.

Ağzımda tükürecek balgam olduğundan bir erkeklik sayıp gurur duyuyordum bununla.

Arabayla çiftlikten ayrıldık babamla birlikte. Vam üzüm bağlarının yakınında ıssız bir lokanta vardı. Orada durduk. Kamçısının ucuyla giriş kapısının üstüne yerleştirilmiş yazıyı gösterip: "Ben içeride kalana kadar oku bu yazıyı. Takıldığın bir yer olursa beni çağırırsın," dedi. Başka bir şey söylemeden lokantaya girdi. Yazıyı okumaya koyuldum hemen. Az sonra okumam bitince içeri girip haber vermek istedim babama.

"Sana fırsat verdim, kullanmaya bak onu. Haydi git, ben gelinceye kadar okumaya devam et!" diyerek yolladı beni yanından.

Başka bir dükkânın daha tabelâsı vardı kasabada. Arabayla onun önüne gelince, babam, dizginleri çekip:

"Burada okumaya devam edersin," dedi. O sırada kapının önüne çıkıp bizi süzen dükkânın sahibine de dönüp: "Eğer sizce bir sakıncası yoksa tabii," diye sözünü tamamladı.

Alçak sesle tabelâdaki yazıyı okumaya çalıştım. Yanlışsız okumayı başarabilmiştim bu kez. Okumam bitince dükkânın sahibini selâmlayıp yolumuza devam ettik. O arada -benim görmeyeceğim biçimde- dükkânın sahibine: "Nasılmış, oğlum? Ne dersiniz?" der gibilerden gözüyle işaret etti babam.

Az konuşan, pek dostu olmayan bir adamdı kendisi. Belki bu yüzden olacak çok severdi arabayla do-laşmayı. Eline geçen her fırsatta atları arabaya koşup uzaklaşmak isterdi çiftlikten.

Günlerden birinde arabanın üzerine çıkmış oturu-yordu. "Gel, yanıma otur," diye çağırırdı beni. "Ama se-sin çıkmasın."

Gerçekte sessiz bir çocuktum ben de.

Yola çıktıktan sonra vahşi, dağlık bir yöreye gir-dik birlikte. Çoban değneği yapabilmek için uygun bir ağaç dalı aradığımı biliyordu. Bir ara atları durdurup bütün koruluğu gözden geçirdi sessizce. Bir süre bakış-larını izledikten sonra çakımı kapıp hızla arabadan at-ladım. Tam istediğim gibi bir ağaç dalı sarkıyordu önüm-de.

Arabaya tekrar bineceğim sırada birdenbire atları kamçladım, gülümseyerek bana baktı yol alırken.

Şaka yaptığını anlayınca peşinden koşmaya başla-dım; gerçekte hoşlanmazdı şakalaşmaktan.

Atlar dörttnala gidiyorlardı. Az sonra iyice kesildi nefesim. Atlar ve araba da gitgide ufalıp kayboldular gözden.

İssiz, bilmediğim bir yerde tek başıma kalmıştım şimdi. Zaman ilerledikçe korkmaya başladım. Evimizi na-

sıl bulacaktım şimdi? Ayakkabılarım yırtılmış, ayaklarım yaralanmıştı.

İlerideki tepelerden birinde arabayı güçlükle seçebildim. Oraya erişinceye dek epeyce zaman geçti aradan. Son bir gayretle babamın yanına tırmandım.

“Ne diye arkamdan bağırmadın?” diye söylenmeye başladı bu kez. Hiç cevap vermedim. Bir ara gülümseğinin farkına vardım. Benim baktığımı görünce sustu. Ne de olsa küçük çocuk sayılmazdım; on bir yaşımı sürüyordum.

“Bu kadar çekingen olması gerekmez insanın,” dedi. Bir daha bu kadar yakın olamadık birbirimize.

DEDEM

“Kimin oğlusun sen?”

Tatsız bir sorudur bu. Suç işleyip yakalanıldığında veya kavgaya başlarken sorulur genellikle. Sırf öğrenmek amacıyla sorulduğunda hem babanın, hem de annenin adını söylemek gelenek haline gelmiştir bizim çevrede. Aynı soruyu bir gün bana dedem sordu.

“Bir devden farksızdır,” derler dedem için. Gerçekte ufak tefek olduğu halde gözümde büyüttüm onu bu yüzden. Karşılaştığım zamanlar ayağındaki büyük çizmeler çekerdi dikkatimi. Masallardaki devlerin giydiği çizmeleri andırırdı; yepyeni, hiç kullanılmamış gibiydiler sanki. Gösterişli bir koltukta otururdu dedem genellikle. Yazları evin önündeki çimenliğe, kışları sobanın yanına koydururdu koltuğunu.

Paskalyada ve yılbaşında olmak üzere hepsi iki kez görürdüm dedemi bir yıl boyunca. O sıralar Bonyhad'da bir lisede okuyordum. Okula gidip gelirken Dombovar'da aktarma yapmam gerekirdi. Dedemin orada, kentin en işlek yerinde, bahçeli, geniş avlulu büyük iki evi vardı. Ziyaretine gelen her akraba çocuğuna bir kuron

cep harçlığı verirdi dedem. Bunu da ağabeyimden öğrenmiştim okula başladığımda.

Ninem öleli çok oluyordu. Bu yüzden dedem, evin bir köşesinde, gelinlerinin temizliğini yaptığı bir odada hayatının son günlerini geçirmeye çalışıyordu.

Odasına girdiğimde, tüm kaygılardan uzak derin bir uykuya dalmış buldum kendisini. Yanındaki pencerenin pervazında, elinin yetiştirebileceği bir yerde içinde ne olduğunu seçemediğim bir şişe duruyordu. Bıyık gibi aşağı sarkan kaşlarının altından somurtarak baktı bana uyanınca. Uyku sersemliğiyle doğrulup gözü masanın üzerinde duran şarkı kitabına ilişti.

"Bu saatlerde şarkı söylerim," dedi.

"Ama uyumuşunuz," diye cevap verdim ben de.

Gözlerini kırptırıp, boğazını temizledikten sonra tekrar beni süzmeye koyuldu.

"Ne istemeye geldin?" diye sordu dayanamayıp.

Çocukluğumda beni eşek üzerinde gezdirmiş, sırtında taşımıştı bu adam. Şimdi beni tanımaması çok dokundu bana.

"Sizi ziyaret etmem gerektiği söylenmişti; onun için geldim buraya."

"Beni mi?"

"Babamın babasını."

Böyle konuşmamın acaip kaçtığını sezmeye başlamıştım. Bunun üzerine gayet soğuk davranarak: "Kimin oğlusun sen?" diye sordu.

"Babamın oğluyum," diye cevap verdim kızdığını belli ederek.

Merakla bir kez daha gözlerini üzerimde gezdirdikten sonra: "Anlıyamadım, kimin oğlusun sen?" diye yine sordu.

Gelenegi yerine getirip babamın ve annemin adlarını söylemek zorunda kaldım sonunda.

Bu kez de: "Ama hangi oğlusun?" diye sormaz mı?

Çocukların vaftiz adlarını söylemekten hiç hoşlanmadıkları bir yaşıydım o zaman. Nefret ve tiksintiyle kendime hiç uygun bulmadığım o adı başına vurur gibi dişlerimin arasından fısıldadım.

"Onun senden daha küçük olması gerek," dedi.

"İnanmıyorsanız buyrun bakın," deyip karnemi çıkardım çantamdan. Açıp önüne koydum. "Bakın, ne yazıyor burada?"

Eskiden notları iyi olan her karne için bir kuron verirdi. Birkaç sınıf okuduktan sonra okulu bırakan ak-raba çocuklarının çoğu artık karne gösteremediklerinden şimdi karnelere kulak asmıyordu pek.

Gözlüğü önünde duruyordu. Bir ara eli ona gider gibi olduysa da cebine girdi. Modası geçmiş, eski bir cüzdan çıkardı cebinden. Bir süre içini karıştırdıktan sonra çıkardığı bir kuronu pencerenin pervazına koydu.

"Al, sok cebine!" dedi.

Ama ben almadım. Bana doğru uzatıp elime vermediği için parayı bıraktım olduğu yerde.

Hiç kıpırdamadan bir süre daha ayakta durdum.

"Yaklaş bana!"

Hâlâ kıpırdamadığımı görünce ayağa kalktı. Çizmelerini gıcırdata gıcırdata masanın başına gidip çekmeceyi açtı.

"Sobris'in bıçağını mı hediye edeyim sana yani?" diye sordu şakayla.

Onu da söyliyeyim: Sobris, bulunduğumuz yörede, yeni Lapafö'de, yaptığı kahramanca bir dövüşten sonra hayata gözlerini yummuştu. Onun bıçağının yanında Atillâ'nın kılıcı bile değer bakımından bir hiçti diyebilirim.

Pasparlak, yeni bir çakı uzattı bana doğru. Ben çakıya göz gezdirirken bir ara başımı kaldırdığımda gü-

lüksediğini gördüm dedemin. O zamanlar çakıyı hevesle taşıyacak bir yaşıydim. Sevinçten uçacaktım neredeyse.

İhtiyar iyi şakalaşmıştı benimle.

Ne yalan söyliyeyim, benim de çok hoşuma gitmişti.

FOTOĞRAFIM

Duygularım yoluyla etkilenmelerimin, edindiğim izlenimlerin hiçbir anlamı yoktu artık benim için. Bazı belirli günler, tarihler kalmıştı aklımda önemli olarak, o kadar.

On dört yaşıyaydım. Arkadaşlarla okuldan evlerimize dönerken B. ve Sz. sokaklarının kesiştiği köşede bir süre durur gevezelik ederdik.

Bir gün kızların şanssızlığından söz açmıştık. Zavalıların kulak memeleri deliniyordu küpe takabilmek için. Dayanılacak bir acı mıydı bu acaba?

Gerçekte hiç acı duymadıklarını ileri sürdüm bunda kızların. Kulak memelerinde hiç sinir olmadığını söyleyince B. ve T. bana inanmadılar.

Bunun üzerine S. yakasının arkasından bir toplu iğne çıkartıp: "Kendinde dene de görelim," dedi.

Hiç çekinmeden toplu iğneyi alıp kulağımın memesine soktum.

"Acıyor mu?" diye sordu serinkanlılıkla.

"Hayır," dedim.

"Öbür kulağında acımayacak mı, bakalım?" dedi bir iğne daha verip.

Onu da deldim.

Şimdi galibiyetin verdiği sevinçle her kulağında bir toplu iğne, dimdik duruyordum yolun ortasında.

İşte benim için değerli bir fotoğraf daha. İlk çeki-

len fotoğrafım bu. Bir topluluk içindeyim. Bir hasat bayramı sırasında annem, kardeşlerim, yeğenlerim ve konuklar vermişler bu pozu. Ben de bunların arasında genç, güzel bir kadının kucağında oturuyorum. Göbeğimden dizkapaklarıma değin sarkan bir üzüm salkımı var elimde. Fotoğraftakilerin hepsi gözlerini kameraya dikmiş, sırf benimkiler kapalı. Yine dalmış olmalıyım. Kucakta oturduğum güzel kadının elinde de bir üzüm salkımı var. Benim yerime de güvenle, cesaretle bakıyor geleceğe.

(Çeviren: Aydın YAŞAROĞLU)

Imre
Sarkadi
(1921 - 1962)

Debrecen'de doğdu. Orta öğrenimini bitirince öğretmen oldu. 1942-1943'te edebî yazılar yazmaya başladı. Janos Gal'-ın Yolu ve Rozi adlı romanları dikkati üzerine çekti. Oyunlar ve senaryolar da yazdı, başarı kazandı. Bütün eserleri birarada olarak 1962'de Kaçak adıyla yayınlandı. 1955'te Kossuth ödülünü aldı. Kossuth ödülü Macaristan'ın en büyük edebî ödülüdür. Jozsef Attila ödülünü de birkaç kere almıştır. 1962'de trafik bir şekilde öldü.

CEHENNEM YOLCULUĞU

Mor bulutlar akşamüstü gökyüzünü kaplamıştı; ama yalnız batıya doğru ve göğün alt kenarını. Yukarlarda gök açık maviydi. Hava akını için en uygun hava.

“Bugün de gelirler garanti,” dedi şoför keyifsiz, sonra homurdanıp söverek kilisenin önünde frene bastı. Tutup tam da bu kente mi gelmeleri gerekirdi sanki; ama ne budalalık.. Herhangi bir köyde kalmaları, çok daha güvenilecek bir şey olurdu aslında.

Albayın otosu çoktan buradaydı, albay da meyhanenin önünde bir kadeh konyak yuvarlamakla meşguldü şu sırada - konyağı şoförü getirmişti. Hoş, bir albayın adı bir meyhaneye adım atmaması gerektiğiyle ilgili yazısız iç hizmet kurallarını artık hiç kimsenin umursamadığı herkesçe bilinen bir şeydi ama..

Üstelik albay hem keyifsizdi, hem de üşütmüş.. Kafası kazan gibiydi, zor soluk alıyor, öksürüp duruyordu, şanssızlığa bak ki, binek arabasının pencere camı da kırılmıştı. Son yetmiş kilometreyi bu hava akımlı ve çaresiz arabanın içinde yapmak zorunda kalmıştı. Kendisine böyle bir araba verilmiş olduğu için müthiş içerliyordu, gelgelelim ordunun çok daha başka şeylere de katlanması gerekliydi. Tatalım kamyonların üzerindeki-ler, yahut siperdekiler, onların durumu çok daha kötü ve yakınılacak bir şeydi. Bu durumdakiler hep başkala-rıydı, albay değil.. Albay aslında yaşlı bir adamdı, çoktan emekli olması gerekirdi savaş böyle ansızın patlak vermemiş olsa..

Subaylara, geceyi burada geçireceklerini bildirdikten sonra, bir oda ayırtmak üzere hemen Grand-Hotel'e gitti, al aşağı ver yukarı başardı da.. Odasına çıkıp boğazına, başına havlu saracağını, bir litre konyakla birlikte üç tane de aspirin alacağını ve ertesi sabah tamamen değişmiş olarak uyanacağını tasarlıyordu. Akından geçirdiğini yaptı da. Hava akınından bile tedirgin olmadı; çünkü albay aslında korkusuz bir adamdı, bombaların gürültüsüne alışmıştı, dindar değildi, hizmet ettiği biricik din, vücudunu yaralanıp berelenmek olanağına karşı korumaktı.

Subaylar heyecanlı değildiler. İlerlemeğe devam edecekleri söylenmiş olsaydı yine heyecan duymayacaklardı aslında. Heyecanı doğuran şey, sebepler değil, duyulan keyiftir. Subaylar şu anda hiç de keyifli değildiler. Teğmen Zsigmond, daha üç ay önce bile eğlenceli bir gece geçirilebilecek olan, karartılmış kente baktı. Ama kimbilir.. "Sen geceyi nerde geçireceksin?" diye sordu üstteğmen. Bunu sorarken öyle çaresizdi ki, teğmene sığınmaya can atıyordu sanki, ama beriki omuz silkti. "Geceyi geçirecek yer mi? Ne bileyim?" Önce verilecek âlarm hele bir geçsin, ancak ondan sonra bir şey düşünelebilirdi.

"Belki de âlarm falan verilmeyecek?"

"Verilecek," dedi Zsigmond hiç aklının işi değilmiş gibi, bu arada üstteğmeni de hiç umursamıyormuş gibiydi. Aslında kızılacak bir şeydi bu, çünkü, aralarındaki rütbe farkı bir yana, üstteğmen muvazzaf, Zsigmond ise yedekti.

"En iyisi otele bakmak.." dedi üstteğmen.

"Denemesi bedava."

"Peki sen?" Aslında Zsigmond'dan hiç ayrılmamalıydı, çünkü otelde oda bulabileceğini pek aklı kesmi-

yordu. Albayın bile resepsiyon memurunun önünde uzun süre takılıp kaldığını görmüştü.

“Ben dolaşıp kente bir göz atarım,” dedi Zsigmond; eliyle yıkık evlerin üzerinde kasvetle yükselen yanmış kilise kulesini gösterdi. Evler akşam karanlığında yitip gitmiş gibiydi. Üsteğmen burada görülecek ne var ki diye geçirdi içinden.

“Tanımadığımız kent,” dedi Zsigmond. “Perdelerin ardındaki insanlar, meyhanedeki insanlar... Evet, meyhanedekiler,” diye dayattı. “Beklenmekte olan âlarmdan önce bile meyhaneye giden bu insanlar neyin nesidirler? Gününü gün eden bilge insanlar garanti. Ancak böyle dayanılabilir bu işe de ondan, üstelik gününü gün etmek, bugünden yarına yaşamak değil, dakikadan dakikaya yaşamak, dakikadan dakikaya..”

“Öyle öyle,” dedi üsteğmen keyifsiz ve diklenerek, sonra birbirinden ayrıldılar. Zsigmond, kendini hafiflemiş hissetti. Durum böyle olunca, kader ve raslantıya önem veren Zsigmond, asker yaşamından hemen ayrılmaya karar verdi. Bu gece izinliydi, cebinde 49. kıtaya katılma emri vardı. Yarın sabah bir geciktiler mi, cebinde bu kâğıtla savaşın sonuna dek birliğini arar dururdu camı istediği yerde. Bu andan başlayarak, şu sırada unutmış olduğu numaraya bağlı birliği bulabileceği yere yollanması gerekecekti.

“Önce kenti bir görmeli hele,” diye düşündü inatla. “Böyle bir şey ancak tek başına yapıldığı zaman bir anlam taşır.”

Karanlık sokaklar boyunca yürüyen Zsigmond, bir meyhaneye girdi. Aslında hiç de kolay olmadı bu, çünkü meyhaneyi bir raslantıyla buldu: Meyhanenin kapısı mavi kâğıtla kaplı olduğu için sokağa hiç ışık sızılmıyordu. Kapı birdenbire, Zsigmond'a çarpıp devirircesine açılmış ve başı önünde bir adam, üç basamak mer-

divenden aşağı yuvarlanırcasına inmişti. Adamın ardından da içki kokuları, küfürler izlemişti.

Demek böyle, diye düşünen Zsigmond, karanlıkta el yordamıyla içeri girdi.

Ardındaki kapı kapanır kapanmaz ışık yandı. Meyhaneci gerçekten de esaslı bir buluş denemişti kapıda: Karartma zamanı olduğu için, kapı açıldı mı içerde elektrik akımı kesiliyordu.

Zsigmond kapının orda durup düşündü; daha kolay bir şey olamazdı doğrusu, parayı ödememek için kapıyı açıp karanlığa karışmak yetecekti. Çünkü dışarı çıkan görülmüyordu ki nasıl olsa. Ortalığın yeniden aydınlanması için kapının kapanması gerekiyordu, eh işte, o zaman da kapağı dışarı atmış oluyordun zaten. Ve kapı yeniden açıldı mı yine karanlığa gömülüyordu ortalık.

Dâhiyane, diye düşünüp peykeye doğru yürüdü. Delip geçen bakışlarıyla meyhaneciye baktı.

"Korkmuyor musunuz?"

"Ne demeli... alnımıza yazıyı yazan bizim ellerimiz değil ki."

"Neyse işte... ihmalci olmayın herhalde."

"Değilim, teğmenim. Hem bugün bir şey olmaz sanırım."

"Olacağını garanti ederim size," dedi, Zsigmond sertçe; meyhaneci hava akınını, oysa kendisi parayı ödemedi sınışımayı düşünüyor diye de içinden güldü durdu. Hem bunu yapacağım da, diye karar verdi kendi kendine. Parayı ödemedi sınışımak Macar ordusunun bir subayına yakışmazdı. Ne var ki tam da böyle olduğu için sınışımak gerekiyordu. Bundan böyle yapılsa yapılsa ancak Macar ordusu subayına yakışmayacak bir şey yapılrđı. Kendine yakışacak şeye gelince, bu olsa olsa budalaca bir şey olurdu, ama alçakça bir şey de olabilirdi. Parayı ödemedi buradan uzaklaşmak demekti bu.

Zsigmond bütün bunları aslında iş olsun diye düşünüyordu, yoksa çok parası vardı. En aşağı, üç, dört bin pengö para vardı üzerinde. İçse içse ne kadarlık içebilirdi sanki? Fazla fazla elli pengö tutacak bir hesap, o kadar. Aslında bu bile olmayacak bir şeydi. Burada verilen içkilerden elli pengö tutarında içip de cezalandırılmadan kalmak akıl alacak şey değildi.

Meyhanedekileri bir gözden geçirdi. İki yaşlıca adam, önlerinde bir şarap sürahisi, sessiz sedasız oturuyorlardı, görünüşe bakılırsa ikisi de sarhoştı. Önlerindeki masa ıslaktı, dirseklerini dökülmüş şarabın meydana getirdiği kirli ıslağa dayamışlardı, anlaşılan önlerindeki sürahi ancak yavaş yavaş boşalacaktı, çünkü şaraptan pek de memnun kalmış halleri yoktu. Evlerine dönerlerken, -diye düşündü Zsigmond- bacakları tutmayacak, mideleri bulanacak, ve sabah ağızlarında berbat bir tatla uyanacaklar, duydukları fenalık daha da artacak, çünkü alkolün yaşlanmış organizma üzerindeki etkisi hiç de kutsanacak bir şey değil. Üstelik böyle korku içindeyken... çünkü korku çektikleri muhakkak ve canavar düdükları ötmeğe başladı mı daha da korkacaklar... hem yalnız onlar değil, hepsi.

Meyhanedekilerin herbiri, özel bir dikkatle radyonun yavaş yavaş mırıldanmasına kulak veriyordu. Bu mırıltı sürüp gittikçe her şey yolundaydı. Saat hanidir sekizi geçmişti, henüz bir uçuş haberi çıkmamıştı, meyhanedekiler bundan ötürü aşırı bir sinirlilik içindeydiler. Şu gece akını da nerde kalmıştı? Hiçbiri, bu gece akın olmayacağına inanamıyordu, köşede oturan iki kişi ağız kavgasına bile başlamışlardı, çünkü içlerinden biri artık akın olmayacağı, evlere dönülebileceği iddiasındaydı da ondan. Zsigmond başıyla bir selâm verdi ortaya. Buradakilerden hiçbirine karşı hoşnutsuzluğu yoktu, hiçbirine kızgını da değildi; birden sıklık duy-

du. Tek bir kadın bile yoktu. Derken, köşeden sarımsın bir delikanlı doğruldu, yalpa vurarak peykeye gitti, içkiden yarım desilitre daha istedi. Zsigmond da aynı şeyden isteyip genci izledi, yanına oturdu.

"Çöküntüye uğrayan gençliğe sevgi besliyorum," dedi candan bir tavırla.

"Ama ben öyle değilim," dedi delikanlı. "Adım Abel."

"Senin sıran da gelir daha. Benim adım da Zsigmond."

"Sizin o yola girmiş olduğunuz belli."

Delikanlı henüz çok gençti, olsa olsa on yedi yaşlarında olabilirdi ancak. Saçları sapsarıydı -hemen hemen beyaz sarı-, uzundu da. Tıpkı bir orağın ağzı gibi şakaklarından ağzının kenarına doğru sarkmıştı. Zarif, inceden bir gençti; sarhoşluk pembe, canlı yüzünü buruşturmuştu.

"Merhaba," dedi Zsigmond. "Garanti çöküntüye uğrayacağının şerefine içelim. Bu berbat günlerde buna bile şükretmeli. Hiç değilse başına bir şey gelmiş olur insanın, hiçbir şey gelmemesinden daha sıkıcı değildir herhalde."

"Şu anda sizin için dilediğim şey başınıza gelecek olsaydı."

"Olsaydı mı? Bak delikanlı, gelecek'ten sonra olsaydı'ya yer yok."

"Gelecek'ten sonra olsaydı'ya yer yok mu? Delirmişsiniz siz.. Şimdi bir hava akını olacak, siz de olsaydı'ya yer olsun olmasın, ölüp gideceksiniz. Şanlı şerefli ordunuz da yenilmiş olabilir - bu da inşa sıygası. Savaşı da yitirmiş olabilirsiniz, anlaşıldı mı? Hoşunuza gitmeyecek de olsa artık yalnız inşa sıygasıyla konuşacağım. Buyurun: hoşunuza gitmeyecek de olsa; yine inşa sıygası işte."

"Ne emredersiniz teğmenim?" diyen meyhaneci durup baktı.

"Bir yarım desi erik rakısı daha. Yahut, daha doğrusu iki yarım desi olsun. Bir de dostum için."

"Ben dostunuz değilim," diye direndi Abel.

"Başüstüne," dedi meyhaneci, "iki yarım daha öyleyse."

"Ben kayısı rakısı istemem," dedi Abel.

"Ben de kayısı demedim ki zaten," diye yatıştırdı Zsigmond delikanlıyı, "erik rakısı dedim."

Abel, yeniden getirilen iki yarım desiden, daha fazla sarhoş oldu. Zsigmond da durumdan aynı ölçüde yararlanmaktan geri kalmadı. Hava akını daha bekleyip dursun, dedi içinden, hele biz parayı ödemedен sınışalım da..

"Eeh", dedi sonra saatine bakıp, "Gel hadi, sınışalım şurdan."

"Hiç üzülmeyin sakın, daha kelleyi de vereceksiniz bu gidişle."

"Budala, sıkıcı herifin birisin. İstersen bütün ordu dan tiksın, bana göre hava hoş. İster yenildiği için, ister korkak olduğu için, ister kahraman olmadığı için olsun.. ama bunu durmadan üstelemek sıkıcı olmuyor mu?"

"Ama ne de eşeksınız ya.. Anlaşılan tam da üstüne basamadım henüz, onu hor görmem kahraman olmadığından ötürü değil.. ondan nefretimin nedeni bu değil."

"Neden olursa olsun, vız gelir tırıs gider."

"Salt bir ordu olduğu için."

"Öyleyse haydi haydi sınışmalıyız. Görüyorsun ya ben de hor görüyorum onu. Onun için pekâlâ dost olabiliriz."

"Peki siz nasıl hor görüyormuşsunuz orduyu bakalım?"

“İçki parasını takıyorum ya işte. Bir subaya yakışmaz ki bu. Subay dediğin taşıdığı üniformaya saygı borçludur, içip içip sıvışmaz, parayı öder. Ama benim üniformaya saygım yok, parayı da ödemiyeceğim onun için. İçki paralarını takacağız senin anladığın. Ha, ne dersin?”

“Sizden nefret ediyorum.” Abel, teğmenin yüzüne baktı.

“Beni hiç mi hiç rahatsız etmez.”

“Dün akşam babam, annem, kızkardeşim, erkek kardeşim, ninem, öldüler. Düşen bir bomba hepsini toprağa gömdü. Onun içindir ki.. bunu yapanlardan nefret ediyorum.. size benzeyenlerden.. sonra.. bir de tutmuş hesabı ödememek için bezirgânlıklara cüret ediyorsunuz. Ödeyin her şeyin hesabını...”

Ne var ki, kararlı olan Zsigmond kolayına gevşemedi. Güldü, Abel’e kolunu uzattı, yanağını okşadı.

“Onu biraz temiz havaya çıkarayım,” dedi meyhaneciye. Meyhaneci evet anlamında başını sallayınca, Zsigmond, Abel’i kolundan tutarak karanlığa, bilinmeyene doğru, çıktı.

Bir süre yürüdüler, delikanlı kendine gelmeğe başlamıştı.

“Bütün yakınların öldüğüne göre ne yapıyorsun şimdi?” diye sordu Zsigmond.

“Nefret ediyorum. Beni yaşatan şey bu artık,” dedi Abel.

“Benden de mi nefret ediyorsun?”

“Daha çok Almanlardan. Topunu öldürebilirim.”

“Daha neler.”

“Yapabilirim diyorum.”

“Önümüzden bir Alman gidiyor işte,” diye güldü Zsigmond sinsice, “öldür hadi.”

Gerçekten de önlerinden bir Alman gidiyordu. So-

kak fenerinin donuk mavi ışığında Almanı görüyorlardı.

"Şeytan görsün yüzünüzü. Onu öldürmeyi siz kendiniz de göze alamazsınız."

"Pekâlâ alırım. Ama ne olacak? Sürüyle var daha nasıl olsa."

"Öldürsenize öyleyse."

"Gel hadi, acımıyorsan öldürelim. Cellât yamağın-
dan başka bir şey değil ki bu. Böylelerini öldürmek
vakit yitirmekten başka bir şey değil. Asıl onları bu-
raya gönderenleri öldürmek gerek."

"İneklik derler buna. Onları nasıl öldürebilirim? Ha-
di hadi, şu gideni öldüremiyecek kadar korkak olduğun-
uzu kabul edin."

Zsigmond omuz silkip Almanın yanına, çok yakı-
nına, yaklaştı ve şimşek gibi bir hızla ensesine bir yum-
ruk indirdi. Alman eri duvara doğru sendeledi ve boylu
boyunca kaldırımın üzerine uzandı.

"Buyurun," diye kıkırdadı Zsigmond ve elini attığı
cebinden upuzun bir bıçak çıkardı. "Buyurun, gırtlığınızı
tam şuradan kesmek gerek, ama çok çabuk, yoksa ken-
dine gelir çok geçmeden. Şişle şah damarını hadi.. Hoş
daha önce sorulabilirdi ona ya, evinde ne yapar ne eder,
bekleyeni kim?.. Gretchen mi, yoksa Kaetchen mi?.. Ne
zoru vardı da geldi buralara.. cellât yamaklığına kim
zorladı kendisini? Kimbilir, belki de anası henüz ölme-
miştir de yolunu bekliyordur... hani tıpkı senin öbür
dünyadaki anan gibi.. boşuna beklemek yani. Hadi şişle
dostum, bastır bıçağı, şah damarına geçiriver şöyle."

Abel bıçağı elinden atıp yere oturdu.

"Ee, ne var, n'oldu?"

"Defolun gidin burdan, iblis!.. Kendini savunama-
yan bir adam nasıl öldürülür?"

"Az bir şey önce savunusuz değildi ki. Peki, ayı-
lıncaya kadar bekle öyleyse, bekle de dövüş onunla ba-

kalım; merak etme sakın, sana ne yaparsa yapsın, başına ne gelirse gelsin, öcünü alırım senin, öcünü almak benden. Sen göster yürekli olduğunu yeter.”

Abel duvara yaslandı, alnını ter kaplamıştı.

“Zevzeklik,” dedi.

“Cellât yamaklarını öldürmeğe değmez bence, benim ilkem bu.. Ama ders almak istiyorsan, o zaman istemeyerek...”

Ve üzerine kan bulaşmasın diye dikkat ederek, yerde yatan Almanın gırtlığını, bir tavuk boynu keser gibi, enine, uzunlamasına ve büyük bir soğukkanlılıkla kesti. Sonra, bıçaklı elini, kana bulaşmasın diye hızla geri çekip, bıçağın ağzını üniformanın eteğinde dikkatle temizledi.

“Tamam işte,” dedi, cep lâmbasını yakıp bir saniye süreyle yerde yatan eri gözden geçirdi. Abel, Almanın gırtlığından yükselen hırıltıyı duymuştu. Şimdi de, hafif hafif fışkıran bir kan fışkıyesinin yerlere dökülüp, giderek büyüyen, kırmızı kara bir birikintinin ayaklarının dibine yayıldığını görünce, dehşetle irkilip geri çekildi. Bir süre sonra, Zsigmond cep lâmbasını söndürdü.

“Gel hadi.”

“Hayır. Sizinle gelmem.”

“Öyle bir gelirsin ki.”

Kolunu bırakmayıp Abel’i beraberinde sürükledi; kuvvet kullanarak değil de daha çok korur gibi, çünkü Abel’in karşı koyacak hali yoktu, daha çok dehşete kapılmış denebilirdi, hoş Zsigmond yanında kalmamış bile olsa yine dehşet içinde olacaktı - hiç olmazsa Zsigmond koruyordu şimdi onu.

Böyle bir süre yürüyüp, bir sokaktan ötekine sap-
tılar. Abel, anlayabilecek durumda olsaydı, arkadaşının buralardan, beklenen âlarmdan uzaklaşmak ve göze görünmemek istediğini, ve bunun yerinde bir şey olduğunu

nu, anlayabilecekti... Gelgelelim, Abel'in hiçbir şey düşündüğü falan yoktu, sövüp duruyordu boyuna.

"Allah kahretsin sizi... Ölünün kokusu saçılıyor üniformanızdan... Keşke ben de sizin gırtlığınızı kesseydim seve seve böyle..."

"Onu da göze alamazdın," dedi Zsigmond yatıştırarak.

"Öldürmek o kadar kolaydır sanma."

"Neden geberip gitmemişsiniz siz? Sizi seven tek bir insan var mıdır acaba?"

"Hayır."

"Geberip gidin öyleyse."

"Belki sevecek biri çıkar."

"Zor çıkar."

"Onun içindir ki kendimi daha insancıl bir çağ için korumak benim kutsal görevim."

Birden sustu.

"Dur... Cüzamlılar gibi dolaşıp duruyoruz boyuna, oysa bizi Almanlardan koruyacak bir yer var. Geçtiğim yerlerde, üzerlerinde "girmek yasaktır" diye yazılı kapılar gördüm... Almanların girmesi yasak edilmiş kapılar. Bunlar genelev kapıları elbette, ama güçbeğenir olmanın sırası değil şimdi. Almanlar ahlâklarını koruyadursunlar, genelev de bizi onlardan korur.. Yürü hadi, Nerde ilk kapı bakalım, ilk sık ve subaylara ayrılmış kapı?... Bir subayla birlikte olduğunu unutma sakın."

Abel cevap vermedi.

"Anlaşılan gelip geçene danışmam gerekecek. Ama buradan gelip geçen de var mı ki?"

Zsigmond gelip geçene rasladı raslamasına, ama ancak üçüncü ya da dördüncüsü işe yarar bir cevap verebildi. Üstelik o da tıpkı ötekiler gibi tiksiniyor ve aşağılayarak.

"Üniformanın şerefini başarıyla savundum," dedi

Zsigmond yüksekte atarak, ve neden sonra bir kapıyı çaldı.

“Önce delikanlıya sade bir kahve hele,” diye emretti. Sonra, kadını gözden geçirdi. Kadın geçkince ve sarışındı, mavi pijama giymişti.

“Abel, uyuklama sakın,” diye uyardı koruduğu bâkir delikanlıyı. “Seni bekleyen iş var.” Ne var ki, kendisi yatağın üzerine sırtüstü uzandı.

“Çizmeleri yatağa dayamam,” dedi yatıştırmak için.

Abel’in gözleri önündeki oda sallanmağa başladı, kıpkırmızı bir sis içinde yüzüyordu sanki. “Eh,” dedi Zsigmond, “çok sürmez. Kusarken nasıl fenalık geçirir insan, öyle işte, önemsiz bir şey, sözünü etmeğe değmez. Kahveni iç, iyi gelir. Kız da soyunur bir yandan, hemen istediğin anda.”

Kız teğmene hem açıktan açığa itici bir şey görmüş gibi, hem de korkuyla bakıyordu.

“Ne istiyorsunuz?”

“Sen soyunmana bak, ötesine karışma. Hadi Abel, kesik bir insan gırtlığıdır sanma bunu, hayır, hayır, bu çok başka bir şey... eh işte, leğen derler buna.”

Abel’in beynindeki kara kırmızı sis açılıyordu, alıyla duvarın serinliğini aramaktaydı. İçinde bir bulantı vardı, müthiş bir bulantı, kusmak, tekrar tekrar kusmak istiyordu. Uzun zaman geçti, kimi zaman soluyup içini çekerek direniyor, derken yine fırlıyor, Zsigmond’a bakıyor, onu bir görüyor bir görmüyor, kadına bakıyor, Almanı, Almanın gırtlığını, kanı, çıplak bacağı görüyor, saniyenin binde biri bir zaman içinde kendini atlı karıncada sanıyor, sonra yine, sokakta yürüyormuş gibi oluyor, derken bir otoyola bindiğini, motorun homurdanarak çalıştığını duyar gibi oluyor, karşıdan gelen maskelenmiş farlar donuk donuk işiyordu.

Bu sırada Zsigmond, albayın oto penceresinin kı-

rık olduğunu, o kırık pencereden içeri kolunu sokabileceğini düşündü... arabanın kapısını açmak... Arabanın avadanlığında üç, dört kontak anahtarı olsa gerek diye geçirdi aklından, içlerinden biri uyar elbete. Ve arabanın cüzdanı da garanti arabadaki diğer kâğıtlar arasındadır. Cüzdana adını kaydedip hareket etti.

“Gürültü patırdı, bağırıp çağırma Budapeşte’ye kadar izleyemez beni ya,” diye düşündü bu arada da. “Oraya ulaşınca kadar nasıl olsa sesi kesilmiş olur.”

Ve uyuklamağa başlayınca kadar sürdü arabayı, motoru durdurdu, bir dakika sonra da şosenin kenarında horlamağa koyuldu. Bir cesedden farksız olan Abel de arabanın arkasındaydı.

(Çeviren: Zeyyat SELİMOĞLU)

Ferenc Santa

(1927 -)

Transilvanya'da fakir bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Budapeşte Macar Dili ve Edebiyatı Fakóltesini bitirdi. Şimdi Budapeşte'de Edebiyat Tarihi Enstitüsü'nde çalışmaktadır.

1950 yılları ortasında hikâyeler yazarak girdi edebiyat hayatına. Hikâye kitapları: **Teli Viragzas** (1956), **Kış Çiçeklenmesi**, **Farkasok a Küszöbön** (1961), **Kapı Eşiğindeki Kurt**. **Beşinci Kova** adlı romanı 1963'te yayınlandı. Aynı yılın sonunda Kortars dergisinde **Saat 20** adlı romanı üç defada tefrika edildi. Genç hikâye ve roman yazarlarının en iyilerinden sayılıyor.

N A Z İ L E R

Çoban, -aşağı yukarı altmış, altmış beş yaşlarında artık oldukça yaşlanmış bir adam- geniş, yüksek bir kütüğün üzerinde odun yarıyordu. Yanbaşında da, sekiz, dokuz yaşlarında görünen bir çocuk odun parçalarını toplamaktaydı.

Atların nallarından çıkan sesi ikisi de duydular, sonra, atların, arkalarında durup kaldıklarını da hissettiler, ardından da çakılan kibrit çırtısını.. Sanki arkalarında duran biri sigarasını yakmıştı, ama dönüp bakmadılar, hiç ses almamışçasına odun işine devam ettiler.

İki silâhlı süvari, hanidir ağaçların ardında saklı durdukları çam ormanından çıkmışlardı, şimdi durmuş, çobanları, sürüyü, küçük kulübeyi, çevrelerinde dolanıp duran, ikide bir atılıp gerileyen köpeği gözden geçiriyorlardı. Otlığı geçip, atlarını iki insanın arkasında durdurdular.

Şu anda tam arkalarında duruyorlar, sigaralarının dumanını üfürüp susuyorlardı. Kalçalarında tabancaları vardı, sırtlarında da çaprazlamasına duran tüfekleri, ayaklarını özengilerden çıkarmış, koyvermişlerdi.

Zaman geçti, ortalık sessizlik içindeydi - sanki bu dört kişi bir arada değillermiş gibi. Hepsi de insanoğluydu: silâhlı süvariler gibi çoban da, çocuk da..

Sigaralarını sonuna kadar içip bitirdikten sonra, süvarilerden biri, eyerden kalın bir cop çıkarıp, atını yağlı adama doğru sürdü:

"Heey, ihtiyar!.." diye bağırdı.

Çoban, tam bu sırada baltasını odunun üzerine indirmek üzereydi, ama baltayı indirmeyip çabucak önüne, toprağın üzerine bıraktı, şapkasını başından çıkardı, arkasına döndü, eğildi, öyle başı açık, eğilebildiği kadar eğildi. Ses falan etmedi hiç, gözlerini bile yerden kaldırmadı, öyle atın önünde eğilmiş kaldı; şapkası elindeydi, bembeyaz saçları esen rüzgârla kıpırdıyordu.

Çocuk, hiçbir şey duymamışçasına, odun kırıklarını toplamağa devam edip yığına katıyordu.

Daha da zaman geçti, silâhlı süvariler hiçbir şey söylemiyorlardı, ve yaşlı çoban hâlâ eğilmiş duruyor, santim kıpırdamıyordu yerinden.

Neden sonra süvarilerden biri konuşmağa başladı; atlar hanidir yeri eşeliyor, başlarını döndürüp duruyorlardı huzursuz.

"Kimseyi gördün mü buralarda?" diye sordu süvari.

"Hiç kimseyi görmedim."

Yaşlı adam, cevabı hemen vermişti, çabucak, baltayı yere nasıl çabuk bıraktıysa öyle.

Derken, ikinci süvari de daha bir yaklaştı yanına:

"Sana soruyoruz: buralarda bir adam gördün mü?"

"Buralarda bir adam görmedim," diye cevap verdi ihtiyar.

Çobanın bakışları yerdeydi, süvarilerin çizmelerini, yerdeki otları, atların tırnaklarını görüyordu.

"Daha yaklaş bakayım.." dedi elinde cop tutan süvari.

İhtiyar, atın iyice yanına yaklaştı.

"Daha, daha.."

Süvarinin çizmesinin dibine dek sokuldu. Çizmenin burununu, özengiye, atın karnının bir kısmını ve yerdeki otları görüyordu.

Süvari, elindeki copu ihtiyarın çenesinin altına sokup yüzünü yukarı kaldırdı. İhtiyarın vücudu öne doğru eğildi, başı arkaya gitti, ama gözleri yine de yukarı bakmıyordu, bütün gördüğü, süvarinin dizi boyundaki pantolonu ve özenginin kayışlarıydı. Şöyle bir yutkunmağa can atıyordu ama, copun yüzünden başaramıyordu bunu.

Süvari, ihtiyarın yüzünü gözden geçirdi. Bileğini dizine dayadı, copu öyle ihtiyarın çenesi altında tutup, başını yukarı kaldırdıkça kaldırdı, yüzüne yüzüne baktı durdu ihtiyarın... Derken, copu geri çekip çobanın omuzuna şöyle bir vurdu.

Yine sessizlik.

"Gidebilirsin.."

İhtiyar geri döndü, hızla kütüğün başına yürüdü, şapkasını yine giydi, baltayı yakaladı, yukarı kaldırıp yeniden odun yarmağa koyuldu.

Dördüncü ya da beşinci odunu yarmıştı ki, süvari yeniden ekşidi başına:

"İhtiyar.."

Çoban geri döndü, şapkasını çıkardı, eğildi, gözleri yine yerdeydi - tıpkı önceki gibi.

"Çocuk kaç yaşında?"

"Çocuk sekizinde.."

"Onu sen mi büyütüyorsun?"

"Ben büyütüyorum."

Derken, öbür süvari de konuşmağa koyuldu:

"Ne zamandan beri büyütüyorsun onu?"

"Bir yıldır.."

"Çocuk kaç yaşında?"

"Çocuk sekizinde.."

"Onu sen mi büyütüyorsun?"

"Ben büyütüyorum."

Süvari daha bir yaklaştı çobana.

"Buralarda bir adam gördün mü?"

"Buralarda kimseyi görmedim."

"Gidebilirsin.." dedi öbür süvari.

İkisi de sustular.

"Bana bak, çocuk!.." diye bağırdı coplu süvari.

Çocuğun kolları odun kırıklarıyla doluydu, tam yığının oraya gitmek üzereydi, kırıkları ötekilerin yanına koymak için.. Olduğu yerde kaldı, odun kırıklarını ayaklarının dibine bıraktı, kasketini çabucak çıkardı başından, eğildi ve öyle döndü. Çocuğun saçları da uçuşuyordu esen rüzgârla.. O da süvarilerin yalnız ayaklarını ve yerdeki otları görmekteydi.

"Kaç yaşındasın sen?"

Çocuk çabucak cevap verdi - kollarındaki odun kırıklarını yere nasıl çabuk bıraktıysa tıpkı öyle.

"Sekiz yaşımdayım."

"Sana bu ihtiyar mı bakıyor?"

"Bana bu ihtiyar bakıyor."

"Ne zamandan beri bakıyor sana?"

"Bana bir yıldan beri bakıyor."

"Bu ihtiyar mı?" diye sordu öbür süvari.

"Evet, bu ihtiyar.."

"Deden mi senin?"

"Dedem."

"Buraya gel.." dedi coplu süvari.

Çocuk ilerledi, -tıpkı ihtiyar gibi- ata doğru yaklaştı.

"Daha yaklaş, daha.."

Çizmelerin dibine kadar sokuldu, ne var ki çok küçük olduğu ve sırtını da eğmiş olduğu için, nerdeyse atın karnının altına giriyordu, hani az kalmıştı atın altına girmesine.. Bundan ötürüdür ki süvarinin kunduralarıyla otlardan başka bir şey göremedi.

Süvari ayağını şöyle bir kımuldattı, çizmesinin burununu çocuğun başının altına soktu, çenesini aradı, çeneyi bulunca ayağını uzattı, çocuğun başını yukarı kaldırdı.

"Daha yukarı.." diye bağırdı.

Çocuk başını iyice kaldırdı, iyice arkaya devirdi. Atlıların suratını henüz görmemişti, onun içindir ki içinde uyanan merakla gözlerini açtı.

Sonra, yine kapadı gözlerini.

"Aç gözlerini.."

Şimdi, atının çizmesindeki kırışmış deriyi gözden geçiriyordu.

"Bir adam gördün mü buralarda?"

"Buralarda kimseyi görmedim."

Çocuğun ağzı da tükürükle dolmuştu.

"Sana bu ihtiyar bakıyor dedin."

"Bana bu ihtiyar bakıyor dedim."

Yine sessizlik. Atlar yerleri eşeliyor, ihtiyarın bal-tası çatırdıyla odun yarıyordu.

"Geri dön bakayım.." diyen atlı, ayağını koyverdi.

Çocuk geri döndü.

"İleri bak.."

Çocuk başını kaldırdı.

"Ne görüyorsun orda?"

"Dağları, göğü, ağaçları görüyorum, sonra bir kulübeyle önünde de direkler görüyorum, direklere çömllekler asılmış, sonra bir keçi, bir de ateş ocağı görüyorum.."

"Peki, şimdi ilerle bakalım.."

Ardından izlediler, çocuk kulübeye kadar gidince, orada durmasını söylediler. Alçacak bir çoban kulübesiydi, önündeki direklere çömllekler asılmıştı, sağda bağlı duran bir keçi görülüyordu, keçi kar gibi beyazdı, yakınında da, taşlar üzerinde, sabah ateşinin külleri görölüyor.

Elinde cop tutan ath, çocuğun yanbaşımda durup ktiçüğü ayağıyla keçiden yana çevirdi.

"Bu nedir?"

"Bir keçi.."

"İyice gözden geçir."

"İyice gözden geçirdim."

Öteki ath da konuşmağa koyuldu:

"Nedir bu?"

"Bir keçi.." dedi çocuk.

Ath, çizmesini çocuğun böğrüne bastırdı:

"Arkana dön.."

Sürü daha ötedeydi, ineklerin çanları duyulmuyordu, sürü, boyunlarında çan olmaksızın otlamaktaydı, tek bir ineğin bile boynunda çanı yoktu.

"Köpeği çağır.."

Çocuk köpeği çağırdı. Köpek önce korkarak ilerledi, yavaş yavaş yanaştı, çocuğun ayakları dibine oturdu.

"Dikkat et.." dedi ath. "Ayaklarının önünde oturan ne, şu ayaklarının önünde oturan?"

"Bir köpek," dedi çocuk.

"Hayır.. Bu, ayaklarının önünde oturan, bir keçi, beyaz bir keçi.. anladın mı?"

Çocuk sustu.

Ath, elindeki copu çocuğun kasketsiz başının üzerine koydu. Boylu boyunca yerleştirdi çocuğun başına, çocuğun başının tam ortasına uzunlamasına yapıştırdı, copun ucu, çocuğun iki gözü arasından ileri doğru fırlamıştı. Öbür ath yaklaşıp atıyla çocuğun yanbaşımda durdu, hem de çok yakınımda, öylesine yakın duruyordu ki, çizmesinin koncu çocuğun omuzuna değiyordu.

"Ee?"

Çocuk köpeğe baktı.

Çocuğun yanına gelen ath, çekip çıkardığı copunu çocuğun omuzuna davadı

"Güzel güzel cevap ver şimdi bakahm."

"Hadi.. ayaklarının önündeki nedir?"

Çocuk köpeğe baktı.

"Bir keçi.." dedi.

"Büyük bir beyaz keçi."

"Büyük bir beyaz keçi."

Athı, çocuğun yanından ayrıldı, öteki de copu başının üzerinden çekip çocuğu ayağıyla keçiden yana çevirdi.

"Peki ya bu.. bu da bir köpek. Tamam mı?"

Copu yeniden çocuğun başına yerleştirdi.

"Evet mi?"

"Şöyle orta büyüklükte, ne küçük ne de büyük, koyu kahverengi bir köpek."

"Evet.." dedi çocuk.

"Adı ne?"

Çocuk sustu.

"Köpeğin adı ne?"

"Sezar.."

"Şimdi gidip başını güzelce okşa bakahm," dedi öbür atlı, "her zaman nasıl yapıyorsan öyle, okşarken adını da söyle.."

Öbür atlı yeniden ayağını kaldırdı, çizmesinin topuğunu çocuğun sırtına bastırdı, çocuğu ileri sürdü.

"Sezar.." dedi çocuk keçinin yanına ulaşınca, elini başına, keçinin boynuzlarının arasına, koydu. "Sezar.."

"Daha başka ne dersin ona bakayım?"

Çocuk keçinin yanında durmuş, keçinin boynuna doğru uzanmıştı; kasketi elinde, gözleri yerdeydi.

"Küçücük köpeğim.." dedi.

Yine sessizlik.

"Buraya gel.."

Çocuk, keçinin yanından ayrılıp atlının yanına gitti, ama bu kez atın önünde durmayıp, atlının çizmesinin tam dibine yanaştı. Atlı, çocuğun çenesini kaldırdı.

Çocuk yutkunmağa can atıyordu ama, çenesine dayanan çizmeden ötürü yutkunmayı göze alamıyordu; bakışlarını kaldırıp yukarı bakmağa da can atıyordu, ne var ki, hiç kıpırdamaksızın yüzünün altındaki çizmeye bakabiliyordu ancak.

“Gidebilirsin..”

Çocuk, ihtiyara yarı yol boyu yaklaştığı sırada, at- h arkasından seslendi. Çocuk, arkasına döndü, yeniden eğildi sırtını çıkarıp.

“Kimseyi gördün mü buralarda?”

“Buralarda hiç kimseyi görmedim,” diye cevap verdi.

Çocuk daha bir süre öyle kaldı. Atlılar sigara yak- tılar, ilk nefesin dumanını rüzgâra savurup atlarını bir- birine yanaştırdılar.

“Gidebilirsin..” diye seslendiler çocuğa.

İhtiyar, bütün bu süre içinde, odun yarmağa devam etmişti; yakınında kimse yokmuş gibi arkasına bile dön- meyip çalıştı yine.

Oysa iki atlı tam arkasında duruyorlardı - çocuk odun kırıklarını toplayıp yığının oraya taşıdı, iki atlı da bu arada sigaralarını içip bitirdiler. İkisi de susuyor, sigaranın dumanını önlerine doğru savurup çobana ba- kıyorlardı. Sigaralarını attıktan sonra biri dizginleri çek- ti, ardından öteki de çekti dizginleri, eyerlerin üzerinde doğrulup sırtlarındaki tüfekleri düzelttikten sonra, atla- rı yürütüp gittiler.

(Çeviren: Zeyyat SELİMOĞLU)

Lajos Galambos

(1929 -)

1929'da Kotaj'da doğan Galambos, 1950'de gazeteci olarak hayata atıldı. Budapeşte ve Hunnia film stüdyolarında dramaturg olarak çalıştı. Eleştirmeleri, hikâye ve romanları vardır. Attila Jozsef ödülünü kazanmıştır. Bugünün başlıca hikâyecileri arasında yer almıştır.

N Ö B E T L E Ş E

Tren istasyonu altı kilometre kadar uzaktır Györ'den. Çoğunlukla posta trenleri uğrar bu istasyona, son zamanlarda onlar da seyrek uğramaya başladılar nendense? Bayram önceleri ve cumartesi günleri, yolculuğu uzun sürecek olanlar yer tutmak için erkenden gelip trende beklerler. Dikkati çekecek başka bir olayla karşılaşılmaz bunun dışında. Çok uzakta bir yere gidene bilet kesmek zorunda kaldığında -o uzak istasyon için basılmış özel biletler olmadığından- istasyon memuru daima yanında bulundurduğu bloknotun bir sayfasına bilet süsü verip, gidilecek yeri orada belirtir.

Saat altıda kalkan trende en fazla on kişi bulunur. Onu izleyen öteki iki trende ise, öğrencileri de sayarsak, yolcu sayısı yirmiye geçmez. Bu yolculuklar sırasında herkes birbirinin dostu, yakın arkadaşı olmuştur.

1

Bundan iki yıl önce bir sabah, 6 treni beklenirken yabancı bir yüzle karşılaştı yolcular. Üzerinde demiryolu memurlarının giydiği resmî üniforma bulunan kır saçlı bir adamdı yabancı olan. Üç yaşlarında, iyi giydirilmiş bir çocuğun elinden tutmuştu. İlk bakışta yolcuğa çıkmış bir dede-torunu andırıyordı birlikte.

Ertesi günün sabahı adamla çocuk treni bekliyen-

ler arasındaydı yine. Adam: "Günaydın, beyler!" diye-
rek çevresini selâmladıktan sonra küçüğe doğru eğilip:
"Zoli, sen de bir şeyler söylesene!" diye fısıldadı. Ço-
cuk becerebildiği kadarıyla çevresini selâmlamaya çalı-
şıp gülümsedi.

Üçüncü günün sabahı gözler yeni yolcuları aradı;
bu kez her ikisi de bekliyenler arasında yoktu.

Dördüncü günün sabahı bir kadının yanında geldi
çocuk. Adaminki gibi resmî bir üniforma vardı kadının
üzerinde. Pek genç sayılmazdı, otuzundan çok kırkına
daha yakın gösteriyordu. Görünüşü bakımlıydı. Kadın-
la beraber olduğu için olacak durmadan konuşuyor, şar-
kı söylüyordu yumurcak. İki sabah kadınla birlikte gel-
di istasyona, bir günlük aradan sonra arka arkaya iki
gün yanında adam vardı yine. Gün ışığına çıkan bir
gerçek vardı şimdi herkes için. Çocuğun kadınla birlik-
te geldiği zamanki neşeli davranışı, buna karşılık ya-
nında adam olduğunda takındığı kararlı, erkekçe tutum
orada bulunanların gözünden kaçmamıştı. Öteki çocuk-
larda da görüldüğü gibi, çocuğun bu farklı davranışın-
dan annesi ve babası olduğu ortaya çıkıyordu adamla
kadının.

Çocuğun belirli zamanlarda annesi veya babasıyla
birlikte olmasını kanıksamıştı yolcular. Gerçekte güzel,
canayakın bir çocuktü. Daha kundaklık bebekken erken
uyanmaya alışmış olmalıydı. Aklına estiğinde çevresin-
dekilerle şakalaşıyor, çocukça, ama cevaplaması güç so-
rular soruyor, herkesi güldürüyordu.

"Amca, niçin senin şapkan yok?"

"Kasket daha çok hoşuma gidiyor da ondan."

"Kasketi çocuklar giyer ama..."

Böyle konuşmalar üzerine neşelenip kahkahayı ba-
sıyordu yolcular. İnecekleri istasyonda trenden ayrılp
kendilerini erken kalkmanın verdiği huysuzluktan kur-
tarmış otobüslere doluyorlardı.

Herkesin dikkatini çeken bir durum vardı şimdi. Bu da çocuğun tren yolculuğundan başka bir şey yapmamasıydı. Ne çocuk yuvasına gidiyor, ne de parkta oynuyordu. Trenle gezinti tek eğlenceydi onun için sanki. Sabahları trenden inince babasıyla -eğer sıra babasındaysa- istasyon binasına giriyorlar, kısa bir süre sonra annesiyle birlikte çıkıp birkaç dakika sonra geri dönecek trenle evlerinin yolunu tutuyorlardı.

İkinci haftanın sonuna doğru adamla yakından tanışıp konuşmak için elverişli bir durum yaratmak istedi çevresindekiler. Adamın da yakınlarda bir yerde oturduğu anlaşılmıştı artık.

"Çocuğu sabahları yuvaya getiriyorsunuz sanmıştık."

"Ah, nerede!"

"En iyisi bu olurdu herhalde."

"Biliyorsunuz, buraya geleli daha yeni oldu, pek toparlıyamadık kendimizi."

"Bayan da çalışıyor galiba?"

"Tabii, nöbetleşe çalışıyoruz aynı görevde."

"Çekilmesi kolay bir hayata benzemiyor pek."

"Üç günde bir serbest olabiliyoruz ancak."

Tüm yolcular alışmıştı artık çocuğa; bir iki kez trende bulunmadığında eksikliğini de duymuşlardı. Bütün bu bilgilere rağmen anlaşılmayan noktalar vardı onlar için. Omuzundaki şeritlere bakılırsa basit bir demiryolu memuru değildi adam. Buna göre hem erkeğin hem de kadının çalışması niçin gerekiyordu?

Çok mu fakirlerdi?

Acaba herhangi gizli bir nedenle mi buraya gelmişlerdi? Belki her şeylerini kaybetmişlerdi, bu yüzden mi bu kadar sıkıntıya katlanıyorlardı? Biri sabahleyin çocuğu getirip ötekine bırakıyor, ancak on iki saat kadar birarada olabilme fırsatını buluyordu bütün aile.

Bu işin içinde bir iş vardı, ama neydi?

Sabahları trenle işe giden kadınlardan biri, en meraklısı tabii, bir bahane uydurup bu yeni komşularının evinin içini görme fırsatını buldu günün birinde.

Düzenli, modası geçmemiş mobilya, taşınabilir bir çini soba, televizyon, radyo, yerde halı, duvarlarda resimler, bir rafta çocuk oyuncakları, kısacası her şeyi tamam, dengeli döşenmiş iki odaydı evin hepsi.

Çocuğun yaşça bu kadar küçük olduğu nasıl açıklanacaktı şimdi; yoksa bundan önce başka çocukları olmuş muydu? Bu kez de kadını soru yağmuruna tuttular.

“Çocuğunuz bir tane mi?”

“Evet, bir tane.”

“Demek başka çocuğunuz yok.”

“Ne yazık ki olmadı.”

“Gençtiniz evlendiğinizde herhalde?”

“Evlendiğimizden on altı yıl sonra dünyaya geldi Zoli. O zamana kadar çok çocuk istedik, ama bir türlü olmadı. Babası pek üzüldü buna, hattâ saçları o yüzden ağardı zavallının. Doktorların birinden öbürüne koştuk, hiçbirini para etmedi. İşte tam umutlarımızı yitirdiğimiz bir sıradaydı bizim bu yaramaz çıktı ortaya.”

Gerçekten saçının aklı mı yaşlı gösteriyor diye çevresindekiler gözlerini ayırmadılar bir süre adamdan. Hele ilkbaharda kışlık paltosunu da giymemeye başlayınca hareketlerinden hiç de yaşlı olmadığı anlaşılmıştı iyice. Herkesin gözünde birbirine gayet iyi uyan bir çift halini almışlardı artık.

Bütün bunlar varken, ne diye kendilerini bu kadar sıkıntıya sokuyorlardı? Eğer kadın evinde oturup yalnız çocuğuyla ilgilense daha mutlu bir yaşamları olmaz mıydı?

2

Bir iş için Györ yakınlarında bulunduğum sırada İmre Kenez'e rasladım. Dedğine göre bir değişiklik olmamıştı durumda. Çevresindekilerin birbirlerine yönelttikleri sorular cevapsız kalmışa benziyordu. Değişen bir şey varsa o da çocuğun bu arada beş yaşına basıp ilkokula başlamasıydı. Bunun dışında karı-koca nöbetleşe çalışmaya devam ediyor, çektikleri sıkıntıdan hiç de yaktınmıyorlardı.

"Umarım, siz de aynı soruyu soracaksınız bana," dedi İmre Kenez.

"Evet."

"Pek ilgi çekici yanı yok cevabımın."

"Öyle de olsa dinlemek isterim."

"Karım İca ile aynı okulda okuduk. İleride mutlu olamayacağız diye bir korku vardı içimizde. Hele çocuğumuz olmayınca umutlarımız iyice kırıldı. Bütün bunlara rağmen ayrılmadık birbirimizden, yeni bir yol çizdik kendimize. Her ikimiz de çalışıp karşılıklı azaltacaktık yüklerimizi. Günün birinde Zoli katıldı aramıza. Bunun üzerine bir süre evde kaldı İca; ama kısa bir zaman sonra alıştığı çalışma temposunu özlemişti yine. Çeşitli yolları denedik. Çocuğu komşulara bıraktık, olmadı. Nihayet buraya geldiğimizde nöbetleşe çalışma imkânını verdiler bize. Bizim için önemli olan, yalnız çocuğumuz değil. Hepimizin ayrı bir önemi, değeri var yaşadığımız ortamda. Sonunda düzenli bir hayata kavuşabildik. Çocuğumuz kadar seviyoruz işimizi de."

Çalışmaya giden kadınlarla birlikte trene bindik. Henüz çözülemeyen Kenezlerin esrarını içlerinde taşıdıklarının farkına vardım onları süzerken. Çocuk yine trende yolcularla konuşuyor, çocukça sorular sorup çevre-

sindekileri güldürüyordu. Adlarını öğrenmişti hepsinin.

“Joska amca, niye senin şapkan yok?”

“Almaya fırsat bulamadım bir türlü.”

“Öyleyse sen de çocuksun benim gibi.”

Erken kalkmanın verdiği huysuzluğu üzerlerinden atmış, incekleri istasyonda neşe içinde gülüşerek tren-den ayrılmıştı herkes.

(Çeviren: Aydın YAŞAROĞLU)

György Moldova

(1934 -)

Tanınmış Macar hikâyecilerinin en gençlerinden biridir Moldova. Yüksek Tiyatro ve Sinema Okulu'nu bitirdi. Dramaturgluk ve eleştiri diploması aldı. 1955'te ilk hikâyesini **Csillag** (Yıldız) adlı dergisinde yayınladı.

Kişiliği ile daha ilk yazılarında dikkati üzerine çekti. Uzun bir süre hikâye alanında gösterdi kendini. Hikâye kişilerini daha çok içlerine dönük, toplumdan kaçan insanlardan seçer. Tiyatro ve sinema alanındaki çalışmalarından sonra yoğun romanlar da yazdı.

PAL KALİNA

Şimdi sizi düşünüyorum, Kalina; birlikte çalıştığımız yaz günleri geçiyordu aklımdan.

O sıralar bir yandan yüksek öğrenimimi tamamlamaya çabılıyor, bir yandan da boş zamanlarımda inşaatlarda işçi olarak çalışıp hayatımı kazanıyordum. Çevremdekiler “nakliye işçisi” diye adlandırmışlardı beni. Basbayağı bir işçi olarak kalmaktansa böyle nitelendirilmek hoşuma gidiyordu nedense.

Günlerden birinde ustabaşımız Vili amca beni işçi kılıklı biriyle tanıştırmış, ona: “Bak, Kalina! Bu delikanlıyı yanına veriyorum. Aradığın bütün özelliklere sahip cıva gibi bir çocuk,” demişti. Vili amcanın hakkımdaki bu övücü konuşmasının altında yatan bityenliğini sezmek aptallık olurdu. Gerçekte Vili amca bir kez bile beni çalışırken görmemiş, ne de benimle konuşmuştu. Amacı, daha fazla yanında kalıp ayak bağı olmamam için çabucak benden kurtulmaktı. Hepsi bir yana o zamanki geniş, güçlü omuzlarımla istediğim her yerde iş bulabilirdim.

Açık konuşmak gerekirse, yeni tanıştırıldığım patronum olacak bu çelimsiz, kısa boylu herifi küçümseyip önemsemedim ilk başta. Bu arada onun da beni süzdüğünü farkettim.

“Haydi, delikanlı, atla arabaya,” dedi eliyle işaret edip.

Çarçabuk arabaya binmek için sağ ayağımı tekerleğin üzerine koyup sol ayağımla hız almak istedim.

Tam yukarı atarken bir yere takıldı ayağım. Kalina'nın yüzüne çarptığını gördüm arkama dönüp bakınca. Bir dişi kırılmış, ağzından kan tükürüyordu.

Sadece, "Ne diye böylelerine iş verilir? İş yapmak için insanda biraz da akıl olması gerek. Hay Allah senin gibilerin..." diye fısıldandı; arabaya çıkıp yanıma oturdu. Ağzımızı bıçak açmıyordu her ikimizin de. Öfkeden dişlerim kenetlenmişti.

"Ulan, Kalina," diyordum içimden, "ben senin gibi kaç tane daha çıkarırım cebimden, biliyor musun? Konuş sen daha. Gerçekte suratına vurmak istememiştim, ama üzüleceğime bilakis seviniyorum şimdi."

O da hakkımda böyle iyi şeyler düşünmüş olmalıydı; durmadan tükürdü yol boyunca.

Yükleme iskelesinde arabayı çimentoyla dolduracaktık. Taşıma boyunca, Kalina: "Sakarın birisin, ama yine de sende iş var," der gibilerden yan gözle süzüyordu beni. Bugüne değin hiç çimento yüklediğimden ilk başta başaramıyacağım diye biraz ürkmüştüm, ama kanıksamış gibi davranıp belli etmedim.

Oradan Ikarus'a geldik, torbaları buraya bırakacaktık. Kalina: "Bacağı pek iyi değil, torbaları arabadan ben uzatayım bari," dedi. "Olacağın buydu zaten, topal şeytan," diye düşündüm kendi kendime. Sırtımı arabaya dayayıp, "Haydi başlıyoruz," diye bağırdım. "Acele etme," diye yatıştırdı beni, "Taşıman gereken daha çok şey var." Arabada yüz kadar torba vardı; yüzer kiloluktuk yarısı. Işık çalarak hemen işe koyuldum. Dayanmak için elimden ne gelirse yapacaktım.

Ellinciye kadar işler tıkırında gitti, ondan sonra güçleşir gibi oldu. "Biraz da sol omuzuma verin," dedim kendimi tutamayıp. Özellikle son taşıdığım torbalar çok güçlük çıkardı. Bazılarında kâğıt yırtılıp, çimento yere döküldü.

"Ağır, ağır, delikanlı," diye başımızda duran bekçi uyardı beni. Bunun üzerine daha özenle sarıldım işe. Taşıma bitince her yanıma yorgunluktan külçe gibi olmuş arabaya çıkıp Kalina'nın yanına oturdum. Kalina:

"İyi iş başardın, delikanlı," dedi, "ne yalan söyliyeyim, pek senden ummamıştım." Daha güçlü görünmek için derin bir nefes alıp göğsümü şişirdim. Bir iki dakika daha oturduktan sonra arabadan inip rahat adımlarla yıkanmaya gittim. Kendime olan güvenim artmış, sevinçten sanki uçacaktım.

Bundan böyle Kalina ile daha iyi anlaşmaya başladık. İşimiz olmadığı zamanlar oturup uzun uzun konuşur, dertleşirdik.

"Biliyor musun, Gyurka? Kadınları dizkapaklarından yukarı doğru süzeceksin. Ne kadar ilgi çekici oldukları ancak o zaman çıkar ortaya."

"Çok kadın geçti mi elinden, Kalina?"

"Hem de bir sürü."

"Herhalde ne güzeller çıkmıştır karşına?"

"Herkes güzel kadın bulabilir yeryüzünde. Ama iyi kadın bulmak, bu çok zor işte. Bu yüzden evlenemedim ben de. Zaten benim gibi topalı da kim beğenirdi."

Hak verircesine başımı salladım. Günden güne daha ısındığımı farkındaydım Kalina'ya, ama özürlü bir insan olduğunu düşünmekten kendimi alıkoyamıyordum bir türlü.

Günlerden birinde mendil dokuyan bir dokumaevine gittik. Herbiri yüzellişer, ikiyüzer kiloluk dört tona yakın balya yüklenecekti arabaya. Yükleme boyunca çok yoruldu fabrikanın işçileri. Hem yüklerinin ağırlığından, hem de başlarında duran kadının sinirli tutumundan olacak, durmadan sövüyorlardı çevrelerine. Kadın, taşıyanlardan kırmızı saçlı, gözlüklü olanına, "Tapasztó! Ya çeneni kapa, ya da annenden, babandan yemediğin so-

payı benden yiyeceksin," diye bağırınca susmak zorunda kaldı hepsi. Bunu duyunca Kalina'yla gözgöze geldik. Yükleme bitip birlikte arabada giderken işçilere bağırıp çağıran kadından sık sık söz açıp kadınların ne serti de varmış diye bol bol gülüştük.

Yükleri boşaltacağımız yere gelince tüm neşemiz kayboldu. Sıra yükleri yerlerine taşımaya gelmişti. Orada bulunan Kalina'nın arkadaşlarından Szeder: "Ancak sırtta taşınabilir bu balyalar," dedi. Taşımak da bana kahyordu görünüşe göre. Çok ağır yük taşımaktan insanın çeşitli hastalıklara yakalanabileceği geçti aklımdan. Bir iki denemeden sonra dayanamayıp:

"Kalina usta, taşıyamıyacağım bunları," dedim.

"Niçin taşıyamıyacaksın?" diye şaşırılmış sordu.

"Hem çok gencim, hem de daha evlenmek istiyorum."

"Sen buna ağırlık mı diyorsun?" diyerek balyalardan birini gösterdi. "Tartsan iki yüz kilo bile gelmez bu."

"Ağır değil mi yani?"

"Çok ağır değil, bak bir deneyim de gör."

Sakat ayağını destek alarak arabadan atladı.

"Durun bir dakika," diyerek yolunu kestim Kalina'nın. "Bu kez beceririm sanırım."

Bacaklarımı açıp sırtımı arabaya verdim. Kalina, Szeder ile balyayı yuvarlayıp sırtıma yanaştırdılar. "Haydi, verin," diye fısıldadım.

İlk başta hiç ağırlık duymadım omuzlarımda. Adım atmak istedim, bacağımyı yerden kaldıramadım. Bütün kaslarım gerilmişti. Ayaklarım yürümek isteğine karşı çıkıyorlardı sanki. Bir süre daha, böyle sırtımda yük durduktan sonra güçlkle konuşabildim: "Kalina, alnşunu arkamdan."

Beni ağırlığın altından kurtardıktan sonra balyadan gözünü hiç ayırmadı Kalina. "Eğer taşırısam," dedi birdenbire.

"Sen mi?"

"Ben tabii."

"Bırak şimdi dalga geçmeyi. Eğer taşırısan bütün torbayı yiyip yutmaya hazırım hemen."

"Bunu istediğim yok," diye Kalina sözümü kesti. "Ama herhangi başka bir şey için iddiaya girebiliriz."

"Bir bardak bira," diye ortaya atıldı Szeder.

"Bir bardak çok az, beş bardak olsa, nasıl olur?" diye sordum.

"Öyleyse bir fıçı bira en uygunu," diye Kalina lâfa karıştı.

"Bir fıçı, ha?"

"Dolu bir fıçı bira."

"Kabul."

Kalina arabaya yavaşça yaklaştı. Gövdesini öne doğru eğdi. Tersine dönmüş bir L harfini andırıyordu şimdi vücudu. Yüzünün çizgileri kaskatı kesilmişti. Szeder balyayı Kalina'nın sırtına doğru kaydırды. Kalina bir süre duraladı, sonra harekete geçti. Ölçülü adımlarla yürümeye başlamıştı. Ben de gözlerimi ona dikmiş, yanından yürüyordum.

En ufak bir yalpa yapmadan kapıya kadar getirdi balyayı. İşin zor yanı başlamıştı şimdi. Benim yüz kiloluk balyalardan birini kapıdan içeri sokarken çektiğim güçlük geldi aklıma. Kalina kapının ağzında içeri giremeyeceğini anlayınca durdu, biraz düşündü.

Ben dayanamayıp: "Burada indir, sonra itip sokarız içeri," dedim.

Kalina: "Sıkı bir hamleyle girer içeri," diye fısıldadı dişleri arasından. Bir inilti geldi kulağıma. Başı sa-

ğa sola sallandı, sonunda dengesini buldu. Şakaklarının-
daki damarlar dışarı fırlayacakmış gibi olmuştu.

Gözümü yüzünden ayırmıyor, hareketlerini izliyorum. Szeder bir ara dayanamadı, gözlerini kapayıp: "Bana bak, Kalina, bir yerine bir şey olursa seni iyileştirecek doktor zor buluruz," diye bağırdı.

Kalina'nın son çabası balyayı kapıdan içeri sokmaya yetmişti. Ondan ummadığım bir şeyi başarmıştı Kalina. Solumuyordu; nefesini burnundan alıyor, göğsü yerinden oynıyacakmış gibi gidip geliyordu. Ben de yükün üzerine çıkıp yanına oturdum. Bir süre sessizlikten sonra: "Bu işi de başardık, Gyurka," dedi.

"Evet, Kalina usta, bir fiçı birayı da hakettin."

"Bırak şimdi bunu, Gyurka, istediğim bira değil, bu yükü taşıyıp taşıyamıyacağımı kendime göstermekti."

"Yok olmaz, hiç değilse parasını vereyim. Aylığım kadar olsa da yine borcumu ödeyeceğim."

Gerçekte bir fiçı biranın parası üç aylığımın toplamı kadar tutuyor, belki onu da geçiyordu. Kalina, durumun çoktan farkına varmıştı.

"Bak, Gyurka, bir fiçı biranın hepsini bitiremeyiz zaten. Ne zaman istersek o zaman birlikte içeriz."

Beraber olduğumuz yazlarda Maglod'da, Kalina'nın evinde, bazen birasıyla ünlü Köbanya'da kadeh tokuşturduk karşılıklı. Aradan uzun zaman geçti, birbirimizi kaybettik, Kalina usta, fakat bir gün fırsat bulduğumda sizi arayacağım. Umarım o zaman yine yanınıza geldiğimde beni kabul edersiniz.

(Çeviren: Aydın YAŞAROĞLU)

İÇİNDEKİLER

Istvan Tömörkeny (1866-1917)	
Akşam Karanlığı	6
Zsigmond Moricz (1879-1942)	
Yedi Metelik	14
Lajos Nagy (1883-1954)	
Fareler	21
Dezső Kosztolanyi (1885-1936)	
Banyo	28
Frigyes Karinthy (1887-1938)	
Sirk	40
Jozsi Jenö Tersanszky (1888-1969)	
Küçük Çocuk Matyi	49
Pal Szabo (1893-)	
Bir Köy Öyküsü	58
Tibor Déry (1894-)	
Portekizli Kız Kızı	66
Sevgi	90
Bela Illes (1895-)	
Mızıkacı Ringa Sokağından Bir Öykü . . .	101
Aron Tamasi (1897-)	
Dilber Anna Domokos	112

A. Endre Gelleri (1907-1945)	
Çıplak	123
Peter Veres (1897-)	
Suli Kis Varga Kooperatifte	129
Gyula Illyes (1902-)	
Fotoğraf Albümü	152
Imre Sarkadi (1921-1962)	
Cehennem Yolculuğu	160
Ferenc Santa (1927-)	
Naziler	174
Lajos Galambos (1929-)	
Nöbetleşe	183
György Moldova (1934-)	
Pal Kalina	190

İÇİNDEKİ YAZARLAR

(Soyadı sırasıyla)

Déry, Tibor	65
Galambos, Lajos	182
Gelleri, A. Endre	122
Illes, Bela	100
Illyes, Gyula	151
Karinthy, Frigyes	159
Kosztolanyi, Dezső	27
Moldova, György	189
Moricz, Szigmond	13
Nagy, Lajos	20
Santa, Ferenc	173
Sarkadi, Imre	159
Szabo, Pal	57
Tamasi, Aron	111
Tersanszky, Jozsi Jenö	48
Tömörkeny, Istvan	5
Veres, Peter	129

BÜYÜK ESERLER KİTAPLIĞI

Balkan ulusları gibi Orta Avrupa uluslarının edebiyatlarına da ilğimizi esirgemişiz şimdiye kadar. Pek az şey biliyoruz bu ülkeler yazarları hakkında, pek azını tanımak fırsatını bulmuşuz raslama bir çeviri vesilesiyle. Oysa hiç de yerinde değil bu kayıtsızlığımız. Yararlanabileceğimiz çok şeyler var bu alanda.

Macar hikâyeciliği de bunlardan biri işte. Avrupanın göbeğinde Batı ile Doğu'nun tam ortasına gelmiş oturmuş Macar ülkesinde kendine özgü, kişiliği olan bir edebiyat gelişmiştir. Yakından tanımamız gereken bu edebiyattan size bu ciltte küçük, dolayısıyla yetersiz bir hikâye antolojisi sunuyoruz. İlğilenmenizi rica ederek.

8 lira

